

MASTEROPPGAVE

ENDRINGSORIENTERT FAMILIESAMARBEID

Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?

Utarbeidet av:

Lene Vestby 15.05.2015

Fag:

Psykososialt arbeid

Avdeling:

Helse- og sosialfag

ABSTRACT

Title: Change-oriented family-collaboration. How does parents in the children's services describe their experiences with Marte Meo-counselling?

Background: This is a master's thesis in the psychosocial work. Extensive experience with parental counselling as a help measure in children's services gave the inspiration to this project. Marte Meo, a video-based interaction guided model, is one of the measures that the children's services offer families. The goal is better care-and interactions-skills of the parents and that the child's attachment to the parents is secured. The topic question is as follows: *How does parents in the children's services describe their experiences with Marte Meo-counselling?*

Theoretical framework: Postmodern perspective on the change-oriented systemic family-work, psychosocial work in the health- and social practices, theory of attachment, salutogenesis, Marte Meo and relevant research on parental guidance through the children's services.

Method and analysis: Qualitative design, with a hermeneutical phenomenological approach. The qualitative research interview is used as data collection method. The interview persons, a strategic availability committee on 5 parents from different places in Eastern Norway, was recruited through the snowball method. A theme-based interviewguide was used during the interviews. The interviews were recorded with a tape recorder, and were then transcribed, organized, interpreted, categorized and summarized. Giorgis 4-steps phenomenological analysis (systematic text-condensation) was used. The findings are presented, organized by the research questions in the thesis. Interview individuals are made anonymous and rewritten. The project has been approved by the NSD.

Results: The findings show that most went from negative expectations of the children's services to positive experiences with Marte Meo. Most said that they, with help by the film, saw both themselves and the children with new eyes. The relationship to the Marte Meo therapist, and therapist's flexibility is important. They say that they got a lot of positive feedback. The parents have experienced positive change with their children in different levels,

all from major change to no visible change. It appears that the Marte Meo counselling has had a great impact on the experience of coping with parenthood, and to be confident in own parenting skills.

Discussion: The following 4 key-findings are discussed in light of the theories and relevant research:

- The relationship to the Marte Meo-therapist was of vital importance
- Focus on the resources gave mastery, new self confidence and changed self esteem
- Film as help in the counseling was effective
- Various change in the interaction

Conclusion: All the parents who participated in the Marte Meo counselling had developed a good relationship with the therapist. They say that they experienced mastery, and new confidence in their parenting role. Marte Meo counselling had contributed to various change in the children's situation. Several of the findings is corresponding with other relevant research. The findings are transferable to other forms of parental guidance, and also provide the basis for new studies.

Keywords: Marte Meo, parents experience, children`s services, interaction parents and children, mastery.

SAMMENDRAG

Tittel: Endringsorientert familiesamarbeid. Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?

Bakgrunn: Dette er en masteroppgave i psykososialt arbeid. Lang erfaring med foreldreveiledning som hjelpetiltak i barnevernet ga inspirasjon til dette prosjektet. Marte Meo, en videobasert samspills-veilednings-modell, er et av tiltakene som barnevernet tilbyr familier. Målet er bedre omsorgs- og samspillskompetanse hos foreldrene, samt å sikre barns tilknytning til foreldrene. Problemstillingen er som følger: *Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?*

Teoretisk rammeverk: Postmoderne perspektiv på endringsorientert systemisk familiearbeid, psykososialt arbeid i helse og sosialfaglig praksis, tilknytningsteori, salutogenese, Marte Meo og relevant forskning på foreldreveiledning via barnevernet.

Metode og analyse: Kvalitativ design med hermeneutisk fenomenologisk tilnærming. Det kvalitative forsknings-intervjuet ble benyttet som datainnsamlingsmetode. Intervjupersonene, et strategisk tilgjengelighetsutvalg på 5 foreldre fra ulike steder på østlandet, ble rekruttert via snøballmetoden. En temabasert intervjuguide ble benyttet under intervjuene. Intervjuene ble tatt opp med diktafon, og ble deretter transkribert, organisert, fortolket, kategorisert og sammenfattet. Giorgis 4-trinns fenomenologiske analyse (systematisk tekstkondensering) ble anvendt. Funnene presenteres organisert etter forskningsspørsmålene i oppgaven. Intervjupersonene er anonymisert og omskrevet. Prosjektet er godkjent av NSD.

Resultater: Funnene viser at de fleste foreldrene gikk fra negativ forventning til barnevernet, til positiv erfaring med Marte Meo. De fleste sa at de ved hjelp av film så både seg selv og barna med nye øyne. Relasjonen til Marte Meo-terapeuten, og terapeutens fleksibilitet er viktig. De oppgir at de fikk mange positive tilbakemeldinger. Foreldrene har opplevd positiv endring hos barna sine i ulik grad, alt fra stor endring til ingen synlig endring. Det fremgår at Marte Meo-veiledningen har hatt stor betydning for opplevelsen av å mestre foreldrerollen, og å bli trygg på egne foreldreferdigheter.

Drøfting: Følgende 4 sentrale funn drøftes i lys av teorier og aktuell forskning:

- Relasjonen til Marte Meo-terapeuten har avgjørende betydning
- Ressursfokus ga mestringsfølelse, ny selvtillit og endret selvoppfattelse
- Film som hjelpemiddel i veiledningen var virkningsfullt
- Varierende endring i samspillet

Konklusjon: Alle foreldrene som deltok i Marte Meo-veiledning fikk en god relasjon til terapeuten. De angir at de opplevde mestring, og ny selvtillit i foreldrerollen. Marte Meo-veiledningen hadde bidratt til varierende endring i barnas situasjon. Flere av funnene samsvarer med annen aktuell forskning. Funnene er overførbare til andre former for foreldreveiledning, og gir også grunnlag for nye studier.

Nøkkelord: Marte Meo, foreldres erfaring, barnevern, samspill foreldre og barn, mestring.

FORORD

Bakgrunnen for dette masterprosjektet ligger i mitt engasjement for familiearbeid som hjelpetiltak i barnevernet. Masterstudiet i psykososialt arbeid ga meg mulighet til å kunne utforske perspektiver på dette som ikke lar seg gjøre på samme måte i det daglige arbeidet som Marte Meo-terapeut og foreldreveileder. **Arbeidsplassen min** har lagt til rette for deler av studiet, noe som har gjort gjennomføringen enklere. Tusen takk!

Masterprosjektet hadde ikke vært mulig å utføre uten **intervjupersonene**. Hver av dem hadde på intervjudtidspunktet en utfordrende hverdag i familiesituasjonen sin. Likevel har de gitt av sin tid og tatt meg vennlig imot i sine hjem. De har fortalt utfyllende om sine opplevelser med Marte Meo-veiledning. Det har gitt verdifull kunnskap. Tusen takk!

Intervjupersonene hadde jeg ikke fått anledning til å møte uten hjelp fra **Marte Meo-terapeuter** som har bistått med rekruttering. De har i en hektisk arbeidshverdag satt meg i kontakt med frivillige familier de har truffet gjennom sitt daglige virke. Tusen takk!

Både **mastergruppa** og lesegruppemøtene med **mine medstudenter Eline og Helene** har vært av stor betydning for inspirasjon, motivasjon og opplevelse av fellesskap. Tusen takk!

Guttene i mitt liv på hjemmebane har bidratt både med tålmodighet og til avbrekk fra masterprosjektet. De utgjør det beste i mitt eget psykososiale miljø... Tusen takk!

Sist, men ikke minst, mine to veiledere ved Høgskolen i Østfold: Først høgskolelektor **Kari Lislerud Smebye**, som bidro til reflekterende prosesser innledningsvis. Deretter førsteamanuensis **Nina Jahren Kristoffersen**, som med engasjement og tilgjengelighet har bidratt med nyttige tilbakemeldinger og inspirasjon i alle videre deler av prosjektet. Tusen takk!

Det er ikke bare en masteroppgave som har blitt utformet etter møter med alle disse flotte menneskene. Jeg er rikere etter møtene med hver og en. De har berørt, utfordret og imponert meg. Og jeg har tilegnet meg ny forståelse og kunnskap om psykososialt arbeid.

Kråkerøy, mai 2015, Lene Vestby.

Innhold

ABSTRACT	2
SAMMENDRAG	4
FORORD.....	6
KAPITTEL 1. INNLEDNING	12
Bakgrunn for masterprosjektet	12
Foreldreveiledning som hjelpetiltak i barnevernet	12
Utviklingen av det ”moderne barnevernet”	13
Barnevernstiltak i dag jfr. barnevernsstatistikken	13
Familiearbeid – en kunst.....	14
Hvordan opplever foreldrene det?	15
Avgrensning.....	16
Oppgavens oppbygging	17
KAPITTEL 2. TEORETISKE TILNÆRMINGER OG PERSPEKTIVER	18
Psykososialt arbeid i helse- og sosialfaglig yrkespraksis	18
Det psykososiale som transdisiplin	18
Det bio-psyko-sosiale	19
Det postmoderne perspektivet på familiearbeid og Marte Meo – teoretisk bakteppe	20
Konstruktivisme – fra tynne til tykke beskrivelser	22
Sosialkonstruksjonisme – å skape mening sammen.....	22
Marte Meo – styrking av utviklingsstøttende samspill ved hjelp av egne ressurser ...	23
Veilederen – en samarbeidspartner mot mestring og myndiggjøring	24
Salutogent perspektiv – oppmerksomhet mot mestringsressursene	25
Opplevelse av sammenheng (OAS) – en forutsetning for mestring og helse	26

Endringssskapende relasjoner – språk, dialog og nye fortellinger.....	28
Anerkjennelse – forutsetning for forandring	28
Det språkssystemiske og dialogen – når spørsmålene blir viktigere enn svarene	30
LØFT - målfokusert endring	31
Narrativer – fortellinger om hvem vi er	32
Identitet og selvopplevelse – rekonstruksjon gjennom samspill.....	33
Tilknytning – den tidlige betydningsfulle relasjonen	34
Nyere forskning på videobasert veiledning og hjemmebaserte tiltak i barnevernet.....	36
En effektstudie av videobasert veiledning til småbarnsforeldre	36
En nederlandsk meta-analyse av videobaserte foreldreveiledningsprogrammer	37
Forskning på hvordan foreldre oppfatter kontakt med barnevernet	37
Svenske spedbarnsmødre i risikozonen sine opplevelser med samspillsveiledning ...	38
En evalueringstudie av hjemmebaserte tiltak i barnevernet	39
Canadisk effektstudie av tiltak i hjemmet for å øke mødres sensitivitet og barns tilknytning	40
KAPITTEL 3. METODE	42
Kvalitativ forskningsmetode og det psykososiale	42
Fenomenologisk perspektiv	43
Hermeneutikk og fortolkning av mening.....	44
Kvalitativt forskningsintervju.....	45
Forskningsetiske retningslinjer.....	46
Utvalgsriterier / valg av intervjupersoner.....	47
Rekruttering	49
Intervjuguiden.....	51
Intervjusamtalene.....	52
Analysearbeid	53

Om datas holdbarhet og troverdighet	56
Holdbarhet	56
Troverdighet	59
Kulturelle og språklige forskjeller	59
KAPITTEL 4. HVORDAN BESKRIVER FORELDRE I KONTAKT MED BARNEVERNET SINE OPLEVELSER MED MARTE MEO-VEILEDNING?	61
En liten presentasjon av intervjupersonene som deltok i undersøkelsen.....	61
Hvordan opplever foreldrene Marte Meo-veiledningen?	63
Lite motivert for å motta hjelp fra barnevernet	63
Praktisk og trygt med veiledning i eget hjem.....	65
Virkningsfull veiledning ved hjelp av filmopptak	66
Hvordan beskriver foreldrene sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten?	69
Utviklet tillit og en god relasjon til Marte Meo-terapeuten	69
Ble møtt med støtte og med fokus på det positive	71
Marte Meo-terapeuten var fleksibel og tilgjengelig	72
Hvilken betydning angir foreldrene at Marte Meo-veiledningen har hatt?	74
Mestringsopplevelser ga foreldrene ny selvtillit og økt selvfølelse	74
Endrede samspillsmønstre	77
Positive ringvirkninger	80
Endring tar tid.....	81
Foreldrenes opplevelser kort oppsummert	84
KAPITTEL 5. DRØFTING	85
Relasjonen til Marte Meo-terapeuten har avgjørende betydning	85
Å motta hjelp fra barnevernet - fra negativ forventning til positiv erfaring	85
Anerkjennelse – psykologisk livsviktig	87

Delaktighet	88
Familiearbeid – et samarbeid	90
Marte Meo-terapeutens fleksibilitet når det kommer til tid, tema og tilnærming	91
Ressursfokus ga mestringsfølelse, ny selvtillit og endret selvoppfattelse	92
Marte Meo – ”ved egen kraft”	92
Salutogenese - friskhetsfokus og mestringsfølelse	93
Rekonstruert identitet og selvoppfattelse	94
Film som hjelpemiddel i veiledningen var virkningsfullt	97
Kan et bilde si mer enn 1000 ord?	97
Film av barna berører	98
Variierende endring i samspillet	99
Det betydningsfulle tidlige samspillet	99
Foreldrene opplever endring – men hva med barna?	100
Hva studien kan vise og hva den ikke viser	103
KAPITTEL 6. AVSLUTNING	104
Refleksjon ved studiens ende	104
Studiens betydning for barnevernsarbeid	104
Konklusjon	104
Relasjonen avgjør	104
Undersøkelsen som grunnlag for videre studier	105
Psykososialt arbeid – kunsten i endringsorientert familiesamarbeid i barnevernet ..	106
REFERANSER	108
VEDLEGG	113
Vedlegg 1. Godkjenning fra NSD.	113

Vedlegg 2. Infoskriv med samtykkeskjema (norsk versjon).	113
Vedlegg 3. Infoskriv med samtykkeskjema (engelsk versjon).....	113
Vedlegg 4. Intervjuguide (norsk versjon).....	113
Vedlegg 5. Intervjuguide (engelsk versjon).	113

Antall ord: 30.139

KAPITTEL 1. INNLEDNING

Bakgrunn for masterprosjektet

Bakgrunnen for dette masterprosjektet er engasjementet jeg har for familiearbeid som hjelpetiltak i barnevernet. Til daglig jobber jeg som Marte Meo-terapeut og foreldreveileder i barneverntjenesten. Erfaringen med barnevernsarbeid spenner seg fra institusjonsarbeid med barn og unge i statlig regi til saksbehandling og familiearbeid i kommunal 1.-linjetjeneste. Jeg har slik sett god kjennskap til de ulike delene av barnevernets arbeid sett fra en hjelpers perspektiv. Jeg synes imidlertid det er viktig å få mer kunnskap om hvordan det kan oppleves fra en hjelpesøkers ståsted, altså for dem som er i kontakt med barnevernet.

Foreldreveiledning som hjelpetiltak i barnevernet

Med familiearbeid menes i denne sammenhengen endringsorientert familiearbeid som *frivillig hjelpetiltak* jfr. utdrag fra Barnevernlovens § 4-4 på Lovdata sine nettsider:

”§ 4-4. Hjelpetiltak for barn og barnefamilier.

Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien...” (Lovdata, 1992).

Frivillig hjelpetiltak innebærer at foreldrene samtykker til hjelpen, selv om man kan anta at mange av foreldrene som takker ja kanskje ikke har noe annet reelt valg, for eksempel i frykt for å miste omsorgen for barna sine.

Utviklingen av det ”moderne barnevernet”

I følge Killén (2013), som siden 1950-tallet har engasjert seg i barnevernsarbeid, har forebyggende arbeid til alle tider vært beskrevet som viktig i sosiallovgivningen i Norge. I praksis har det historisk sett likevel først og fremst vært det akutte og det mest alvorlige som har fått fokus når det gjelder barn og familiers situasjon. Barnevernet har hele tiden vært gjennom kontinuerlig modernisering, men først de siste tiårene har det skjedd en dyptgripende omlegging i hele barnevernets tenke- og handlemåte. Fra å være opptatt av foreldre og barns *utvikling*, er det i dag en orientering mot foreldre og barns *samspill* og *tilknytning*. Dette skiftet i forståelse i barnevernsarbeid startet på slutten av 1980-tallet, og kom som en naturlig følge av økt kunnskap om tilknytning, samspill og ikke minst nyere hjerneforskning. (Killén, 2013, s. 6 og 102-109).

Lichtwarck og Clifford (2010) kaller perioden fra ca. 1990 og fram til i dag for det ”moderne barnevernet”. Influert av strømninger internasjonalt kom familieperspektiv, familiearbeid og relasjonenes betydning for barns psykososiale utvikling i fokus (Lichtwarck & Clifford, 2010, s. 11-27). Det ”moderne barnevernet” har i følge Killén (2013) ikke bare gjennomgått store organisatoriske forandringer, men også tatt i bruk mange ulike modeller for familiearbeid og veiledning. Flere av disse benytter videofilming som hjelpemiddel. Marte Meo, som beskrives nærmere i kapittel 2, er en av dem. Foreldre kan gjennom å se på videoopptak bli mer oppmerksomme på samspillet betydning (Killén, 2013, s. 102).

Barnevernstiltak i dag jfr. barnevernsstatistikken

Den ferskeste barnevernsstatistikken hos Statistisk Sentralbyrå (2014), viser at i alt 53150 barn og unge i Norge mottok tiltak fra Barnevernet i løpet av 2013. Hele 83 % av tiltakene var frivillige hjelpetiltak i hjemmet. 17 % var omsorgstiltak i fosterhjem. Dette er tall som har holdt seg stabile de siste årene. Frivillige hjelpetiltak kan, som vist under, være av ulik art, men 25 % av tiltakene er det som kalles endringsorienterte tiltak, for å styrke foreldreferdigheter:

”Eksemplar på disse tiltaka er besøksheim/avlasting, økonomisk hjelp, barnehage, SFO og fritidsaktiviteter. 25 prosent av tiltaka frå barnevernet var tiltak for å styrke foreldreferdighetene. Av desse var vel 15 prosent vedtak om råd og rettleiing. Andre

tiltak i denne hovudkategorien er tiltak som PMTO, MST, Marte Meo og andre heimebaserte tiltak. Omtrent 10 prosent av tiltaka var i kategorien 'nettverksarbeid og samarbeid med andre tenester' ”(Statistisk Sentralbyrå, 2014).

Familiararbeid – en kunst

Bowlby, Stern og Schore m.fl. sine teorier om tilknytning beskriver, i følge Hart og Schwartz (2009), det betydningsfulle psykologiske båndet mellom barnet og primæromsorgsgiveren. Tilknytningen og samspillet i nære relasjoner bidrar til utviklingen av indre arbeidsmodeller som lagres i hjernens hukommelse og struktur. På denne måten er tidlige tilknytnings-erfaringer og samspill med på å forme hvordan barnet ser på og møter omverdenen i fremtiden, og hvordan barnet oppfatter seg selv i forhold til verdenen rundt. Den tidlige tilknytningen har altså betydning i et livsløpsperspektiv. Barnet er avhengig av omsorgsgivernes tilgjengelighet, deres evne til positiv involvering og til mentalisering for å utvikle seg positivt (Hart & Schwartz, 2009, s. 9-17). Barn som ikke har inngått i tidlige trygge tilknytningsmønstre får i følge Killén (2013) ofte vansker med å regulere følelser, med kommunikasjon og sosial involvering. De har også stor risiko for psykiske helsebelastninger både i oppveksten og senere i livet (Killén, 2013, s. 66). Siden det tidlige samspillet er av så avgjørende betydning er det viktig at barnet og familien får hjelp til å endre forholdene i hjemmet når omsorgssituasjonen er bekymringsfull.

Utgangspunktet for familiers kontakt med barnevernet er gjerne at foreldre ikke mestrer omsorgen for barna sine på en god nok måte. Elendighetsbeskrivelser utgjør de dominerende fortellingene de har om seg selv. Ofte får de dem bekreftet i møtet med barnevernet.

Møter med familier bidrar kontinuerlig til nye opplevelser og erfaringer med familiesamarbeid. Dette bidrar igjen til refleksjon over ulike kvaliteter som, fra en hjelpers ståsted, synes mer eller mindre fruktbare i møte med den eller de som søker hjelp. Disse kvalitetene handler ikke så mye om *hva* som sies eller hvilken metode som benyttes. Snarere dreier det seg mer om på *hvilken måte* ting blir sagt, og hva slags holdning og relasjonelle kvaliteter som synes å bidra til godt samarbeid og til å skape endring. Disse personlige betraktningene bekreftes av ulik aktuell forskning på foreldreveiledning. Bl.a. viser studien til Studsrød, Willumsen og Ellingsen (2014), som har undersøkt hvordan foreldre i Norge

oppfatter kontakten med barnevernet, at det som avgjorde hvordan kontakten ble oppfattet var kvaliteten på relasjonen til barnevernsarbeideren og egenskapene til denne personen (Studsrød et al., 2014, s. 312-320).

Siden undersøkelsen er et masterprosjekt i psykososialt arbeid i helse- og sosialfaglig praksis vil oppgaven ha fokus på det psykososiale perspektivet i familiearbeid. Hvordan det psykososiale kan forstås blir gjort rede for i neste kapittel.

Menneskers og familiers liv er komplekse, og barnevernsarbeid er komplekst. En av utfordringene, og kunsten i familiearbeid i barnevernet, er å møte familiene på en måte hvor både barneperspektivet blir ivaretatt samtidig som familiens utfordringer ikke kan ses bort fra. Parallelt skal familien møtes i den kultur og kontekst de lever i og det skal tilrettelegges for en terapeutisk allianse slik at foreldrene kan skape endring i egen situasjon til det beste for barna sine. Dette fordrer både ønske, vilje, innsikt og ressurser hos familiene.

Å foreta et endringsløft må uansett antas å være krevende med barnevernets maktfaktor tilstedeværende, i tillegg til de andre allerede belastende omstendighetene i familien. Samtidig går det fram av statistikken vist overfor at det er mange familier som har erfaring med ulike former for hjelpetiltak og endringsorientert familiearbeid. Denne erfaringen vil kunne gi nyttige tilbakemeldinger til barnevernet med tanke på videreføring av eksisterende tiltak, utvikling av nye tiltak, samt hva som kanskje kan avvikles.

Å motta hjelp fra barnevernet er fortsatt såpass stigmatisert at de færreste går ut offentlig for å fortelle om sine erfaringer. *Det bør ikke være til hinder for å søke denne kunnskapen og disse erfaringene.* Hvis vi vil ha kunnskap om familiers opplevelser bør vi kanskje mer aktivt oppsøke dem og lytte til fortellingene deres.

Hvordan opplever foreldrene det?

Jeg ønsker som nevnt å få økt kunnskap om foreldres opplevelse med endringsorientert familiearbeid som hjelpetiltak i barnevernssaker. For å avgrense har jeg i denne omgang konsentrert meg om foreldres opplevelser med Marte Meo-metoden, som jeg har bred kjennskap til gjennom eget arbeid. Problemstillingen blir da som følger:

Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?

Problemstillingen belyses gjennom følgende forskningsspørsmål:

- 1. Hvordan opplever foreldrene Marte Meo-veiledningen?**
- 2. Hvordan beskriver foreldrene sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten?**
- 3. Hvilken betydning angir foreldrene at Marte Meo-veiledningen har hatt?**

Avgrensning

Siden jeg ønsker å undersøke foreldres opplevelser med Marte Meo gjennom barnevernet, kunne det i tillegg vært interessant å intervjuer barnevernsskuratorer til de samme familiene, og ikke minst; barna selv, dersom det hadde vært mulig. Dette ville nødvendigvis gitt flere og andre perspektiver på betydningen Marte Meo-veiledning har hatt for familien. Av hensyn til studiens omfang har jeg avgrenset den til kun å intervjuer foreldrene. Årsaken til at jeg har valgt foreldrene, er at det er dem som har det største ansvaret for at endring oppnås i en vanskelig hjemmesituasjon. Selv om barna er hovedpersonene i en barnevernssak, er det foreldrene som deltar i endringsbaserte frivillige hjelpetiltak i hjemmet. Ved at foreldrene får hjelp til å endre egen kommunikasjon og væremåte, og til å bli mer oppmerksom på barnas ulike behov, vil omsorgssituasjonen kunne forbedres. Jeg tenker derfor at det er viktig, også av hensyn til barna, å ta foreldrene på alvor også når det kommer til opplevelse av tiltakene, og spørre dem først.

Marte Meo og andre endringsorienterte former for foreldreveiledning kan mottas fra ulike offentlige instanser, og også fra private aktører. I denne sammenhengen er det fokus på opplevelser knyttet til deltakelse i Marte Meo-veiledning via barnevernet. Det må poengteres at intensjonen med undersøkelsen ikke er å evaluere Marte Meo-metoden i seg selv, men å få kunnskap om foreldres opplevelser med den i en barnevernssammenheng.

Å være i kontakt med barnevernet kan for mange være en belastning i seg selv. Det kan være knyttet vanskelige følelser som tabu, skam, frykt og avmakt, selv opplevelse av krenkelse, til denne relasjonen for å nevne noe. Killén (2013) hevder at tabuer opprettholder løgner og

tildekking av problemer. Dette medfører igjen at verken barn eller foreldre får rett hjelp tidlig nok, selv om behovet egentlig er der. Offentlige instanser må derfor satse aktivt på å redusere tabuer (Killén, 2013, s. 117). Utover det intervjupersonene selv kommer inn på, vil jeg likevel ikke spesifikt gå inn på dette store temaet her, da det faller utenfor det som er hovedfokuset i oppgaven.

Oppgavens oppbygging

Jeg vil i denne oppgaven først presentere teoretiske perspektiver på familiearbeid generelt, og Marte Meo spesielt. Jeg vil også presentere noen aktuelle undersøkelser med relevans for denne studien.

Deretter vil jeg redegjøre for prosessen med innsamling og analyse av data. Her vil jeg vise til vitenskapsteoretiske og metodiske avveininger knyttet til undersøkelsen, og redegjøre for ivaretagelsen av forskningsetiske hensyn og krav.

Videre vil jeg i de to neste kapitlene endelig presentere funnene i studien og drøfte dem i lys av teori og aktuell forskning. Dette munner ut i en konklusjon som presenteres i avslutningen.

Bakerst vises litteraturreferanser som er benyttet i masteroppgaven.

Relevante vedlegg ligger aller sist.

KAPITTEL 2. TEORETISKE TILNÆRMINGER OG PERSPEKTIVER

Rundt 1980-tallet oppstod, som beskrevet av Anderson (2003), et paradigmeskifte fra modernismen til postmoderne tenkning og filosofi innen familierterapi og familiearbeid (Anderson 2003, s. 54-74). Postmoderne tenkning ligger til grunn for de tilnærminger som anvendes i familiearbeid i dag. Marte Meo er en form for foreldreveiledning og familiearbeid. I følge Hedenbro og Wirtberg (2002) har Marte Meo-modellen bl.a. sin forankring i moderne utviklingspsykologi og spedbarns-forskning, systemteori, interaksjonsteori og salutogen (friskhetsorientert) teori (Hedenbro & Wirtberg, 2002, s. 13-15). Det teoretiske rammeverket for undersøkelsen er valgt ut med bakgrunn i dette.

Psykososialt arbeid i helse- og sosialfaglig yrkespraksis

Da dette er et masterprosjekt i psykososialt arbeid, presenteres først hva som menes med det *psykososiale* i denne sammenhengen. På Høgskolen i Østfolds nettside, i studieplanen for masterstudiet i psykososialt arbeid, beskrives psykososialt arbeid på følgende måte:

”... Psykososialt arbeid innebærer en helhetlig og inkluderende tilnærming. Hvert enkelt menneske er en person som er mer enn sin lidelse, diagnose og situasjon. Menneskelige problemer er komplekse og mangetydige. De oppstår og henger sammen med mellommenneskelige og samfunnsmessige forhold og krever å bli møtt med både psykologiske, sosiale, medisinske og biologiske forståelsesformer.

Å arbeide psykososialt betyr å kunne identifisere kunnskap som mer enn teori, og vurdere hvordan kunnskap utfolder seg og utvikles sammen med andre i situasjoner og kontekster preget av makt og avmakt” (Høgskolen i Østfold, 2014).

Det psykososiale som transdisiplin

Nissen og Skærbæk (2014) beskriver den psykososiale kompetansen som evnen til å se det hjelpsøkende eller hjelpetrengende mennesket i en større sammenheng, der tjenestemottakerens egen forståelse og opplevelse av sine ressurser, sin situasjon og sin historie også må være

inkludert. Psykososialt arbeid beskrives ikke som en disiplin i seg selv, men forstås snarere som en transdisiplin. Det psykososiale arbeidet som transdisiplin blir da en kontinuerlig bevegelig refleksjon over yrkesutøvelsen av ulike fagdisipliner innen helse og sosialfag, men som ikke inngår i faget eller profesjonen i seg selv (Nissen & Skærbæk, 2014, s. 13). Nissen og Skærbæk (2014) sier følgende:

”Dette er en måte å arbeide med sin faglighet på der man hele tiden er bevisst på at man, sammen med brukere, kolleger, pårørende med flere, er midt i en tilblivelse. At det som gir mening til vårt arbeid og til brukernes hverdagsliv, verken er likegyldig eller fastlagt en gang for alle som en liste av formelle målsettinger eller subjektive preferanser, men er noe som skapes og utvikles, næres og gis form. Og det er nettopp en avgjørende tilgang til praksis (Nissen & Skærbæk, 2014, s. 22).

Det bio-psyko-sosiale

Hertz (2010) er også opptatt av hvordan vi forholder oss til det biologiske, og utvider begrepet *psykososialt* til å snakke om det *bio-psyko-sosiale*. Han hevder at en del diagnoser kan bidra til å begrense menneskers mulighet for utvikling. Hertz (2010) viser bl.a. til nevrobiologien og påpeker at nyere hjerneforskning viser at hjernen er ekstremt formbar, spesielt hos barn og unge. Her ligger det uante muligheter, som kan utvikles gjennom sosialt samspill i betydningsfulle relasjoner. Når vi vet at hjernen utvikles gjennom sosialt samspill, gir det ikke mening å adskille fagdisipliner som enten biologisk, psykologisk eller sosialt. Han viser også til Daniel Stern og nyere utviklingspsykologiske teorier, som beskriver hvordan mennesker helt fra fødselen av konstruerer seg selv og sin identitet gjennom kontinuerlig samspill med omverdenen. Det bio-psyko-sosiale utvikles gjennom sosialt samspill (Hertz, 2010, s. 78-92). Nissen og Skærbæk (2014) sier videre:

”Når vi blir sett og snakket til som et objekt, som en ting, blir vi til et objekt. Det betyr blant annet at vi skaper fortellinger om oss selv som objekt, som noe som ikke lenger er oss selv, men noe vi er blitt til i en systemsammenheng. Det slår tilbake og påvirker oss og vår selvforståelse. Altfor ofte begrenser det våre muligheter for å utvikle oss” (Nissen & Skærbæk, 2014, s. 14).

Hertz (2010) trekker frem eksempelet med hyperaktivitet og manglende impuls kontroll hos barn. Dette er symptomer som tradisjonelt har utløst diagnosen ADHD de siste tiår. Samtidig vet vi at tilsvarende symptomer viser seg ved omsorgssvikt og alvorlige forstyrrelser i barnets tilknytningsrelasjoner. Eksempelet viser hvor viktig det er å se mennesket i de kontekster det inngår i, og ikke uavhengig av hverandre. I utgangspunktet er jo nevrobiologi og tilknytningsteori forståelser som er sosialt og kulturelt konstruert. Det bio-psyko-sosiale som transdisiplin vil kunne hjelpe oss som profesjonelle å ivareta kompleksiteten i møte med den andre. På den måten kan vi legge til rette for at det kan oppstå uante muligheter og færre begrensninger (Hertz, 2010, s. 78-92).

Som i andre relasjoner mellom hjelpere og hjelpsøker er det psykososiale perspektivet også viktig i en Marte Meo-prosess. I en barnevernkontekst vil det kunne være avgjørende for barns situasjon at både barn og voksne blir sett og forstått i den sammenheng de inngår i. Dette kan bidra til å maksimere familiens muligheter for endring.

Synet på hvordan *endring* kan oppstå, hvordan perspektivet på familiearbeid radikalt har forandret seg de siste tiår og hvilke konsekvenser dette har for praksis, vil jeg vise til i neste underkapittel sammen med en presentasjon av Marte Meo-modellen.

*"Without context,
words and actions
have no meaning at all."*

Gregory Bateson
(Bateson, 1978, s. 15)

Det postmoderne perspektivet på familiearbeid og Marte Meo – teoretisk bakteppe

Det postmoderne perspektivet på terapi skiller seg i følge Anderson (2003) fra det tradisjonelle modernistiske terapisyntet på en helt grunnleggende måte. I modernistisk perspektiv, som var influert av naturvitenskapelige ideer og teorier, opptrådte terapeuten som ekspert, opptatt av å finne et svar eller løsning på problemet. Problemet ble betraktet som noe som var *inne i personen*, og senere i tid, i et mer sirkulært perspektiv, *inne i familien*.

Det postmoderne perspektivet på terapi og familiearbeid, kan forstås som en kritikk og en forkasting av det modernistiske perspektivet. Ideen om den eksakte kunnskapen forkastes. Det postmoderne hevder snarere at vi ikke kan vite noe som helst om verden direkte, men at vi kun har mulighet til å forholde oss til den gjennom våre opplevelser. Kontinuerlig tolker vi og fortolker våre opplevelser. Dette gjør at historiene blir stadig tykkere og mer komplekse. Kunnskap vil være kontekstuell og bevegelig og påvirket av kultur, språk, erfaring og forståelse. All kunnskap er i følge det postmoderne konstruert.

Innen familiearbeid og terapi tar det postmoderne perspektivet to ulike retninger; konstruktivisme og sosialkonstruksjonisme. Konstruktivismen har mest fokus på relasjonen og samspill, mens sosialkonstruksjonismen fokuserer mer på språket i seg selv. De to retningene lever side om side til tross for at den nyeste av dem, sosialkonstruksjonismen, er mest anvendt i dag. Begge inngår i det som kalles *systemisk praksis* (Anderson 2003, s. 54-74).

Videre vil det kort bli gjort rede for de to ulike retningene, og hvordan de forholder seg til familiearbeid.

Och hon frågade honom: Vad vet du om delaktigheten?
Och han svarade nästan genast, alldeles som om han hela sitt liv
förberett sig för at kunna besvara just denna enda fråga:

"I delaktigheten uppstår vår tillvaro.
Genom att göra oss delaktiga av varandras liv skapar vi oss själva.
Utan delaktigheten finns vi inte till."

Torgny Lindgren
(Lindgren, 1984, s. 243)

Konstruktivisme – fra tynne til tykke beskrivelser

Innen konstruktivistisk tradisjon vil en terapeut i følge Jensen (2009) alltid se på seg selv som en del av et terapeutisk system sammen med familien. Disse påvirkes gjensidig av hverandre. Feedback-prosesser blir vektlagt. Terapeuten skal ha kunnskap, men kan aldri vite noe helt sikkert. Holdningen til konstruktivister er at problemet ligger i samspillet og språket. Terapeuten vil kunne bidra som forfatter til å nyskrive familiens historie ved å konstruere flere alternative historier ut i fra den/de hjelpsøkendes egne fortellinger. På denne måten kan tynne beskrivelser bli tykkere. Familien kan velge å gjøre dem til sine egne (Jensen, 2009, s. 102-110).

Sosialkonstruksjonisme – å skape mening sammen

Jensen og Ulleberg (2011) beskriver sosialkonstruksjonismen innen familiearbeid som en relasjonsmodell, til forskjell fra å være en ekspertmodell. Der *konstruktivistiske* terapeuter forfatter nye fortellinger for å gjøre de tynne historiene tykkere, vil en hjelper med et *sosialkonstruksjonistisk* ståsted kun være en medforfatter sammen med familien. Her vil enkelte frigjøre seg fra selve terapibegrepet. Tanken er at det ikke finns noen ekspert, eller noen som skal behandles. I stedet vil begrepet *familiesamarbeid* være mer dekkende for denne praksisen. Problemet anses å befinne seg i meningen og språket i seg selv. Terapeuten innehar en holdning som er "*ikke-vitende*". Spørsmålene blir viktigere enn svarene. Dette omtales ofte som "den ikke-vitende posisjon". Anderson og Goolishian innførte dette begrepet. Språket, samtalen og samskapingen blir det viktige. Sosialkonstruksjonistene hevder at ved å endre språket, kan også problemet oppløses (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 258-259).

Innen sosialkonstruksjonismen er det tre terapeutiske hovedtilnærminger. Disse tre er språkssystemisk tilnærming, LØFT og narrativ tilnærming. I Marte Meo-praksis vil terapeuten veksle mellom det konstruktivistiske perspektivet og de ulike tilnærmingene innen det sosialkonstruksjonistiske perspektivet, alt ettersom hvor i prosessen familiesamarbeidet befinner seg. Jeg vil imidlertid først presentere Marte Meo-modellen før jeg går nærmere inn i de ulike tilnærmingene som kjennetegner Marte Meo og Marte Meo-terapeuten.

Marte Meo – styrking av utviklingsstøttende samspill ved hjelp av egne ressurser

Marte Meo-modellen er, som Hedenbro og Wirtberg (2002) beskriver, en videobasert veiledningsmetode. Marte Meo beskrives både som en modell og en metode. Den ble utviklet av nederlandske Maria Aarts på slutten av 80-tallet. Navnet Marte Meo betyr, fritt oversatt fra latin, ”ved egen kraft” eller ”med egne ressurser”. Modellen fokuserer på kommunikasjon og samspill, og Aarts har systematisk samlet det hun oppfatter som grunnleggende prinsipper for godt samspill. Hensikten med arbeidsmodellen er å hjelpe foreldre eller andre omsorgspersoner til utviklingsstøttende samspill med barn. Grunntanken i Marte Meo er at alle mennesker har iboende ønsker og ressurser i seg til meningsfylt samspill med andre. Fokuset blir derfor å finne og utvikle den enkeltes styrker.

Det er i følge Hedenbro og Wirtberg (2002) viktig at det utfordrende og vanskelige som er til hinder for godt samspill ikke ignoreres. Det skal likevel være sentralt i arbeidet å fokusere på de sidene som muliggjør utvikling. Til dette benyttes Aarts sine *utviklingsstøttende dialogprinsipper*.

Dialogprinsippene kan beskrives slik:

- 1: Se og oppdage barnets initiativ og oppmerksomhetsfokus
- 2: Bekrefte barnets oppmerksomhetsfokus og initiativ
- 3: Avvente barnets svar
- 4: Benevne barnets svar på en bekreftende måte
- 5: Ta ansvar for turtaking i kommunikasjonen
- 6: Bekrefte ønsket atferd
- 7: Triangulere barnet til omgivelsene via benevning av personer eller objekter
- 8: Gi tydelig signal om innledning og avslutning av aktiviteten

Dialogprinsippene bidrar til å øke foreldres oppmerksomhet og sensitivitet overfor barnet og barnets signaler, og forbedrer derved foreldrenes mentaliseringsevne.

Marte Meo-veiledning kan i praksis beskrives ved at terapeuten først filmer familien i korte samspillssekvenser på noen få minutter. Etter opptak analyseres filmen, hvilket danner grunnlag for kommende veiledningstime. Møtene mellom familien og terapeut består

vekselvis av filmopptak av samspill i familien og veiledningssamtaler med foreldrene (Hedenbro & Wirtberg, 2002, s. 109).

I følge Aarts (2005) var ikke Marte Meo i utgangspunktet beregnet for den akademiske verden, men var en praktisk modell til å utvikle nye ferdigheter i det daglige samspillet. Hun sier følgende:

”Det centrale fokus i Marte Meo på alle niveauer, er at opmuntre mennesker til ved egen kraft at fremme og stimulere utviklingsprosesser så barn, forældre, professionelle omsorgsgivere og supervisorere derved lærer at udnytte deres kapacitet bedst mulig” (Aarts, 2005, s. 42).

I følge Hedenbro og Wirtberg (2002) er Marte Meo-modellen i dag utviklet slik at den, i tillegg til i familiarbeid, benyttes både i barnehager, skole, helsestasjoner og i demensomsorgen for å nevne noe (Hedenbro & Wirtberg, 2002, s. 109).

Marte Meo og de utviklingsstøttende dialogprinsippene fremstår som en lett tilgjengelig praktisk arbeidsmodell. Samtidig har Marte Meo, som nevnt innledningsvis i kapitlet, sin forankring i systemteori og systemisk familiarbeid. Dette perspektivet innebærer en relasjonell praksis der veilederens eller Marte Meo-terapeutens rolle spiller en avgjørende betydning for endringsarbeidet. Det innebærer også at Marte Meo, til tross for de utviklingsstøttende dialogprinsippene, er en modell som skreddersys til, og i samarbeid med, den enkelte familie. Slik sett er Marte Meo modellen godt forenlig med psykososiale perspektivet. Siden veiledningen foregår i familiens eget hjem blir foreldre og barn, også rent fysisk, sett og møtt i den kontekst de inngår i.

Veilederen – en samarbeidspartner mot mestring og myndiggjøring

Det er i følge Tveiten (2012) ofte flere former for samhandling mellom hjelper og den hjelpsøkende. Veiledning er en av dem. Formålet med veiledningen er å øke den hjelpsøkendes kompetanse til mestring. Om mestring sier Tveiten (2012) følgende:

”Mestring kan forstås som å klare noe på egen hånd, som å takle stress eller sykdom, slik at man kommer seg videre på en god måte. Mestring handler også om å ha tilgang på ressurser, til kunnskaper, ferdigheter, sosiale ressurser, hjelpere eller utstyr og evne til å utnytte dette” (Tveiten, 2012, s. 174).

Å tilegne seg ny kunnskap, beskrives av Tveiten (2012) som en aktiv handling fra den hjelpsøkende. På denne måten erfarer man noe som gir ny kunnskap. Dette er en måte å betrakte læring på. Forandringen handler ikke så mye om den endrede adferden, men mer om forandringen inne i personen. Kunnskapen konstrueres i felleskap. Dette synet på læring henger også nøye sammen med empowermenttanken, som kan oversettes til norsk med begrepet *myndiggjøring*. Å inneha ”hovedrollen” i eget liv står sentralt for å oppnå mestring. Veilederrollen dreier seg om å være en samarbeidspartner (Tveiten, 2012, s. 172-179).

Andersen (1999) vektlegger også begrepenes betydning. Et ord eller begrep kan inneholde mye makt. Dette gjelder også begrepet *veiledning*. Andersen (1999) påpeker det ujevne maktaspektet i veiledningsbegrepet. Han viser til at det henspiller på at det er noen som leder an på veien, og at noen andre blir ledet. Det vil derfor være mer hensiktsmessig å skifte ut veiledningsbegrepet med ordet *samarbeid* (Andersen, 1999, s. 151).

I Marte Meo (”ved egen kraft”) er, som navnet tilsier, det sentrale å mestre på egenhånd, om enn ikke alene. Dette er sammenfallende med synet på veilederrollen og veilederen som en samarbeidspartner. I de tre neste underkapitlene vil jeg presentere de tilnærmingene og arbeidsmåtene Marte Meo-terapeuten vil forholde seg til i et familiesamarbeid.

Salutogent perspektiv – oppmerksomhet mot mestringsressursene

Antonovsky (2012) dreier perspektivet på helse fra det tradisjonelle patogene, som er sykdomsfokuserende, hvor man identifiserer, forebygger og behandler det syke, og over til det salutogene. Det salutogene perspektivet setter fokus på det sunne og friske, på helheten og på mestringsressursene. Det vektlegges å identifisere de faktorene som bidrar til best mulig helse. Det salutogene forkaster ikke det patogene, men erkjenner og anerkjenner at ingen mennesker uansett helse lever evig. Det blir derfor unyttig å snakke om at man er enten syk

eller frisk. Snarere er det grader av sykhet og friskhet, og man beveger seg hele tiden langs denne helseskalaen hvor stor grad av god helse befinner seg i den ene enden, og det motsatte i den andre enden. Han beskriver dette perspektivet som et *kontinuum* man helsemessig beveger seg langs, i motsetning til i et patogent perspektiv hvor den bakenforliggende tanken er en *diktomi* hvor man enten er syk eller frisk (Antonovsky, 2012, s. 26-37).

I følge Antonovsky (2012) er det salutogene perspektivet opptatt av de faktorene som gjør at man beveger seg mot den enden av kontinuumet hvor størst grad av god helse befinner seg. Dette handler ikke kun om fravær av sykdom, men ulike helsebringende faktorer. I tillegg til å forkaste helse som en diktomi mellom frisk og syk, er det viktig å kartlegge hele personens historie, og ikke bare sykdommen i seg selv. Videre må det fokuseres mer på hva som bringer den enkelte lenger mot helseenden av kontinuumet, i stedet for å jakte på det som har gjort en syk. Det salutogene perspektivet bidrar til å jobbe for å anerkjenne situasjonen som den er og tilpasse den til miljøet man lever i. Det får oss også til å være nysgjerrige på avvik og positive unntak. Antonovsky (2012) oppsummerer følgene av det salutogene perspektivet på denne måten:

”En salutogen tenkegang er ikke bare en forutsetning for, men tvinger oss til, å jobbe for å utforme og fremme en teori om mestring. Da jeg først hadde inntatt dette perspektivet, tok det ikke lang tid før jeg hadde utviklet begrepet opplevelse av sammenheng som kjernen i svaret på det salutogene spørsmålet” (Antonovsky, 2012, s. 36-37).

Marte Meo kjennetegnes bl.a. av det salutogene perspektivet. Det er et sentralt trekk ved Marte Meo-terapeuten å ha fokus på ressurser ved å lete etter disse og samarbeide med familien om å utvikle dem videre. Ofte får positive unntak oppmerksomhet, og det vies tid til å være nysgjerrig på hva som har bidratt til disse avvikene.

Opplevelse av sammenheng (OAS) – en forutsetning for mestring og helse

Det finnes, som Antonovsky (2012) viser til, mange eksempler på traumatiske hendelser hvor grupper av mennesker har vært involvert i de samme situasjonene. Et eksempel på dette er krig. Likevel er det stor forskjell på hva slags helse de involverte har i etterkant. Mange vil ha

store helsemessige utfordringer, mens andre vil beskrive høy grad av livskvalitet. Det er dem som har beskrevet høy grad av helse, selv etter alvorlige traumer, som har vekket hans nysgjerrighet. De som har beskrevet best helse og livskvalitet, er også dem som har hatt størst *opplevelse av sammenheng*, forkortet som OAS.

Høy grad av OAS, innebærer i følge Antonovsky (2012) tre komponenter: Begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet. *Begripelighet* innebærer at en hendelse man utsettes for, selv om den er traumatisk, kan plasseres av personen i en sammenheng og forklares.

Håndterbarhet er ressursene man har til rådighet for å takle og håndtere det man blir utsatt for, slik at man ikke kun blir et offer, men kan komme seg gjennom sorgen og gå videre. Med *meningsfullhet* menes at det for den enkelte kan gi mening å engasjere seg følelsesmessig i det som man har blitt utsatt for, og at det kan oppleves som verd innsatsen å bruke av sin tid og sine krefter på noe, selv om det nødvendigvis ikke er ønskelig. Opplevelsen av mening er mer en følelsesmessig enn en kognitiv opplevelse (Antonovsky, 2012, s. 38-54).

Den siste faktoren, *meningsfullhet*, har i følge Dahl (2014) stor betydning for motivasjon. Dette handler om at meningsfullhet er koblet til *delaktighet*. Han hevder videre at den salutogene ideologien er knyttet til empowerment-begrepet (Dahl, 2014, s. 115-120). Dahl (2014) sier følgende om empowerment:

"I sum dreier det seg om å ta tilbake egen makt og kraft når den er tapt, og å utvikle kompetanse til å bli deltakende i forhold som er viktig for en selv. Motsatsen blir kraftløshet, fremmedgjøring, manglende kontroll og lært hjelpeløshet" (Dahl, 2014, s. 120).

De tre komponentene begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet kan i følge Antonovsky (2012) ikke løses fra hverandre, og høy oppnåelse av hver av dem vil gi høy grad av OAS. Man kan jobbe med hver av komponentene for å øke sin OAS (opplevelsen av sammenheng), og der igjennom sin helse og livskvalitet (Antonovsky, 2012, s. 38-54).

Å være i kontakt med barnevernet er noe man kan anta at de fleste foreldre i utgangspunktet ikke ønsker. I hvilken grad man da opplever sammenheng i den situasjonen man befinner seg i vil være av stor betydning for motivasjon til å motta frivillige hjelpetiltak i hjemmet, som for

eksempel deltakelse i veiledning. Å delta i Marte Meo-veiledning dreier seg i stor grad om å få økt bevissthet om og utvikling av egne ressurser, og ved hjelp av disse skape endring i samspillet i hjemmet for barna sine og seg selv. Denne myndiggjørende rollen i fht. eget liv vil kunne bidra til økt opplevelse av meningsfullhet og sammenheng.

Endrings-skapende relasjoner – språk, dialog og nye fortellinger

I psykososialt arbeid i helse og sosialfaglig praksis vil, som tidligere vist, hjelperens rolle og relasjonen være av stor betydning. De teoretiske perspektivene på postmoderne forståelse og systemisk praksis er allerede nevnt. Jeg vil derfor nå vise til noen sentrale trekk ved Marte Meo-terapeutens væremåte, og noen av de arbeidsmåtene som benyttes i en Marte Meo-prosess.

Anerkjennelse – forutsetning for forandring

Om anerkjennelse og anerkjennende relasjoners avgjørende betydning, sier Bae (1992) følgende:

”...relasjoner som er preget av anerkjennelse skaper forutsetninger for overskridende utvikling både for voksne og barn, og samtidig skaper positive holdninger til læring. Ikke-ankjennende relasjonserfaringer, derimot, bringer barn og voksne inn i gjensidig undertrykkende mønstre, som underminerer selvutvikling og skaper negative holdninger til læring” (Bae, 1992, s. 34).

Bae (1992) hevder videre at anerkjennelse faktisk handler om psykologisk overlevelse:

”Å bli anerkjent av dem vi er avhengige av, handler altså om psykologisk liv eller død. På den måten får personer som er i en posisjon der andre er avhengig av deres anerkjennelse (for eksempel foreldre, pedagoger, terapeuter, ledere), stor definisjonsmakt. Denne maktposisjonen kan brukes på måter som tar vare på både tilknytning og avgrensning og skaper selvakseptering og autonomi. Men den kan også

misbrukes på måter som undergraver den andres utvikling og skaper tvil, usikkerhet og manglende autonomi. ... Denne måten å forstå relasjon på skaper respekt for hva mennesker våger med hverandre” (Bae, 1992, s. 37-38).

Anerkjennelse er ifølge Jensen og Ulleberg (2011) et begrep som er sentralt i dialektisk kommunikasjonsteori. Dette bygger på en tanke om at mennesker trenger hverandre, og trenger å inngå i anerkjennende relasjoner, for å utvikle seg og vokse. Med anerkjennelse menes nødvendigvis ikke å gi ros, men snarere å akseptere og respektere. I en hjelperrolle betyr dette at man respekterer den hjelpsøkendes versjon av historien som blir fortalt. Anerkjennelse inneholder bl.a. forståelse, bekreftelse, åpenhet, toleranse og nysgjerrighet. De tre første av disse kvalitetene tillegges spesielt vekt (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 261-267).

Forståelse innebærer i følge Ulleberg (2004) å ta del i det som fortelles uten å omskrive eller kommentere den andres analoge nivå (kroppsspråket) i kommunikasjonen. Historien man blir fortalt må man snarere forsøke å forstå på bakgrunn av konteksten som den er oppstått i, og på bakgrunn av den meningen som blir tillagt opplevelsene av den som forteller. Dette kan også beskrives som å være oppmerksom på metakommunikasjon. Metakommunikasjonen kan hjelpe oss til å stille nye spørsmål, og drive samtalen videre til en stadig dypere forståelse av den andre.

Bekreftelse betyr i denne sammenhengen at man gir kraft til andres opplevelser. Å bekrefte den andres historie sier noe om holdningen man har til den andre. Gjennom bekreftelse viser man likeverd. For å utvikle en profesjonell relasjon som er preget av tillit er man nødt til å bekrefte den andre og han eller hennes opplevelser.

Åpenhet er viktig for å kunne forstå og bekrefte den andres opplevelser. Hjelperen må legge vurderinger og kontroll til side for åpent å kunne ta i mot det den hjelpsøkende kommer med. Alle disse kvalitetene, som er en forutsetning for anerkjennende relasjoner, er ikke nødvendigvis mulig å oppnå fullt ut, men noe man som hjelper bør tilstrebe og utvikle gjennom de erfaringer man gjør seg gjennom møter med andre (Ulleberg, 2004, s. 166-168).

I Marte Meo-sammenheng vil anerkjennende relasjon og praksis bety at familien, så langt det går, gis rom av terapeuten til å være seg selv. Marte Meo-terapeuten er derimot nysgjerrig og

spørrende sammen med foreldrene i veiledningssamtalene med tilbakevisning av filmopptak av samspillssituasjoner. Selv om det salutogene perspektivet og derav fokus på ressursene ligger til grunn, skal familiens utfordringer, som nevnt, ikke ignoreres. Imidlertid møtes ikke disse med kritikk, men snarere med aksept, toleranse og undrende spørsmål for å forsøke å forstå og bekrefte det vanskelige.

"Dialogen kan imidlertid ikke eksistere hvis man ikke har grunnleggende kjærlighet til verden og til mennesket. Benevnningen av verden, som er en skapende og nyskapende handling, er umulig om den ikke er gjennomsyret av kjærlighet. Kjærlighet er samtidig grunnlaget for dialogen og dialogen selv."

Paulo Freire
(Freire, 1972, s. 91)

Det språkssystemiske og dialogen – når spørsmålene blir viktigere enn svarene

I møte mellom hjelper og hjelpesøker er det ifølge Jensen og Ulleberg (2011) monologene som tradisjonelt har vært dominerende. Dialogen må derimot inneholde andre elementer, som vilje, evne til å lytte, og en åpenhet for å endre forståelse av det problematiske. Dialogen sier noe om kvaliteten på kommunikasjonen. Gjennom dialog kan ekte møter mellom mennesker oppstå. Det fordrer at terapeuten inntar en "ikke-vitende" holdning. En slik holdning i dialogen vil generere en genuin åpenhet og nysgjerrighet hos terapeuten. Terapeuten blir mer opptatt av spørsmålene enn å gi svar. Denne holdningen kan bidra til at den hjelpsøkendes ressurser og idéer hentes fram (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 253-257). Dialogiske samtaler kjennetegnes ifølge Anderson (2003) at man undersøker ting i fellesskap, og snakker *med* hverandre i stedet for *til* hverandre. Et dialogisk rom, som fremmer fleksibilitet og nye foranderlige idéer og tanker, er avgjørende for utvikling og endring. Uten dette dialogiske rommet, vil historiene som fortelles forbli de samme (Anderson, 2003, s. 151-153).

Til tross for denne "ikke-vitende" holdningen sier Anderson (2009) at det ikke må tilsløres at terapeuten har kunnskap og er en ekspert på sitt felt. Imidlertid skal terapeuten være ekspert på relasjonelle prosesser, samarbeidende praksis og på dialogiske samtaler. Den hjelpsøkende

er derimot ekspert på seg selv og på sine opplevelser. På denne måten bringer både hjelperen og den hjelpsøkende hver sin form for ekspertise inn i samtalen (Anderson, 2009, s. 300-313).

Det som kjennetegner Marte Meo-terapeuten er at han eller hun unngår å gi råd, men i stedet tilstreber en åpenhet for uante muligheter ved å stille spørsmål. Ved å inneha denne holdningen i møte med foreldrene, legges mulighetene til rette for reflekterende prosesser og utvikling hos den eller de som er hjelpsøkende.

LØFT - målfokusert endring

LØFT beskrives av Jensen og Ulleberg (2011) som forkortelse for løsningsfokusert tilnærming, og er en strategi for å oppnå ønsket endring. Her benyttes gjerne ulike kategorier av spørsmål for å tydeliggjøre personens/familiens mål og ønsker. Et eksempel på dette er *mirakelspørsmål* som er et hypotetisk spørsmål ("Hvis du kunne bestemme: hvordan ville det sett ut?"). Deretter er det *unntaksspørsmål*, som handler om de positive avvikene fra problemet ("Har det vært unntak fra problemet hvor ting har gått bra?"). Skalaspørsmål bidrar til å konkretisere hvor man er i dag, og hvor man ønsker å ende ("På en skala fra 1-10: Hvordan synes du at det går nå?") osv. (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 283-285).

I følge Langslet (2000) kan ofte *mestringsspørsmål* være vel så nyttige i samarbeid med mennesker som er i vanskelige situasjoner og med store belastninger. Mestringsspørsmålene er viktige for å skape håp og optimisme. Eksempel på et mestringsspørsmål kan være å spørre hvordan den hjelpsøkende har klart det han eller hun har klart å mestre, til tross for den vanskelige livssituasjonen personen befinner seg i. Spørsmålene med oppfølgingsspørsmål bidrar til anerkjennelse og opplevelse av mestring (Langslet, 2000, s. 48).

Marte Meo-terapeuten vil være opptatt av å møte de ulike familiene og foreldrene i den sammenheng som hver av dem inngår i. Dette innebærer nødvendigvis at det vurderes fra familie til familie, men også fra situasjon til situasjon, hvilke typer spørsmål som benyttes. Mange av familiene som er i kontakt med barnevernet har mange og sammensatte belastninger. Ofte har foreldrene vært i denne situasjonen lenge, og kanskje i hele sitt voksne liv. Det vil da være naturlig å dvele ved mestringsspørsmål i de innledende samtalene. Andre

kategorier LØFT-spørsmål følger naturlig senere i prosessen, når en anerkjennende relasjon er etablert.

Narrativer – fortellinger om hvem vi er

Opplevelse av mestring har også sammenheng med de fortellingene familiene har om seg selv. Det narrative beskrives av Lundby (1998) som en metafor for hvordan mennesket opplever og erfarer sitt liv igjennom historiene som blir fortalt om det. I samspill med omgivelsene våre, konstruerer vi mange fortellinger om oss selv. Fortellingene verner oss mot kaos, og bidrar til å skape mening og sammenheng. En av dem blir som regel den dominerende fortellingen, mens de andre blir underfortellinger. Den dominerende fortellingen, er den som først og fremst forteller ”sannheten” om hvem vi er. Denne ”sannheten” kan være både positivt og negativt ladet.

Summen av fortellingene gir mening til våre liv, men mange hendelser og forhold er utelatt. Fortellingene vil alltid være forenklinger. Samtidig er det disse forenklete, dominerende fortellingene vi fokuserer, og det kan være vanskelig å se historien fra flere perspektiver. Historien om oss selv blir samtidig omskrevet ved hver ny fortelling, og dette styrer opplevelsen vår av hvem vi er.

”Hvis forholdet mellom fortid, nåtid og framtid blir sett som en selvreflekterende løkke, følger det logisk at vi kan gjøre noe med hvilken som helst av de tre dimensjonene og skape en effekt i hvilken som helst av de andre to” (Boscolo et al, sitert i Lundby, 1998, s. 37).

For mennesker som er hjelpsøkende, har det i følge Lundby (1998) stor betydning å kunne forandre fortellingen om og synet på fortiden. I samarbeid med terapeuten kan man i nåtid arbeide med å ”forandre” fortiden. Dette gir også muligheter for den som søker hjelp å se for seg andre muligheter i fremtiden enn de hadde sett for seg i utgangpunktet. Utvelgelsen av hendelser som tas med i en fortelling, kalles *punktivering*. Dersom vi punkturerer annerledes, vil vi få en ny fortelling og en ny forståelse, både av historien og oss selv (Lundby, 1998, s. 28-37).

Ved å analysere filmopptak av samspill mellom foreldre og barn, vil Marte Meo-terapeuten søke etter og finne de positive unntakene i en ellers utfordrende samhandling. Å vise disse filmklippene tilbake til foreldrene, og vise nysgjerrighet overfor det som avviker fra det vanlige, vil kunne være med på å utvide og nyansere foreldres oppfattelse av eget samspill. Foreldre som fra før forteller at de opplever enkelte situasjoner med barna sine som utelukkende vanskelige, vil etter hvert kunne få et endret syn på samspillet og kanskje også et endret syn på seg selv og sin foreldreidentitet.

Identitet og selvopplevelse – rekonstruksjon gjennom samspill

Oppfattelsen av den vi er, *selvet* eller begrepet *identitet*, kan i følge Anderson (2003) forstås på flere måter. I et postmoderne narrativt perspektiv, er ikke selvet noe konstant og varig. Ideen om et kjerneselv forkastes. Selvet er snarere en igangværende selvbiografi som stadig skrives og omskrives i den ustoppelige strømmen av narrativer. Identiteten eller selvet utgjør ikke summen av erfaringer eller er et uttrykk for nevrofysiologiske forhold. Vi kan derfor aldri beskrive hverandre presist eller på en statisk måte. Identiteten konstrueres og rekonstrueres gjennom samtaler, møter og relasjoner. Dette gjør vi for å forstå oss selv og verden på en måte som gir mening (Anderson, 2003, s. 263-290).

I følge Torsteinsson (2000) hevder utviklingsteoretikeren Daniel Stern derimot at et kjerneselv eksisterer i mennesket fra livets begynnelse. Denne opplevelsen av selvet fornemmes lenge før språk og selvrefleksjon er utviklet. Samtidig vil selvopplevelser senere, som krever større grad av modenhet, i stor grad påvirkes av språk og relasjoner. Stern mener ifølge Torsteinsson (2000) at vi instinktivt bearbeider våre erfaringer slik at de tilhører en slags subjektiv organisering. Denne subjektive organiseringen kalles *selvet*. Torsteinsson (2000) skriver følgende:

”Relasjonen både skaper og skapes av denne subjektive organiseringen. Den får heller ikke form dersom vi utelukker det subjektive perspektivet, eller det Stern kaller ”fornemmelsen av selv” ”(Torsteinsson, 2000, s. 43).

Identiteten, eller selvet, kan i følge Torsteinsson (2000), som vist, forstås både som et rent språklig fenomen, men det kan også forstås som noe subjektivt eksisterende som ikke lar seg

uttrykke språklig. Begge vektlegger imidlertid samspill og relasjoner, om enn i ulik grad (Torsteinsson, 2000, s. 36-54).

Narrativer og opplevelse av identitet er altså nært knyttet sammen. Samarbeidet med Marte Meo-terapeuten kan bidra til at foreldre begynner å fortelle flere historier og nye historier om seg selv. Når fortellingene om hvem vi er endres, så endres også identiteten i seg selv. Endret selvopplevelse kan igjen gi motivasjon og økte muligheter til selv å forandre samspillet i hjemmet, slik at barna opplever tilstrekkelig utviklingsstøtte. Det er nettopp endring i barns situasjon som er bakgrunnen for Marte Meo-veiledning og tiltak gjennom barnevernet.

Tilknytning – den tidlige betydningsfulle relasjonen

Teorier om tilknytning er først beskrevet på 1950-tallet av bl.a. Winnicott og Bowlby og deretter videreutviklet av Bowlby selv, Stern, Schore, Fonagy m.fl. i følge Hart og Schwartz (2009). Tilknytningsteorien viser til det psykologiske båndet mellom barn og primæromsorgsgiveren, og betydningen av dette. De siste årene har det vært nytt fokus på personlighetsutvikling og den tidlige tilknytningens betydning for denne. Moderne tilknytningsteoretikere er i dag enige om at personlighetsutvikling er mer kompleks enn tidligere antatt. De har en felles oppfattelse om at mennesker har medfødte forutsetninger og behov for følelsesmessig tilknytning. Hva slags tilknytningserfaringer man gjør seg, spesielt i de tidligste barneår, virker tilbake på personlighetsutviklingen, som formes i tråd med erfaringene. Denne prosessen er vedvarende, og er avgjørende for den psykiske utviklingen hos barnet.

De siste tiårene er det, ved hjelp av nye måter å måle hjerneaktivitet på, også blitt klart hvor plastisk hjernen og nervesystemet egentlig er i barneårene. Forholdet mellom medfødte forutsetninger og tidlige tilknytningserfaringer, altså det miljømessige, påvirker også personlighetsutviklingen på et nevrologisk nivå. Nervesystemet bidrar til en dypere og mer nyansert utvikling av menneskers evne til samspill med det miljøet det er født inn i. Samtidig utvikles personligheten nevrologisk sett i tilknytningskontekster og sosialt samspill. De tidlige tilknytningserfaringene bidrar til dannelsen av indre representasjoner, også kalt *indre arbeidsmodeller*, i barnets bevissthet. De indre arbeidsmodellene lagres i hjernens

hukommelse, og bidrar til hvordan barnet senere møter omverdenen. De bidrar også til hvordan man ser på seg selv i de kontekstene man befinner seg.

Fonagy, den nyeste av ovennevnte tilknytningsteoretikere, har spesielt fokus på *mentalisering*. Han er opptatt av at barnets medfødte evne til å vite noe om seg selv, som etter hvert utvikles til empati, eller evne til mentalisering. Mentalisering er å kunne leve seg inn i egen og andres følelsesmessige og mentale tilstand. Det handler også om å kunne forstå atferd ut i fra mentale og følelsesmessige forhold. Utviklingen av mentaliseringsevne foregår i samspillet mellom barnet og primæromsorgspersonen, og avhenger av omsorgsgiverens evne til å mentalisere barnet. Fonagy har bidratt til å nyansere det som foregår i det tidlige samspillet. Til tross for at de ulike tilknytningsteoretikerne har fokus på litt ulike sider av personlighetsutviklingsprosessen, er det enighet om at tidlige tilknytningserfaringer er så avgjørende at de har betydning i et livsløpsperspektiv. Fravær av, eller forstyrrelser i, tidlig trygg tilknytning og samspill vil hemme den psykiske modningen (Hart & Schwartz, 2009, s. 9-17).

Marte Meo-modellen med dens dialogprinsipper, som vist tidligere, er en måte å hjelpe foreldre til å forbedre det viktige utviklingsstøttende samspillet med barna sine både forebyggende, og når samspill og tilknytning har blitt forstyrret.

"Det mest avgjørende, som skete for os, da vi var børn, var at der var kærlige øjne, som så os. Så os med glæde og varme. Ikke fordi vi havde de og de gode egenskaber, men bare fordi vi var til. Et menneske bliver til ved at møde kærlighedens blick i sin mors og fars øjne."

Johannes Møllehave
(Møllehave, 1985)

Nyere forskning på videobasert veiledning og hjemmebaserte tiltak i barnevernet

Litteratursøk etter nasjonale og internasjonale undersøkelser og vitenskapelig arbeid med relevans for problemstillingen er foretatt gjentatte ganger i prosjektperioden, og siste gang 01.04.15, via søkemotoren Oria. Det er søkt både på norsk og engelsk i databasene Academic Search Premier, Cinahl, Idunn, Norart, ProQuest, Pubmed og ScienceDirect. De norske søkeordene som er benyttet er som følger: Marte Meo - foreldres erfaring - barnevern - samspill foreldre og barn - mestring, og tilsvarende på engelsk: Marte Meo - parents experience - children`s services - interaction parents and children - mastery. Søk som inneholder søkeordet Marte Meo, har gitt svært få treff på andre relevante studier, og ingen som er identiske med denne studien. De fleste treff som vises i søk etter vitenskapelig arbeid i tilknytning til Marte Meo er artikler med temaer som er relatert til bruk av Marte Meo i demensomsorgen, som støtte til fosterforeldre eller adoptivforeldre i en adopsjonsprosess, eller som forebyggende tiltak ved helsestasjoner eller i skole. Derimot finnes det en del annen relevant forskning på videobasert foreldreveiledning og hjemmebaserte tiltak i barnevernet. De fleste av disse er kvantitative effektstudier, og bare noen få er kvalitative fenomenologiske undersøkelser. Jeg presenterer her 3 norske og 3 utenlandske studier med relevans for mitt eget prosjekt.

En effektstudie av videobasert veiledning til småbarnsforeldre

Til tross for få treff, vil jeg vise til en norsk kvantitativ undersøkelse som omhandler Marte Meo og nettopp er publisert. I følge forfatterne er det den første i sitt slag. Høivik et al. (2015) har i en kontrollert, randomisert effektstudie undersøkt om det er forskjell på videobasert foreldreveiledning, og veiledning uten bruk av film. Både korttids- og langtidseffekter er undersøkt. Marte Meo er benyttet som videobasert foreldreveilednings-metode. Funnene i undersøkelsen viser at videobasert veiledning på kort sikt har effekt på deprimerte foreldre, foreldre med utfordrende samspill og også i noen grad foreldre med ustabil eller paranoid personlighetsforstyrrelse. Funnene viste også at videobasert veiledning på lang sikt hadde en positiv effekt i fht. sosial og emosjonell utvikling. Det hadde også god effekt på foreldre med depressive symptomer (Høivik et al., 2015, s. 1-20).

Systematisk bruk av filmopptak fra ulike samspillssituasjoner i hverdagen er kanskje det som først og fremst kjennetegner Marte Meo. Siden et av forskningsspørsmålene mine i denne

undersøkelsen er hvordan foreldrene opplever selve veiledningen, er filmingen et aspekt som naturlig blir berørt. Det kan derfor være interessant å se hvordan opplevelsene til intervjupersonene i denne undersøkelsen samsvarer med funnene i studien nevnt ovenfor.

Det finnes ulike modeller i tillegg til Marte Meo som benytter videofilming som hjelpemiddel, og av flere av disse er det utført studier. En nederlandsk studie har sammenfattet flere av disse i en metastudie.

En nederlandsk meta-analyse av videobaserte foreldreveiledningsprogrammer

Fukkink (2008), har utført en kvantitativ meta-analyse av 29 andre studier av videobaserte foreldreveiledninger. Dette innbefatter 1844 familier. Funnene viser en statistisk signifikant positiv endring i foreldreferdighetene, i økt kunnskap om samhandling med barn, og også større glede over å være sammen med barna sine. Tilsvarende viste funnene positiv endring i barns utvikling. Det var korttids-intervensjons-programmene som hadde hatt størst effekt. Samtidig viste det seg at barn med foreldre som tilhørte en høy-risikogruppe hadde mindre utbytte av tiltakene (Fukkink, 2008, s. 904-916).

Det kan være spennende å se hvordan foreldrene selv beskriver sine egne opplevelser med foreldreveiledningsmodellen Marte Meo, sammenliknet med resultater fra kvantitative studier.

Forskning på hvordan foreldre oppfatter kontakt med barnevernet

Når søkeordet Marte Meo utelates, vises det treff på foreldres erfaringer med barnevernet som likevel kan ha relevans. Studsrød, Willumsen og Ellingsen (2014), har intervjuet ca 700 foreldre fra 12 kommuner i Norge, og undersøkt hvordan foreldre i Norge oppfatter kontakten med barnevernet. Funnene de har gjort viser at 40,6 % av foreldrene var utelukkende positive til kontakten med barnevernet, mens 30,7 % av foreldrenes opplevelser stort sett var negative. 24 % av foreldrene hadde delte erfaringer med kontakten med barnevernet. Funnene viser at det som var avgjørende for hvordan foreldrene oppfattet kontakten, var relasjonen til barnevernsarbeideren. Både egenskaper ved denne personen og kvaliteten på relasjonen i seg

selv ble vektlagt. Hva slags hjelp som ble tilbudt, samt foreldrenes opplevelse av frykt og usikkerhet i møtet med barnevernet spilte også inn. Dess lenger foreldrene hadde vært i kontakt med barnevernet, dess mer negative ble de til denne kontakten (Studsrød et al., 2014, s. 312-320).

Foreldrene i ovennevnte undersøkelse har sagt at både relasjonen til barnevernsarbeideren og kvaliteter hos han eller henne har vært av betydning for hvordan de oppfatter kontakten med barnevernet. Denne studien kan ha relevans for min undersøkelse, hvor et av forskningsspørsmålene er hvordan foreldrene beskriver sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten. Marte Meo-terapeuten arbeider i denne sammenhengen i barnevernet, og studien vil derfor kunne ha overføringsverdi selv om den ikke omhandler Marte Meo spesifikt.

Svenske spedbarnsmødre i risikozonen sine opplevelser med samspillsveiledning

Angarne-Lindberg og Wadsby (2013), har gjennomført en kvalitativ undersøkelse i Sverige, hvor de har intervjuet 46 spedbarnsmødre tilhørende en såkalt risikogruppe. Mødrene hadde tidligere hatt psykiske helseutfordringer og/eller strevd med rusavhengighet. Fokuset for studien var mødrenes egne opplevelser og erfaringer med deltakelse i samspillsveiledningsprogram. Marte Meo var en av tilnærmingene som ble benyttet. To hovedkategorier funn ble identifisert. Den ene var *emosjonell kontekst*, og den andre var *kunnskap*. Med den *emosjonelle konteksten* menes at mødrene ble møtt av veilederen eller terapeuten på en sensitiv og støttende måte, og at personlige kvaliteter ved veilederen var av betydning. Kategorien *kunnskap*, omhandlet innsikten mødrene hadde ervervet seg gjennom veiledning, refleksjon og praktiske øvelser. Mødrene i undersøkelsen beskrev likevel relasjonen til terapeuten som viktigere for dem enn økt kunnskap om samspill med barna sine til tross for viktigheten ved dette (Angarne-Lindberg & Wadsby, 2013, s. 49-60).

Relasjonens betydning understrekes mer enn tydelig av mødrene i denne undersøkelsen. Også denne undersøkelsen vil kunne ses i sammenheng med hvordan foreldre i min undersøkelse beskriver sine erfaringer med Marte Meo og Marte Meo-terapeuten.

En evalueringsstudie av hjemmebaserte tiltak i barnevernet

Forskerne Øivin Christiansen og Bente Moldestad ved Barnevernets Utviklingssenter på Vestlandet har, sammen med forskningsleder Toril Havik, gjennomført et prosjekt for utvikling og implementering av evalueringsdesign for hjemmebasert tiltak i barnevernet. Forskerne er også redaktører for publikasjonen, som har flere forfattere. Skilbred er en av dem. Prosjektet er i følge Christiansen og Moldestad (2008) utført i samarbeid med ansatte på Årstad Familiesenter og familier som har mottatt ulike frivillige hjelpetiltak i hjemmet. Prosjektet har vært inndelt i flere faser. I forbindelse med evaluering av tiltakene er både foreldre, terapeuter/veiledere ved senteret og saksbehandler i barnevernet intervjuet.

Bakgrunnen for prosjektet var å få mer kunnskap om hvilken betydning de ulike metodene og modellene for hjemmebaserte tiltak har hatt, etter å ha vært implementert i barnevernsarbeidet i en 10-årsperiode. Disse metodene er i hovedsak MST(Multi Systemisk Terapi), PMTO (Parents Management Training, Origo), ”De utrolige årene”(Webster Stratton) og Marte Meo. De kjennetegnes av å være teoretisk begrunnet, og utføres av sertifiserte terapeuter (Christiansen, Moldestad & Havik, 2008, s. 14-25).

Skilbred (2008) beskriver i publikasjonen nevnt ovenfor noen av opplevelsene foreldrene hadde oppgitt at de hadde hatt i tilknytning til de hjemmebaserte tiltakene. Å motta hjelp fra barnevernet var for mange lite motiverende, og utløste skepsis og motvilje. Det som gjorde foreldrene mer motiverte, var at de opplevde å kunne få være delaktige i hvordan veiledningen skulle foregå. Terapeuten var fleksibel i fht. å bistå med hjelp som ikke nødvendigvis inngikk i den metoden eller programmet de deltok i. Relasjonen til terapeuten blir tillagt stor vekt. Foreldrene opplevde at relasjonen til terapeuten hadde stor betydning for kvaliteten på veiledningen. De fleste foreldrene oppga at de opplevde stor endring i situasjonen både for seg selv og barna (Skilbred, 2008, s. 117-137).

Christiansen og Moldestad (2008) sier at datamaterialet i undersøkelsen er for mangelfullt til å trekke noen absolutte konklusjoner vedrørende utbytte av tiltakene. Likevel viser de til noen tendenser i undersøkelsen som peker seg ut. For det første oppgir foreldrene at de opplever større endring i egen og barnas situasjon enn det både terapeutene og barnevernet gjør. Det ser ut til at foreldre og barna samhandler på en mye mer positiv måte etter endt veiledningsprosess. Den totale situasjonen til familien ser ikke ut til å ha blitt endret i

nevneverdig grad. Det kan derfor stilles spørsmål om hvor stor endring det har blitt i barnas situasjon. Siden foreldrene opplever stor endring når det gjelder mestring av samspill med barna sine, kan det være mulig at foreldrene har hatt større utbytte av tiltakene enn barna. En tendens er også at når endring i familien skal vurderes, angir saksbehandlerne gjennomgående vurderinger som er midt på treet. Terapeutene, derimot, svarte på en mye mer nyansert måte og viser med dette at de kjenner familiene, deres utvikling og behov på en helt annen måte enn saksbehandlerne. Terapeutene vil derfor etter endt tiltak være viktige å ha med i planlegging av videre tiltak for familiene, da disse har best oversikt over familiens behov i tillegg til familien selv (Christiansen & Moldestad, 2008, s. 138-142).

Funnene i studien berører flere av de temaene som intervjupersonene i min undersøkelse spørres om, bl.a. hvilken betydning de angir at Marte Meo-veiledning har hatt. Også denne undersøkelsen sier noe om relasjonens betydning, men viser også at det er varierende opplevelser av om veiledningen har bidratt til endring i barnas situasjon. At graden av endring oppleves ulikt av foreldre, terapeuter og saksbehandler er interessant med tanke på denne undersøkelsen hvor kun foreldrenes opplevelser av veiledningens betydning etterspørres.

Canadisk effektstudie av tiltak i hjemmet for å øke mødres sensitivitet og barns tilknytning

Moss et al. (2011), har gjennom en kvantitativ kontrollert randomisert studie undersøkt effekten av en korttids tilknytningsbasert intervensjon for å endre risikofølgene for barn mellom 1 – 5 år i familier med mishandling. 67 hovedomsorgspersoner anmeldt for barnemishandling deltok. Den ene gruppen deltok i en 8 ukers hjemmebasert veiledning med bruk av videofilmning, med vekt på å øke foreldrenes sensitivitet samt fokus på barns tilknytning og behov for regulering. Disse foreldrene viste stor forbedring i score på tester etter perioden, sammenliknet med den scoren de fikk ved oppstart. Resultatene av denne studien, som aldri tidligere hadde vært gjennomført, viser at korttids tilknytningsbasert intervensjon økte foreldres sensitivitet, sikret barns tilknytning samt reduserte forekomsten av desorganisert tilknytning hos barn i tidlig barndom. De eldre barna viste også lavere frekvens både av selvdestruktiv og utagerende, aggressiv atferd (Moss et al., 2011, s. 195-210).

I barnevernssammenheng er det nyttig og viktig med forskning på familiearbeid også i familier med de største belastningene. Disse resultatene kan i drøftingen bidra til å belyse

funnene i min undersøkelse hvor foreldrene bes om å angi Marte Meo-veiledningens betydning.

Det teoretiske rammeverket som er presentert i dette kapitlet utgjør bakteppet for undersøkelsen i masterprosjektet. Annen relevant forskning som jeg viser til er delvis innhentet etter gjennomføringen av intervjuene, men kan bidra til å belyse noen av funnene når de skal drøftes.

I neste kapittel vil jeg gjøre rede for hvordan jeg planla og gjennomførte undersøkelsen.

KAPITTEL 3. METODE

I dette kapitlet vil jeg beskrive på hvilken måte studien ble planlagt og gjennomført, slik at prosessen skal kunne følges av leseren. For å utføre en undersøkelse må det i følge Thagaard (2013) først lages en plan eller skisse for gjennomføringen med utgangspunkt i problemstillingen. Denne skissen kalles en *design* (Thagaard, 2013, s. 54).

Forskningsdesignen er utformet slik at den gir faglige retningslinjer for alle deler av prosjektet, og beskrives i dette kapitlet. Jeg er selv Marte Meo-terapeut, og har god kunnskap om Marte Meo-veiledning. Knyttet til denne studien byr dette på styrker og utfordringer, noe jeg vil ta for meg i underkapitlet om *holdbarhet og troverdighet*. Først vil jeg presentere de valgene jeg har tatt når det gjelder design for undersøkelsen, og hvorfor.

Kvalitativ forskningsmetode og det psykososiale

En kvalitativ tilnærming er et naturlig valg i et masterstudium i psykososialt arbeid. Nissen og Skærbæk (2014) viser til Beate Hovland for å karakterisere psykososialt arbeid. Hun sier at det som kjennetegner grunnholdningen i psykososialt arbeid er tenkemåter som er orientert i forhold til å forstå og fortolke komplekse situasjoner i lys både av kultur, kunnskap, den aktuelle situasjon, personen i seg selv samt relasjonene som personen inngår i m.m. Hun kaller dette en *narrativ kompetanse*, som løfter fram det unike og meningsbærende i menneskers liv (Nissen & Skærbæk, 2014, s. 21-22). Det vil da være forståelse og fortolkning av enkeltmenneskers opplevelser, beskrivelser og mening som står i sentrum.

I følge Malterud (2011) vil forskeren i en

SPØR IGJEN

Tallrekken ler av oss
og vil forklare alt.
Den har kjever av jern og
tenner
som det klirrer i.
Vi spør og vi spør
og tallene svarer
men ikke om fiolinene
eller om lykken mellom to
armer.
Da hoster det på skjermen:
- Uklart spørsmål.
Spør igjen.

Rolf Jacobsen 1985
(Jensen, 2009, s.191)

kvalitativ studie være opptatt av både beskrivelser og av tolkninger (Malterud, 2011, s. 44). Det passer overens med utgangspunktet for dette prosjektet, som er hvordan foreldre i kontakt med barnevernet beskriver sine opplevelser med Marte Meo-veiledning. Kvalitative metoder hjelper oss til å få frem mangfold og nyanser. Forskningsmaterialet består av observasjoner eller samtaler som er transkribert, dvs. omgjort til tekster. Tekstene analyseres for å finne karaktertrekk eller kvaliteter ved de fenomenene som man skal undersøke. Hva slags kunnskap man sitter igjen med etter en undersøkelse er i følge Malterud (2011) påvirket av hva slags perspektiv forskeren har (Malterud, 2011, s. 27).

Fenomenologisk perspektiv

Fenomenologiske tilnærminger er vanlig innenfor helsevitenskap, psykologi og sosiologi. Fenomenologien som filosofi ble i følge Kvale & Brinkmann (2009) grunnlagt rundt år 1900 av Edmund Husserl, som var opptatt av bevissthet og opplevelse. Deretter utviklet Martin Heidegger den som eksistensfilosofi, hvor den også omfattet menneskets livsverden. Jean-Paul Sartre og Maurice Merleau-Ponty utvidet den i eksistensialistisk og dialektisk retning, og til også å innbefatte hensynet til kroppen og menneskers handlinger i historisk sammenheng. Innen kvalitativ forskning er fenomenologi et begrep som omhandler et ønske om å forstå sosiale fenomener ut i fra intervjupersonenes egne perspektiver, og beskrive verden slik den oppfattes for dem. Grunntanken er at den *virkelige virkeligheten* er den som blir oppfattet av mennesker (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 45).

Det som i følge Thagaard (2013) kjennetegner fenomenologien er at den tar utgangspunkt i subjektive opplevelser, og søker en dybdeforståelse av meningen i den enkeltes erfaring. Fenomenologiske studier undersøker altså meningen som enkeltpersoner tillegger de erfaringene de har gjort seg av et fenomen (Thagaard, 2013, s. 40). I denne studien er det foreldres opplevelser knyttet til å delta i Marte Meo-veiledning som er det fenomenet jeg ønsker å undersøke. Perspektivet på denne undersøkelsen blir derfor fenomenologisk.

Hermeneutikk og fortolkning av mening

Hermeneutikken var opprinnelig knyttet til tolkning av tekster, i følge Thagaard (2013). Den er viktig i samfunnsvitenskapelige tilnærminger hvor fortolkning står sentralt. Målet er å få en forståelse av meningen i teksten som er holdbar. I en hermeneutisk tilnærming finnes det ikke en sannhet. Et fenomen kan tolkes på flere nivåer. Mening kan bare forstås i lys av den kontekst fenomenet opptrer innenfor, og delene forstås i lys av helheten (Thagaard, 2013, s. 41-42).

Hermeneutikken har også som beskrevet av Aadland (1994) fungert som et vitenskapsteoretisk alternativ til, og reaksjon på, positivismen. Hermeneutikken ble med fokus på mangfold og det unike en motvekt til positivismens verdensoppfatning; det standardiserte og instrumentelle (Aadland, 1994, s. 104 – 105).

Hermeneutisk filosofi innebærer en forståelse av at all forståelse er kontekstavhengig. Forståelse dannes i spesielle historiske og kulturelle sammenhenger, hvor egen erfaring og selvforståelse utgjør grunnlaget for all vår forståelse, i følge Nortvedt og Grimen (2004). Hvordan mennesket forstår seg selv og sin situasjon er kontinuerlig i endring, påvirket av hele tiden nye varierende og reviderende fortolkninger. Vi forstår andre gjennom vår forforståelse og våre fordommer (Nortvedt & Grimen, 2004, s. 40). Paul Watzlawick, som siteres i Jensens (2009) bok *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid*, sier følgende om at forståelse av fenomener er kontekstavhengig:

Et fenomen forblir uforklarlig så lenge ikke observasjonsområdet er tilstrekkelig vidstrakt til at det omfatter den sammenheng fenomenet inntreffer i (Watzlawick, sitert i Jensen 2009, s. 27).

Innen hermeneutisk tradisjon, som beskrives av Kvale og Brinkmann (2009), er det utarbeidet ulike prinsipper for fortolkning. Det første og kanskje mest kjente, er prosessen hvor man beveger seg fram og tilbake mellom helheten og de enkelte delene. Dette kalles *den hermeneutiske sirkel*, eller *spiral*. Den åpner for at man får en stadig dypere og kontinuerlig endret forståelse av meningen. Prinsippene utgjør ikke noen trinn-for-trinn-metode, men er prinsipper som har vist seg nyttige i fortolkning av tekster (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 216-217).

Ved å velge kvalitativ metode med et fenomenologisk perspektiv og hermeneutisk tilnærming, vil jeg, som Thagaard (2013) skriver, gjennom analysen kunne få en dybdeforståelse av enkelte foreldres opplevelser. Gjennom analyseprosessen vil jeg altså kunne oppnå en stadig dypere forståelse av det fenomenet som er blitt formidlet, siden all forståelse bygger på en forforståelse (Thagaard, 2013, s. 41). Når jeg skal beskrive de opplevelsene foreldrene oppgir å ha med å delta i Marte Meo-veiledning, er det tolkningen og fortolkningen av deres opplevelser jeg videreformidler.

Kvalitativt forskningsintervju

Jeg har valgt det kvalitative forskningsintervjuet som metode for datainnsamling, fordi det passer best til problemstillingen min: ”Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?” Jeg har også utarbeidet tre underproblemstillinger, eller forskningsspørsmål. Forskningsspørsmålene vektlegger ulike aspekter ved problemstillingen. For meg var det interessant å få vite hvordan foreldrene opplever selve veiledningen, hva slags erfaringer de har gjort seg med Marte Meo-terapeuten, og hvilken betydning foreldrene mener at Marte Meo-veiledningen har hatt. Samtaler med foreldrene ble derfor viktig. For å gjennomføre en undersøkelse, er det i følge Kvale & Brinkmann (2009) viktig å planlegge alle deler av undersøkelsen på forhånd, samtidig som det er viktig å ha evne til å endre undersøkelsen underveis ved behov for det i tråd med erfaringene man gjør seg (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 115-118).

Videre i oppgaven vil foreldrene som deltok omtales som *intervjupersoner*, som indikerer at intervjusamtaler er benyttet som metode. Betegnelsen *intervjuperson* er også i samsvar med det psykososiale perspektivet, i følge Thagaard (2013). I motsetning til begrepet *informant*, som mer henspeiler på at forskeren henter informasjon fra deltakerne, fremhever betegnelsen *intervjuperson* snarere at kunnskap utvikles i samhandlingen mellom forskeren og deltakeren (Thagaard, 2013, s. 50).

Forskningsetiske retningslinjer

All forskning omfattes i følge NESH (2006) av både generelle og fagspesifikke etiske retningslinjer. De nasjonale forskningsetiske komiteene er frittstående organer. De tar for seg forskningsetiske spørsmål og gransking av uredelighet i forskning (NESH, 2006, s. 36-37). De nasjonale forskningsetiske komiteene har definert og presisert forskningsetiske retningslinjer, som man finner på deres internettside, men som også nevnes av bl.a. Thagaard (2013) i boka *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Jeg har forsøkt å gjennomføre dette prosjektet i tråd med disse prinsippene.

Forskningen skal for det første være redelig, upartisk og åpen for muligheten for egne feil. Det er viktig at forskningen er fri og uavhengig, så den ikke påvirkes utenfra av andre som for eksempel kan ha økonomiske interesser i forskningsfunnene. I beskrivelsen av valg av design, har jeg hele veien sett på både fordeler og ulemper ved de valgene jeg har tatt. Hvis andre hadde foretatt en tilsvarende undersøkelse, ville de kanskje både valgt en annen fremgangsmåte, og også sittet igjen med andre funn i etterkant. Jeg må også hele veien være bevisst på at min forforståelse virker inn på undersøkelsen. Jeg har derfor forsøkt å utvise kritisk refleksjon gjennom hele dette kapitlet.

For det andre skal forskningen ta hensyn til personene som deltar, og arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet. Alle som deltar skal gjøre det frivillig, og med kvalifisert samtykke. De skal ikke føle seg presset til å delta, og de skal ha muligheten til å trekke seg fra undersøkelsen når som helst i prosessen. Det er viktig at forskeren sørger for at intervjupersonene ikke utsettes for unødvendige konsekvenser og belastninger som følge av deltakelsen. Intervjupersonene som deltar skal få grundig og forståelig forklaring på hva som skal utforskes, og hva det skal brukes til. All forskning som innebærer behandling av personopplysninger skal meldes til NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS). Alt sensitivt materiale skal behandles konfidensielt, og lagres utilgjengelig for andre, og det skal slettes når det ikke lenger er i bruk. I følge Thagaard (2013) er noe av det viktigste med forskningsetiske retningslinjer ivaretagelsen av intervjupersonenes rettigheter (Thagaard, 2013, s. 26-30). Før oppstart av prosjektet søkte jeg derfor godkjenning fra NSD som ga klarsignal til å begynne. Det var i følge NSD ikke behov for å søke ytterligere godkjenning fra REK (Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk), da formålet med forskningen ikke var å fremskaffe opplysninger om helse og sykdom. Alt materiale inkludert

personopplysninger oppbevares kodet og innelåst, men slettet for godt ved prosjektets avslutning. De som sa ja til å delta fikk grundig forklaring på forhånd, og ble gjort kjent med at det ikke ville være noen konsekvenser for dem å delta.

For personer i en ellers sårbar situasjon, som man kan tenke seg at foreldre i kontakt med barnevernet kan være, sier Malterud (2011) at det, til tross for at man tar alle forhåndsregler, kan oppstå utilsiktede konsekvenser for intervjupersonene. Mennesker som tidligere har gjennomgått traumatiske hendelser, kan for eksempel bli retraumatisert etter å ha blitt intervjuet. Angst, uro og gamle vonde følelser kan reaktiveres. Det er derfor viktig å legge til rette for oppfølging i ettertid dersom det er behov for dette (Malterud, 2011, s. 203). Sammen med infoskrivet mottok samtlige foreldre som deltok i undersøkelsen kontaklinformasjon til undertegnede. Etter intervjuet ble de også orientert om at de kunne ta kontakt ved behov i etterkant. Det er i følge NESH (2006) også viktig at forskeren tar hensyn til utsatte gruppers interesser gjennom hele undersøkelsen, og ikke kommer i et avhengighetsforhold til noen av intervjupersonene. Fordi intervjupersonene i denne undersøkelsen var foreldre i kontakt med barnevernet, var det viktig å forsikre dem om at deltakelsen ikke ville få noen konsekvenser for denne kontakten. Av hensyn og respekt for andre forskere, skal man ta hensyn til forskersamfunnet og etterleve vitenskapelig redelighet, vise god henvisningsskikk, og unngå plagiat. I følge De nasjonale forskningsetiske komiteene, skal forskeren også ta ansvar for at ikke funnene, og heller ingen andre deler av forskningsprosessen, fremstilles på misvisende måter (NESH, 2006, s. 25-27).

Utvalgskriterier / valg av intervjupersoner

Etter at problemstilling og forskningsspørsmål var klare, og valg av metode foretatt, begynte arbeidet med kriterier for utvelgelse av intervjupersoner. Siden jeg med bakgrunn i problemstillingen skulle utføre et kvalitativt forskningsintervju, med hermeneutisk og fenomenologisk perspektiv ga dette noen føringer. Når man velger ut personer med bestemte egenskaper som er relevante for problemstillingen man skal undersøke, kalles det i følge Thagaard (2013) *strategisk utvelgelse*. Utvelgelser som består i å finne personer som mest sannsynlig vil takke ja til deltakelse, og som sann sett er tilgjengelige for forskeren, kalles

tilgjengelighetsutvalg (Thagaard, 2013, s. 61-62). Det er en slik form for utvelgelse jeg har gjort her.

Intervjupersonene skulle fylle følgende kriterier:

1. Deltakeren skulle være hovedomsorgspersonen i familien.
2. Familien skulle ha vært i kontakt med kommunal barneverntjeneste (1.-linje) og deltatt i Marte Meo-veiledning som frivillig hjelpetiltak gjennom barnevernet i løpet av 2012 / 2013 / 2014.
3. Prosessen måtte være fullført, eller at familiene hadde hatt minst 6 treff med Marte Meo-terapeuten.

Kriteriene ble utarbeidet for å sikre at jeg fikk intervjupersoner som kunne gi fyldige beskrivelse på forskningsspørsmålene mine. Det ble derfor viktig at intervjupersonene hadde deltatt i Marte Meo-veiledning minst 6 ganger, slik at de muligens hadde gjort seg erfaringer og opplevelser knyttet til å være i en veiledningsprosess. Det var også viktig at de var hovedomsorgspersoner slik at de var mye sammen med barna sine i hverdagen. Dette for at de skulle ha god kunnskap om hvilken betydning Marte Meo-veiledningen evt. hadde hatt for dem. Grunnen til at det var et kriterium at veiledningsprosessen skulle ha foregått i 2012, 2013 eller 2014, var at jeg ønsket så ferske opplevelser som mulig. Både med tanke på at folk glemmer en del når det har gått en viss tid, men det ville også være mest interessant å forske på noe som folk nylig har opplevd. Jo mer oppdaterte opplevelser, jo større relevans ville funnene kunne ha for Marte Meo-veiledning i dag. Samtidig var det viktig å sikre at kriteriene ikke var så snevre at jeg ikke fikk rekruttert noen intervjupersoner i det hele tatt.

Det jeg også måtte ta stilling til var utvalgets størrelse. I følge Thagaard (2013) kan en nyttig retningslinje være at man ikke velger flere intervjupersoner enn at det er mulig å gjennomføre omfattende og krevende analyser. Et utvalgs størrelse vil også være gitt når man når et såkalt *metningspunkt*. Dette innebærer at man er kommet til et punkt hvor det å øke utvalgets størrelse ikke bringer inn ny kunnskap eller ytterligere forståelse av de fenomenene som undersøkes. I kvalitative studier er imidlertid det avgjørende prinsippet at utvalget egner seg til å utforske problemstillingen (Thagaard, 2013, s. 65). Med bakgrunn i dette bestemte jeg at 5 intervjupersoner ville være nok, med tanke på oppgavens omfang.

Som Marte Meo-terapeut selv, kjenner jeg til at det ikke er så mange Marte Meo-terapeuter ansatt i kommunal barneverntjeneste. Jeg vurderte derfor at kriteriene jeg hadde satt var romslige nok til å finne 5 intervjupersoner, dersom jeg belaget meg på å rekruttere fra hele østlandet. Det ville også sikre anonymitet i større grad, noe jeg kommer inn på senere. Opprinnelig var kriteriet om tidspunkt for veiledningen satt til 2012-2013. utfordringer med rekruttering førte til at tiden gikk, og jeg endret derfor kriteriet til 2012-2014 for å komme i mål. Jeg kommer nærmere inn på dette i underkapittelet om rekruttering.

Rekruttering

Det første jeg ble opptatt av knyttet til rekruttering, var at det ikke skulle være familier jeg selv hadde samarbeidet med som Marte Meo-terapeut. Dette for å sikre at intervjupersonene skulle kunne svare mest mulig ærlig, og uten å være redd for konsekvenser av svarene sine. Samtidig med at jeg utelukket egne familier, oppstod spørsmålet om hvordan jeg skulle finne intervjupersoner andre steder. Å delta i Marte Meo-veiledning er taushetsbelagt, så ingen andre enn de som har deltatt kan informere om nettopp dette. Siden det i tillegg var et hjelpetiltak via barnevernet, var det små sjanser for å finne personer som åpent bekreftet sin deltagelse. Å motta hjelp fra barnevernet kan for mange være tabubelagt. En mulighet ble derfor å gå veien om Marte Meo-terapeutene som hadde vært i de ulike familiene. Siden mange kommuner ikke har egne Marte Meo-terapeuter men i stedet leier inn tjenesten fra private aktører, tok jeg ikke direkte kontakt med kommunene først. Jeg konsentrerte meg heller om å kontakte noen Marte Meo-terapeuter i sentrale stillinger, som hadde god oversikt over mange andre Marte Meo-terapeuter, og som kunne gi meg noen navn å kontakte. Utvalget jeg da kunne få, vil som omtalt i forrige avsnitt være et tilgjengelighetsutvalg (Thagaard, 2013, 61-62). Deretter satset jeg på å benytte meg av snøballmetoden. Snøballmetoden er, som Thagaard (2013) beskriver, en vanlig metode for å rekruttere intervjupersoner (Thagaard, 2013, s. 61-62). Som navnet indikerer, består fremgangsmåten i først å få noen intervjupersoner, og deretter få nye navn å kontakte via disse personene igjen. Slik kan altså ”snøballen” rulle.

Når jeg valgte å benytte snøballmetoden, var det ikke tenkt brukt på den måten at intervjupersoner skulle tipse meg om andre intervjupersoner, men terapeuter som kunne tipse

om andre terapeuter. Planen var å kontakte Marte Meo-terapeutene og be dem om å hjelpe meg med å komme i kontakt med familier de hadde samarbeidet med. Slik ville jeg kunne få et bredt utvalg av intervjupersoner. Det som det i følge Thagaard (2013) er viktig å ta hensyn til ved snøballmetoden, er blant annet at man kan risikere bare å få intervjupersoner fra et lite miljø. Jeg forsøkte å unngå dette ved å kontakte sentrale terapeuter på ulike steder på østlandet, slik at ikke alle intervjupersonene skulle komme fra samme miljø, eller samme Marte Meo-terapeut. Dette anbefales det også i litteraturen at man gjør (Thagaard, 2013, s. 61-62).

Den første kontakten foregikk mellom intervjupersonen og terapeuten som hadde vært i familien tidligere. Jeg oversendte et infoskriv med samtykkeskjema til Marte Meo-terapeuten, som deretter videreformidlet dette til familien. Terapeuten ga meg kontaktinformasjon og klarsignal til å kontakte foreldrene i de tilfellene hvor de svarte ja.

Infoskrivet med samtykkeskjema (vedlegg 2) hadde jeg utarbeidet tidlig i prosessen da undersøkelsen var på planleggingsstadiet. Sammen med intervjuguiden (vedlegg 4) som jeg også hadde utarbeidet på forhånd, sendte jeg dette som vedlegg til Personvernombudet for forskning ved NSD, sammen med søknad om få starte en undersøkelse. Godkjenning fra NSD (vedlegg 1) forelå etter kort tid.

Det må også nevnes at jeg et stykke ut i rekrutteringsprosessen ble satt i kontakt med en engelsktalende intervjuperson, noe som gjorde at jeg også måtte utarbeide en versjon av infoskrivet med samtykkeskjema oversatt til engelsk (vedlegg 3). Det samme gjaldt intervjuguiden (vedlegg 5). Jeg vil i et eget underkapittel om kulturelle og språklige forskjeller ta for meg bl.a. fasen knyttet til fortolkningen av hennes utsagn.

På ett tidspunkt var jeg litt bekymret for at det skulle rekrutteres for mange personer, slik at jeg måtte velge noen og avvise andre. Den bekymringen viste seg raskt å være unødvendig. Det ble først en lang prosess uten resultater, og etter hvert ble jeg bekymret for det motsatte, nemlig at jeg ikke skulle få noen intervjupersoner i det hele tatt. Etter å ha ringt rundt og vært mer pågående enn jeg var komfortabel med mot vennlige, men travle, Marte Meo-terapeuter, fikk jeg til slutt det antallet jeg skulle ha. To intervjupersoner trakk seg kort tid etter at de

hadde takket ja, men det skjedde allerede før jeg hadde rukket å intervju dem. Heldigvis takket to nye ja, så jeg til slutt endte opp med ønsket antall.

I sin artikkel *Snøballen som ikke ruller. Utvalgproblemer i kvalitativ forskning*, skriver Andrews og Vassenden (2007) nettopp om rekruttering som stopper opp. Dette kan være fordi man har liten kontroll over rekrutteringen som forsker siden man har ”overlatt” rekrutteringen til andre som kanskje ikke er i kontakt med nye mulige intervjupersoner på ukevis. Det kan også være at personene som har tatt på seg rekrutteringsoppdrag kvier seg for jobben, og at det dermed stopper av den grunn. Spesielt er faren for dette stor hvis forskeren i tillegg ikke ønsker å legge press på rekrutteringspersonene (Andrews & Vassenden, 2007, s. 158 – 160).

Alle Marte Meo-terapeutene jeg var i kontakt med virket positive til undersøkelsen, og positive til å rekruttere intervjupersoner fra familier de hadde samarbeidet med. Flere vegret seg likevel for å rekruttere familier som de visste hadde store belastninger i hverdagen, og som de mente hadde nok utfordringer til at de burde slippe å delta i en undersøkelse i tillegg. Atter andre sa at de helst ønsket å rekruttere familier som de visste hadde vært gjennom en vellykket prosess. Etter at jeg hadde poengtert at alle opplevelser var like velkomne i undersøkelsen, og at dette ikke var noen evaluering av Marte Meo-terapeuten, virket de likevel åpne for å rekruttere fra familier med ulike erfaringer og resultater. Foreldre som ble vurdert til å ha så store belastninger i hverdagen fra før at et intervju ville blitt for krevende ble av forskningsetiske hensyn ikke spurt. Ingen av intervjupersonene som deltok på intervjuet har trukket seg i ettertid.

Intervjuguiden

Som nevnt ble intervjuguiden utarbeidet tidlig i prosessen mens undersøkelsen var på planleggingsstadiet, dvs. når forskningsdesignet ble utformet. I følge Thagaard (2013) er det viktig å ha en forskningsdesign som er så klar som mulig på forhånd, og som inneholder alle sentrale beskrivelser av undersøkelsen som skal utføres. Samtidig er det i kvalitativ forskning viktig å gi rom for fleksibilitet underveis i undersøkelsen, etter hvert som man ser hvilken retning den er i ferd med å ta (Thagaard, 2013, s. 54-57).

Poenget med det kvalitative forskningsintervjuet er i følge Thagaard (2013) å utforske temaer som vi ønsker å vite mer om. Det er viktig å stille spørsmålene på en måte som inviterer intervjupersonen til å reflektere over det vi spør om, og til å fortelle utfyllende (Thagaard, 2013, s. 100-101). Samtidig bør spørsmålene i følge Kvale & Brinkmann (2009) være korte og enkle (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 146). En gjennomtenkt intervjuguide kan være til god hjelp under intervjuet, for å sikre at intervjusamtalene gir kunnskap om de temaene vi vil undersøke. Jeg ønsket å utføre et åpent intervju, og utformet derfor en *temabasert* intervjuguide. En intervjuguide består av hovedspørsmål og oppfølgingsspørsmål. Hovedspørsmålene i intervjuguiden jeg hadde utarbeidet var de tre forskningsspørsmålene mine. I tillegg hadde jeg oppfølgingsspørsmål til hver av dem, men de ble i praksis ikke alltid stilt. Aller først i intervjuguiden hadde jeg utformet noen korte innledningsspørsmål, som gikk ut på om intervjupersonene kunne fortelle litt om seg selv og familien sin, og litt om bakgrunnen for deltakelse i Marte Meo-veiledning. De innledende spørsmålene bidro til en myk start, som gjorde det enklere å stille mer krevende spørsmål etter hvert.

Før jeg startet hadde jeg en intervjuguide med mange oppfølgingsspørsmål for å kunne lede intervjupersonene tilbake til temaet under intervjuene. Ved første intervjusamtale erfarte jeg at dette var fullstendig overflødig. Siden jeg ikke benyttet intervjuguiden på denne måten, kuttet jeg dem ut. Intervjuguiden som er vedlagt er den versjonen som i praksis ble benyttet (vedlegg 4 + 5). Det ble etter dette ikke behov for å endre intervjuguiden underveis, selv om den ble benyttet i ulik grad under intervjuene. Dette kom bl.a. av at flere av intervjupersonene ga fyldige beskrivelser av sine opplevelser, og jeg slapp derfor å stille oppfølgingsspørsmålene jeg hadde i reserve. Av etiske hensyn er også åpne spørsmål å foretrekke når man intervjuer personer i sårbare situasjoner, slik at de ikke føler seg presset til å svare på spesielle temaer, men kan foretelle mer fritt det de ønsker å dele. Hovedspørsmålene ble alltid stilt, og jeg opplevde at intervjuguiden fungerte som en god støtte under intervjuene.

Intervjusamtalene

Samtlige intervjusamtaler ble gjennomført våren 2014 og foregikk i intervjupersonenes hjem, etter deres eget ønske. Av forskningsetiske hensyn fikk de velge hvor de følte seg mest

komfortable med å bli intervjuet, og slik at det ikke skulle være til noen praktisk eller økonomisk belastning (for eksempel slippe å ta bussen til et møtested). Intervjuene ble tatt opp med diktafon, noe intervjupersonene var informert om på forhånd og hadde samtykket til. Alle intervjuene var av ca 40-60 minutters varighet. Som tidligere nevnt la jeg opp til et åpent intervju hvor intervjupersonene kunne fortelle så mye som mulig med egne ord. Jeg ble tatt svært godt i mot hjemme hos alle intervjupersonene, og alle virket positive og engasjerte i fht undersøkelsen. Jeg opplevde at alle fortalte utfyllende både om seg selv og bakgrunnen for at de har deltatt i Marte Meo-veiledning. Intervjuene bar, slik jeg ser det, preg av å være samtaler. Samtidig var det intervjupersonene som snakket det aller meste av tiden. Det er viktig at man som forsker tenker igjennom hva man snakker om hvis man snakker veldig mye under et intervju, for dette kan være med på å farge samtaletemaene i litt for stor grad. Det kan være et dilemma for en forsker å vite når man skal bryte inn og bringe samtalen videre, i stedet for bare å være en aktiv lytter. I følge Kvale & Brinkmann (2009) er det viktigste at både intervjuer og intervjuperson sammen bidrar til å utvikle meningsinnholdet i samtalen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 107).

Analysearbeid

Da intervjusamtalene var gjennomført, fortsatte det videre analysearbeidet tilbake på kontoret. Som Malterud (2011) beskriver skal analysen bygge bro mellom rådata og funnene i undersøkelsen. Materialet, dvs. intervjuene som ble tatt opp med diktafon, skulle organiseres, fortolkes og sammenfattes (Malterud, 2011, s. 91). Fortolkningen var allerede påbegynt under intervjuet ved at jeg gjentok og omformulerte det som ble sagt, og stilte oppklarings spørsmål for sikre at jeg tolket i tråd med det intervjupersonene mente. I underkapittelet om holdbarhet og troverdighet vil jeg se mer på egen forforståelse, og hva slags betydning den kan ha for analyseresultatet.

Det første jeg gjorde var å transkribere materialet, altså omsette intervjuene fra tale til tekst. Dette ble gjort ved at jeg skrev intervjuene ordrett ned mens jeg lyttet til opptakene av intervjuene. Det var et tidkrevende arbeid, som endte opp på nærmere 150 sider med transkribert materiale. Siden utskrift av et intervju kan fremstå annerledes enn i intervjusituasjonen, skrev jeg også ned tegn for blant annet pauser i intervjuet. Jeg noterte

også evt. latter, eller kroppsspråk som ble benyttet av intervjupersonen til å understreke noe som ble sagt. Å utføre transkriberingsarbeidet selv, kan i følge Malterud (2011) være med på å sikre mest mulig samsvar mellom intervjuet og transkribert materiale, fordi man nettopp kan få med kroppsspråk eller tonefall som kan gi en tekst en helt annen mening enn dersom den leses uten dette (Malterud, 2011, s. 77). Siden jeg har et fenomenologisk perspektiv på undersøkelsen som innebærer at det er meningsinnholdet jeg er opptatt av og ikke språket i seg selv, kunne jeg kanskje vært mindre pirkete i transkriberingsarbeidet. Samtidig ønsket jeg ikke å utelate noe så tidlig i analyseprosessen.

En stor del av materialet var relevant i forhold til forskningsspørsmålene mine. Det var også en del av det transkriberte materialet som var interessante fortellinger, men som likevel ikke hadde noen plass i fht de forskningsspørsmålene det var ønskelig å få belyst i denne undersøkelsen. Alt materiale bidro uansett til en utvidet helhetsforståelse. Selv om jeg transkriberte materialet ordrett, valgte jeg å anonymisere allerede under transkriberingen. Fangen (2010), anbefaler at man tar etiske hensyn allerede under transkriberingen, og at man anonymiserer fra første stund for å ivareta konfidensialiteten (Fangen, 2010, s. 180). Navn på personer og steder ble derfor endret umiddelbart.

Da transkriberingen var utført, ble det neste trinnet i analyseprosessen å kategorisere det skriftlige materialet. Det er, som beskrevet av Malterud (2011), to ulike prosedyrer for analyse ettersom hvilket perspektiv man har på undersøkelsen. I et fenomenologisk perspektiv som i denne undersøkelsen, er det naturlig å anvende Giorgis fenomenologiske analyse, som består i systematisk tekstkondensering (Malterud, 2011, s. 96-98). Dette innebærer en analyseprosess som beskrives i fire trinn. Det første trinnet handler om å danne seg et helhetsinntrykk. På det andre trinnet skal man identifisere meningsdannende enheter. Trinn tre består i å abstrahere innholdet i meningsenhetene. På det fjerde og siste trinnet skal man sammenfatte betydningen av innholdet i meningsenhetene.

Så lenge jeg hadde utført transkriberingen selv, og det ikke var flere enn 5 intervjupersoner, hadde jeg materialet under huden. Det var lett å få en oversikt og et helhetsinntrykk. Likevel var det mye nok datamateriale å gå igjennom med tanke på å se etter ulike fellestrekk, ulikheter eller mønstre. Jeg begynte deretter å sortere og organisere dataene etter de tre forskningsspørsmålene mine. I denne prosessen var det også mye av materialet som etter

hvert ble lagt til side. Det som ble tatt vare på og organisert var det som etter Giorgis beskrivelse kalles meningsdannende enheter. Først gikk jeg igjennom all teksten og kodet den. Måten jeg gjorde dette på var å merke de ulike inndelingene i ulike farger, og til slutt sortere teksten etter fargekodene. I det tredje trinnet foregår denne sorteringen. Det er dette som er beskrevet som tekstkondensering, når de fargekodete meningsenhetene plasseres sammen etter farger i de gruppene de tilhører, og gir mening. Etter dette er fargekodingen overflødig.

En del av stoffet var som nevnt på dette trinnet lagt til side fordi det hadde liten relevans. Etter at de meningsdannende enhetene var identifisert, og dataene sortert etter farger, begynte jeg å ta for meg hver av gruppene med materiale. Arbeidet på dette tredje trinnet bestod i å meningsfortette stoffet, dvs. å slå sammen setninger som betyr det samme, og forkorte ned på materialet på en slik måte at meningen kommer fram, mens unødig materiale kan legges til side. På det siste trinnet består jobben i å meningsfortolke stoffet, og sammenfatte det under de ulike gruppene slik at det kan presenteres som analyseresultat (funn).

I min undersøkelse har jeg som nevnt benyttet de tre forskningsspørsmålene mine til å organisere funnene når jeg presenterer dem. For å øke holdbarheten til funnene i det kvalitative intervjuet, har jeg valgt å vise en rekke sitater fra intervjuene. Disse er naturligvis anonymisert, og ved behov omskrevet noe, med tanke på å bevare konfidensialiteten. Jeg opplevde at jeg fikk funn som ga fyldige beskrivelser av de fenomener jeg ønsket å utforske, dvs. intervjupersonenes opplevelser av å delta i Marte Meo-veiledning.

Transparens, eller gjennomsiktighet, er i følge Thagaard (2013) med på å styrke undersøkelsens holdbarhet (Thagaard, 2013, s. 205). Analysearbeidet og prosessen jeg har vist til trinn for trinn, bidrar forhåpentligvis til god transparens. For at troverdigheten av funnene skal være høy er det viktig at forskningsmetoder og forskningsetiske prinsipper er fulgt så godt det lar seg gjøre. Jeg kommer tilbake til dette i avsnittet om holdbarhet og troverdighet. Selv om analysearbeidet er presentert trinnvis, har jeg gjennom hele prosessen foretatt valg som nødvendigvis er farget av min forforståelse, og tolkninger underveis. Til tross for god transparens, og bevissthet omkring egen forforståelse og subjektive tolkning, kan det også være sider ved meg som forsker som påvirker undersøkelsen uten at jeg selv er klar over dette. Skærbæk (2012), har forsket bl.a. på forskerens kjønn og betydningen dette kan ha

for hva slags funn man får i en undersøkelse. Hun fremhever også at kunnskap som nevnt tidligere i kapittelet oppstår i samspillet og møter mellom mennesker; i denne sammenheng mellom intervjuer og intervjuperson (Skærbæk, 2012, s. 134). Det betyr at funnene i denne oppgaven ikke ville blitt de samme i møte med en annen forsker.

Om datas holdbarhet og troverdighet

I denne oppgaven benyttes begrepene holdbarhet og troverdighet, i stedet for begrepene validitet og reliabilitet. Dette til tross for at ingen av forfatterne jeg referer til i dette kapittelet benytter begge disse samtidig. Validitet og reliabilitet er, i følge Thagaard (2013), begreper som tradisjonelt har vært knyttet opp mot kvantitativ forskning for vurdering av forskningens legitimitet. I kvalitative studier må disse begrepene nødvendigvis ha et annet innhold. Det kan derfor være nyttig å ta i bruk andre betegnelser (Thagaard, 2013, s. 22-23). Selv sier Thagaard (2013) at hun har benyttet begrepene gyldighet og pålitelighet i tidligere utgivelser, men at hun har gått tilbake til validitet og reliabilitet:

”Det har imidlertid ikke nedfelt seg noen etablert praksis innenfor kvalitativ forskning som anvender alternative begreper for å vurdere forskningens legitimitet” (Thagaard, 2013, s. 23).

Thagaard (2013) problematiserer også at betegnelsen data kalles data når det gjelder informasjon som oppstår gjennom samhandling. Likevel bruker hun selv denne betegnelsen (Thagaard, 2013, s. 22-23). I mangel på et bedre uttrykk kalles data for data også i denne oppgaven. Når betegnelsene *holdbarhet* og *troverdighet* anvendes, er det fordi jeg opplever at disse på en bedre måte beskriver begrepene innhold i kvalitativ forskning.

Holdbarhet

Holdbarhet er i følge Thagaard (2013) knyttet til tolkning av data, og handler om *holdbarheten* av tolkningene man som forsker er kommet fram til. Det er viktig at man stiller seg spørsmål om tolkningene man har kommet fram til er holdbare i forhold til den virkeligheten man har undersøkt, og i forhold til forskningsspørsmålene man har stilt. Det

skilles mellom *intern* og *ekstern* holdbarhet. Intern holdbarhet handler om sammenhengen internt i en undersøkelse. Ekstern holdbarhet handler om hvorvidt tolkningen man kommer fram til i en undersøkelse har gyldighet, eller overførbarhet også i andre sammenhenger. For å styrke en undersøkelses holdbarhet er det som nevnt viktig med transparens. Jeg har forsøkt å bidra til dette ved å beskrive alle deler av prosessen og analysearbeidet trinn for trinn. For ytterligere å belyse arbeidet som er utført er godkjenning fra NSD, samt infoskjema med samtykkeerklæring og intervjuguide på engelsk og norsk lagt som vedlegg til masteroppgaven (vedlegg 1-5). Det er viktig å gå kritisk igjennom analyseprosessen. En annen viktig side, i tillegg til å gjøre rede for fremgangsmåter, er å redegjøre for egen forforståelse som forsker og relasjon til intervjupersonene. Alt dette bidrar til å øke undersøkelsens holdbarhet (Thagaard, 2013, s. 204-206).

Som nevnt i forrige underkapittel om forskningsetiske retningslinjer, har jeg gjennom alle deler av undersøkelsen forsøkt å beskytte intervjupersonene for unødige belastninger. Mange familier i kontakt med barnevernet har store belastninger og kontakt med mange ulike hjelpeinstanser i hverdagen. Dette innebærer som tidligere beskrevet at familier som rekrutteringspersonene mente hadde så mange belastninger i hverdagen at et intervju i tillegg ville bli for mye, ikke har blitt spurt. Altså er det noen familier som har deltatt i Marte Meo-veiledning som av forskningsetiske hensyn ikke har blitt spurt om delta i undersøkelsen. Intervjupersonene er blitt rekruttert av terapeuter som kjenner dem og som ut i fra denne kjennskapen har vurdert at det er etisk forsvarlig å spørre dem om å delta. Andre hensyn som er tatt for at intervjupersonene ikke skal utsettes for unødige belastninger er at de har fått velge tid og sted for intervjuet, de er informert om at de når som helst i prosessen kan trekke seg uten konsekvenser hvis de ønsker. Spørsmålene har vært åpne, slik at ingen skulle føle seg presset til å snakke om spesifikke ting de ikke ønsket, men heller snakke ganske fritt. Ved behov kunne de ta kontakt i etterkant av undersøkelsen.

At rekrutteringen har foregått via terapeuter som kjenner familiene, gir også en stor mulighet for at utvalget for det meste består av familier med vellykkede prosesser. Dette har som tidligere nevnt vært problematisert i samtaler med rekrutteringspersonene før familiene ble spurt. Jeg har likevel hatt liten mulighet til å styre dette. Dette er derfor et aspekt som det er også viktig å ha bevissthet om med tanke på studiens holdbarhet.

I dette kapittelet har jeg forsøkt å redegjøre for hele undersøkelsesprosessen så grundig som mulig, for å sikre størst mulig grad av transparens i alle deler. Likevel vil tolkningene i analysen og funnene i undersøkelsen bære preg av min forforståelse, og egen erfaring med Marte Meo-veiledning. Som Marte Meo-terapeut selv, hadde jeg på forhånd en positiv forforståelse av Marte Meo. Jeg var veldig bevisst på dette under undersøkelsen, og det var derfor viktig for meg å intervju personer som jeg ikke hadde vært i samarbeid med som Marte Meo-terapeut. Jeg ønsket likevel å være oppriktig, og informerte samtlige intervjupersoner om at jeg selv var Marte Meo-terapeut. Samtidig fikk de vite at denne undersøkelsen var et ledd i en masterutdanning, og således ikke hadde noe med mitt daglige arbeid å gjøre. Dette kan likevel ha påvirket intervjupersonens beskrivelser av hvordan de har opplevd Marte Meo-veiledning. Jeg har allerede nevnt at jeg i utformingen av intervjuguiden, og under intervjuet i seg selv, var opptatt av at intervjupersonene skulle fortelle mest mulig fritt ut fra forskningsspørsmålene mine. Min kunnskap om Marte Meo gjorde det likevel lettere for meg å kunne stille oppfølgingsspørsmål enn hvis jeg ikke hadde hatt noen kunnskap om Marte Meo på forhånd.

Jeg var på forhånd bekymret for om min forforståelse ville bidra til at jeg tolket intervjupersonenes opplevelser i en spesiell retning, og jeg var derfor bevisst på å stille en del oppklaringsspørsmål for å være sikker på at jeg tolket personene mest mulig i tråd med deres egen versjon. Samtidig kan det også hende at min forforståelse og forhåndskunnskap bidro til at jeg utelot noen spørsmål som kanskje andre ville stilt. Jeg kan også ubevisst ved selektiv oppmerksomhet ha overhørt noe som jeg ut i fra min forforståelse ikke oppfattet som vesentlig. Dette ville også kunne gitt andre funn i undersøkelsen. For å øke analysens og undersøkelsens holdbarhet, har jeg i stor grad brukt gjengivelse av sitater, slik at leser også kan gjøre seg egne tolkninger. Samtidig er det viktig å ta hensyn til at også sitatene er plukket ut av meg som forsker, og at hele undersøkelsen uunngåelig bærer preg av mine subjektive valg. Malterud (2011) sier at moderne vitenskapsteori avviser forestillingen om den nøytrale forskeren, og at spørsmålet ikke lenger er *om* forskeren påviker prosessen, men *hvordan* (Malterud, 2011, s. 37).

Troverdighet

Troverdighet er i følge Thagaard (2013) knyttet til om forskningen gir inntrykk av å være utført på en pålitelig måte, og som fremstår troverdig. I utgangspunktet henspiller begrepet *troverdighet* på spørsmålet om en annen forsker ville kommet fram til samme resultat dersom han eller hun hadde benyttet de samme metodene. I denne sammenhengen er man opptatt av repliserbarhet, dvs. nøytralitet som forsker. Denne forskningslogikken tilhører et positivisk perspektiv. Funnene i en kvalitativ undersøkelse kan likevel betraktes som holdbare og troverdige, dersom forskningsprosessen kan fremvise en indre sammenheng og logikk mellom alle delene i forskningsarbeidet. Innen konstruktivistisk perspektiv, vektlegges det i følge Thagaard (2013) at kunnskap oppstår i samhandling mellom intervjuer og intervjuperson, dvs. konstruert av dem som deltar. Repliserbarhet blir derfor ikke relevant. I stedet skal forskeren vise troverdighet ved å gjøre rede for hvordan dataene har blitt utviklet i løpet av undersøkelsesprosessen. For å oppnå høy grad av troverdighet må forskeren være konkret i beskrivelsen av forskningsstrategien og analysemetoder. Det skal også komme tydelig fram hva som er rådata, og hva som er forskerens egne tolkninger. Troverdigheten kan også styrkes ved at flere forskere deltar i samme prosjekt, og ved god transparens. For å sikre høy grad av troverdighet må forskeren også reflektere over datatinnslingsprosessen, og hvordan den er påvirket av konteksten og relasjonen til intervjupersonene (Thagaard, 2013, s. 201-203).

Kulturelle og språklige forskjeller

En av intervjupersonene i undersøkelsen var engelsktalende, og kom fra et ikke-europeisk land. Denne personen kom fra en kultur som på mange områder skiller seg sterkt fra kulturen i Norge. Samtidig hadde hun bodd i Norge i nesten 10 år. Til tross for at også norsk kultur og subkultur kan være så mangt, er det i følge Kvale og Brinkmann (2009) viktig å være oppmerksom når man intervjuer personer hvor kulturell og språklig bakgrunn skiller seg fra vår egen. I boka *Det kvalitative forskningsintervju* tar de for seg implikasjoner ved å intervju personer fra andre kulturer. Det er blant annet viktig å sjekke ut at intervjupersonen forstår hva det spørres etter. I enkelte kulturer betyr for eksempel ikke et ja at man er enig, men at spørsmålet er oppfattet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 156).

Ved at jeg i intervjuguiden ikke hadde verken ja- eller nei-spørsmål, men hadde lagt opp til at intervjupersonene selv skulle fortelle om sine opplevelser og erfaringer, unngikk jeg denne problemstillingen. Det samme gjaldt etiske hensyn som at direkte spørsmål kan oppfattes støtende, at blikkontakt kan oppfattes uhøflig, og at kvinner i noen sammenhenger ikke bør intervjues menn osv, for å nevne noe av det Kvale og Brinkmann (2009) gjør oppmerksom på. De påpeker viktigheten av godt forarbeid, slik at man har satt seg inn i intervjupersonens kultur så godt det lar seg gjøre (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 156).

Den engelsktalende intervjupersonen i min undersøkelse hadde bodd mange år i Norge. Hun var vant til å snakke med nordmenn, og til å forholde seg til norsk kultur. Samtidig sier hun selv, som jeg kommer tilbake til i analysekapittelet, at hun opplever at kulturen stikker så dypt at endring tar lang tid. Språklig sett kan det i følge Kvale og Brinkmann (2009) også oppstå utfordringer under et intervju (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 156). I noen kulturer er språket krydret med mer følelseladete ord enn andre. Dette ble spesielt tydelig i mitt prosjekt da engelske sitater skulle oversettes til norsk. Spørsmålet er da om opplevelsen til den ene oppleves med sterkere følelser enn hos den andre, eller om forskjellen ligger i språket. Samtidig blir ikke dette så viktig i denne undersøkelsen hvor den enkeltes opplevelse står i fokus, og hvor det er mening snarere enn språk som er viktig. Det kan også være nonverbalt språk som ble uttrykt under intervjuet som er kulturelt annerledes enn mitt eget, og som jeg derfor kanskje overså eller feiltolket. Så lenge man ikke kan forsikre seg mot alle feiltolkninger, blir det i stedet viktig å være bevisst at det kan skje.

Jeg har i dette kapittelet forsøkt å beskrive hvordan jeg planla og gjennomførte undersøkelsen. Målet er at undersøkelsen fremstår såpass transparent at hele prosessen skal kunne følges av andre. Forskningsetiske hensyn skal påses i alle deler av undersøkelsen. I underkapittelet om analysearbeidet går fremgangsmåten igjennom trinn for trinn. I neste kapittel presenteres analysen og funnene som ble gjort knyttet til problemstillingen og forskningsspørsmålene som var utledet av den. Sitater er uthevet i kursiv og med ekstra marginrykk for tydelig å skille dem fra mine egne tolkninger. Datainnsamlingsprosessen har jeg allerede reflektert rundt med tanke på undersøkelsens holdbarhet. Det samme gjelder for troverdighet. Både spørsmålene som stilles og funnene som gjøres er farget av min forforståelse som Marte Meo-terapeut, og av mine tolkninger.

KAPITTEL 4. HVORDAN BESKRIVER FORELDRE I KONTAKT MED BARNEVERNET SINE OPPLEVELSER MED MARTE MEO-VEILEDNING?

I dette kapitlet presenteres funnene som ble gjort, uten å drøfte dem. De presenteres organisert etter de tre forskningsspørsmålene i undersøkelsen:

1. Hvordan opplever foreldrene Marte Meo-veiledningen?
2. Hvordan beskriver foreldrene sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten?
3. Hvilken betydning angir foreldrene at Marte Meo-veiledningen har hatt?

Aller først presenteres de fem intervjupersonene kort, i anonymisert og omskrevet form, for at leseren kunne danne seg et bilde av situasjonen intervjupersonene og familiene deres befant seg i. I tillegg til at navn, alder, bosted osv ikke fremkommer, er familienes antall barn, barnas kjønn og eventuelt andre forhold også delvis omskrevet eller utelatt for å sikre at ingen intervjupersoner skal kunne gjenkjennes.

En liten presentasjon av intervjupersonene som deltok i undersøkelsen

Mor 1 hadde ett barn og tre stebarn. Hun levde sammen med barnas far. Mor 1 hadde selv mottatt hjelp fra barnevernet i egen oppvekst og ungdomstid. Helsestasjonen kjente til Mor 1 sin fortid, og meldte fra til barnevernet rett etter fødselen. Barnevernet ønsket å gi foreldrene veiledning i fht. babyen, som et forebyggende tiltak. Foreldrene mente selv at de ikke hadde behov for hjelp fra barnevernet, men de gikk litt motvillig med på å delta i Marte Meo-veiledning. De deltok i Marte Meo-veiledning i ca. 6 mnd.

Mor 2 var enslig forsørger for to barn. Hun strevde med å fordele tiden mellom barna, og var stadig i store konflikter med det eldste barnet. Mor 2 ble ekstra sliten fordi hun i tillegg strevde med psykiske og fysiske helseutfordringer. Det var allerede mange offentlige instanser inne i Mor 2 sitt liv, før hun og barna fikk kontakt med barnevernet. Det var Mor 2, i samarbeid med de andre offentlige instansene, som meldte bekymring til barnevernet, og ba om hjelp til å forbedre familiesituasjonen. Mor 2 fikk innvilget flere tiltak, bl.a. Marte Meo-

veiledning. Hun hadde deltatt i Marte Meo-veiledning i nesten ett år da intervjuet fant sted, og skulle fortsette med det ennå en stund.

Mor 3 bodde alene med de to barna sine. Barna hadde samvær med fedrene sine. Barnehagen meldte bekymring til barnevernet fordi det ene barnet viste usikkerhet, liten evne til konsentrasjon, og hadde hyppige, alvorlige sinneutbrudd hvor hun hylte og skrek mer enn vanlig for jevnaldrene. I samarbeid med Mor 3 søkte barnehagen om foreldreveiledning, noe barnevernet innvilget. Mor 3 hadde deltatt i Marte Meo-veiledning i ca 6 mnd. da hun ble intervjuet.

Mor 4 hadde bodd i Norge i nesten 10 år. Hun kom fra et ikke-europeisk land, og var enslig forsørger for fem barn i alderen 0 til 15 år. Mor 4 snakket bare engelsk og et annet språk, og kunne ikke norsk. Det var mor 4, i samarbeid med andre offentlige instanser, som hadde meldt bekymring til barnevernet. Hun hadde ønske om hjelp til seg selv og barna. Mor 4 kom fra en kultur hvor vold og streng disiplin er en vanlig del av oppdragelsen. Selv strevde hun med psykiske helseplager pga dette. Hun ønsket hjelp til å oppdra barna sine på en annen måte, men visste ikke hvordan. Mor 4 fikk, i tillegg til flere andre tiltak, innvilget Marte Meo-veiledning som hun deltok i gjennom nesten et halvt år.

Far 1 hadde delt omsorg for to barn etter et samlivsbrudd. I perioder hadde han den daglige omsorgen alene, fordi barnehagen hadde meldt bekymring om forholdene hos barnas mor. Far 1 hadde selv bedt barnevernet om foreldreveiledning for å gi barna økt trygghet, og for å bli mer sikker på foreldrerollen. Han fikk innvilget Marte Meo-veiledning som han deltok i over en kortere periode på ca 2 mnd.

Funnene presenteres som nevnt organisert etter forskningsspørsmålene i undersøkelsen. Under hvert forskningsspørsmål inndeles funnene ytterligere etter temaene fra intervjuene. Overskriftene til hvert tema sammenfatter funnene. Disse overskriftene oppstod naturlig etter at intervjuene var analysert.

Hvordan opplever foreldrene Marte Meo-veiledningen?

Intervjupersonene ble bedt om å fortelle om hvordan de opplevde Marte Meo-veiledningen. De fleste beskriver innledningsvis samarbeidet de hadde med barnevernet på det tidspunktet de ble tilbudt Marte Meo-veiledning. Intervjupersonene hadde ulik motivasjon for å delta. De beskriver videre hvordan det opplevdes å ha Marte Meo-veiledning i sitt eget hjem, før de forteller hvordan de opplevde veiledningen i seg selv.

Lite motivert for å motta hjelp fra barnevernet

Ingen av intervjupersonene sier at de var spesielt motiverte for å delta i Marte Meo-veiledning gjennom barnevernet i utgangspunktet. Enkelte var redde for barnevernets inngripen i hjemmet, andre hadde varierende erfaring med barnevernet fra før. Det blir også sagt at det går med mye energi til å gå på møter når man mottar hjelp fra barnevernet.

”Og så ringer barnevernet og sier at de har fått en bekymringsmelding. Da fikk jo jeg helt panikk! Jeg bare tenkte: Nå mister vi han! Nå har jeg endelig tillatt meg selv å bli glad i han, og så skal vi miste han! Jeg var jo helt sikker på det (...).”

-Mor 1

”Jeg, for eksempel, har hatt sikkert 10 forskjellige saksbehandlere, og det er ikke alle som har vært like flinke, for å si det sånn. Jeg har vært borti saksbehandlere som ikke vet hva dem gjør for noe heller, som går på jobben og ser på det som en kontorjobb og ikke skjønner at dem faktisk påvirker barna sine liv (...) og sånne mennesker irriterer meg! Det er skikkelig provoserende!”

-Mor 1

”Tidligere har jeg fått forskjellig veiledning fra barnevernet, og det virker, men det virker ikke så bra, fordi man kun snakker.”

-Mor 4

”Jeg var i utgangspunktet skeptisk til barnevernet, og er sint på barnevernet pga tidligere opplevelser. Så vi hadde alle møtene her. Og alle kom hit. Og jeg er veldig glad for at man gjorde det, for jeg trenger bekreftelse på alle de tingene som jeg tidligere har fått negative tilbakemeldinger på. Så jeg trengte den støtten. Derfor var jeg både negativ og positiv til at jeg skulle få Marte Meo, men mest negativ, fordi det var i regi av barnevernet. Så jeg var veldig skeptisk til å begynne med. Når hun kom hit så var jeg jo livredd for å gjøre feil, men det jeg gjorde var egentlig bare å være meg selv, sånn som jeg alltid har vært.”

-Far 1

”Jeg er sykmeldt, fra jobben, men jeg er egentlig i full jobb med å fly på alle møter! Det er så mange møter, hehe! Det blir det altså. Du blir fryktelig sliten av det liksom! Det er MYE! Nå er det i stedet fokus på ungene, nå er det fullt fokus på at ting skal fungere hjemme!”

-Mor 2

”Så fordi at barnevernet allerede hjelp meg, sa de da den minste ble født: Denne gangen skal du gjøre dette annerledes. Vi vet hva som har skjedd tidligere, men fra nå av, la oss hjelpe deg og vise deg hvordan du kan gjøre dette annerledes. Så de måtte lære meg selv de minste ting som jeg trodde jeg kunne, men som jeg ikke kunne likevel. For eksempel det med å snakke med barn. De sa: Snakk til babyen, og den vil lytte til deg. Jeg sa: Snakke med babyen? Hva?”

-Mor 4

”Jeg har ikke vært noe redd, for tilbakemeldingene jeg har fått er at jeg er veldig flink. Det var veldig spennende egentlig, og greit og få det skriftlig etterpå, som sier svart på hvitt, at du er flink. Så inntrykket nå, sammenliknet med på forhånd, er kjempebra. Og så stor forskjell fra det som har skjedd tidligere.”

-Far 1

Praktisk og trygt med veiledning i eget hjem

Intervjupersonene forteller at de opplevde det både som praktisk, men også trygt, at Marte Meo-veiledningen og filmingen foregikk i deres eget hjem.

”(...)det er veldig stress og dra ut med en sånn en liten en, spesielt når han er helt nyfødt og sånn, så jeg synes egentlig at det var veldig deilig at det var hjemme og at jeg slapp å tenke på å dra ut(...).”

-Mor 1

”At det er hjemme, det synes jeg er helt nydelig, for her er man litt mer avslappet og litt mer trygg liksom. Og det er her det oppstod situasjoner, for det er her det var hele tiden, liksom. Og veldig praktisk da, siden jeg har to unger og ikke kommer meg noe sted. Så det har vært veldig greit å ha det her!”

-Mor 2

”At det foregikk hjemme var bra, og når hun kom inn forklarte hun for barna hva hun skulle gjøre, og det var helt utrolig. For dem ble det helt dagligdags at hun var der. De var ikke tvunget til å gjøre verken det ene eller det andre, de gjorde bare det de vanligvis gjorde til daglig når hun var i huset. Hun kom hit i morgensituasjonen når jeg forberedte dem til skoledagen og så hvordan jeg gjorde det, og når de kom tilbake fra skolen, og når jeg var alene med minstemann. Så hun var her i mange ulike situasjoner. Og når vi så på dette i etterkant, var det så utrolig mye å lære av å se på filmen.”

-Mor 4

”Og jeg synes det er veldig bra at man har det her, for da er det hos meg, og det er mye tryggere. Det å for eksempel skulle kommet til barnevernet og hatt det der ville vært kjempevanskelig. For det første tenker jeg at det blir litt falskt. Er man hjemme så treffes man jo på litt mer naturlige steder hvor det er mye tryggere og friere. For meg

er det av betydning at det er hos meg og ikke hos dem, for her er det jeg som bestemmer.”

-Far 1

Virkningsfull veiledning ved hjelp av filmopptak

Intervjupersonene oppgir at de ble positivt overrasket over hvor nyttig og lærerikt det var å se filmklipp av seg selv og barna.

”(...) stemmen høres jo også rar ut nå man hører seg selv på film (...) men den filminga av meg selv, den har gitt meg sinnssykt mange aha-opplevelser, veldig mange ubehagelige også faktisk.”

-Mor 2

”Det var fantastisk. For jeg har opplevd at flere har forsøkt å råde meg til å gjøre både det ene og det andre, men jeg synes veiledning som innebærer at du blitt tatt opp på video, er veldig virkningsfullt og bra. Et klipp kan være bare et minutt, men du kan lære MYE av bare et minutts klipp. Jeg trodde ikke det var mulig. Det har virkelig fungert for meg.”

-Mor 4

”Det var litt rart i starten, men det gikk over etter noen minutter. Etter hvert så tenkte jeg ikke på at hun stod der. Vi gjorde bare det vi pleide å gjøre om kvelden etter barnehagen.”

-Mor 3

”Det har vært veldig morsomt og veldig lærerikt. Jeg føler liksom (...) når vi har sittet og snakket sammen mens vi har sett på film og sånn, har jeg lært så mye mer jeg kan

gjøre: Huske å sette ord på, og å gjenta og sånn forskjellig ting da, så det har vært (...) veldig moro å se på. Klart det, å se filmer av sine egne barn, det er kjempemoro, hehe.”

-Mor 3

”Hun fikk ordentlige aggresjonsanfall, og det er vel derfor vi filmer, at jeg kan se hva jeg kan gjøre annerledes med henne og sånn. Hva som funker og ikke funker.”

-Mor 3

”Jeg bare tenkte: Filming? Jaja, vi får prøve. Også kom hun inn og så tenkte jeg at jaja, det gikk som det gikk det, liksom, og når jeg da (...) hun kom tilbake og viste filmen første gang, da var det liksom: ”WOW”! Jeg fikk en kjempeåpenbaring ut av den filmen! Og etter det så har jeg hatt lyst til å bruke Marte Meo-terapeuten til alt, jeg!”

-Mor 2

”Men det er veiledning med videofilmingen som er det fabelaktige. Fordi da ser du deg selv. Og du får se deg fra en side som du ikke ser deg selv fra ellers. Det var en nyttig erfaring. For folk har kanskje fortalt meg hvordan jeg er tidligere, men da har jeg bare vært opptatt av å forsvare meg og å benekte måten de beskriver meg på. Men når man ser seg selv på film; ”WOW, er dette meg?” Jeg synes dette er en fantastisk ide de har kommet på med å filme, for det lærer man av på en helt annen måte. Det forandret kort og godt livet mitt. Det er den eneste måten jeg kan beskrive det på.”

-Mor 4

”(...) det var rart å se seg selv på tv, men, hehe, sånn bortsett fra det så fikk vi nesten bare positive tilbakemeldinger, og da er det bare motiverende og gøy å fortsette å gjøre det videre også.”

-Mor 1

”Vi har filmet alt: Mating, lekning, bading. Det var ikke noe mer vi var usikre på.. Det har vært veldig greit å ha Marte Meo, men jeg kjenner at det ikke er behov for annet samarbeid nå da. Men det er jo opp til saksbehandlerne å vurdere. Men vi føler vi har fått det vi trengte ut av situasjonen vår, og at nå er vi klare til å gå videre.”

-Mor 1

”Jeg tror at hvis jeg hadde fått det selv når jeg var liten, og under barnevernet som barn, og de hadde brukt det hjemme hos oss, så tror jeg at det hadde hjulpet meg veldig mye. (...) og de kunne sett saken vår litt bedre og sånne ting, så jeg synes at dette her bør være et tiltak som bør bli brukt mer(...). For jeg ble ikke hørt av barnevernet når jeg bodde hjemme, og brukte veldig lang tid på å få dem til å se at det var ikke bra der, og at vi trengte og flytte liksom, men jeg tror at hvis de hadde kommet hjem og brukt Marte Meo i huset så hadde dem sett mer hvordan det var da. (...) og da får man et mer innblikk i hverdagen til barna og foreldrene, og da er det lettere å hjelpe foreldrene OG barna.”

-Mor 1

”På et møte, når vi sitter sånn og snakker en time, så kan du ikke vite hvordan et menneske er etter det. Men når de kommer hjem sånn i uka, og de ser og de filmer, og de ser hvordan de er, (...) i forskjellige situasjoner, og hvordan foreldrene takler de ulike situasjonene, så tror jeg det er mye lettere for barna å faktisk bli sett (...).”

-Mor 1

”Jeg synes dette burde være et tilbud til alle utlendinger. For kulturer er mange ganger så totalt forskjellige.”

-Mor 4

”Veiledningen med tilbakevisning av film var veldig lett. Det var mye lettere enn det jeg trodde. Man er jo veldig redd for når man skal bli filmet, at nå skal de legge merke til alle feilene jeg gjør. Første gangen fikk jeg litt kritikk, for ikke å ha blikkontakt nok med barnet mitt i den ene situasjonen. De andre filmene fikk jeg bare positive tilbakemeldinger på.”

-Far 1

Hvordan beskriver foreldrene sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten?

Når intervjupersonene blir bedt om å fortelle om sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten, oppgis mye av de samme erfaringene og opplevelsene. Intervjupersonene fremhever relasjonen til Marte Meo-terapeuten, og de beskriver hvilket fokus de opplever at Marte Meo-terapeuten har/hadde. Marte Meo-terapeutens fleksibilitet og tilgjengelighet tillegges stor betydning.

Utviklet tillit og en god relasjon til Marte Meo-terapeuten

Intervjupersonene beskriver gjennomgående at de har hatt en god relasjon til Marte Meo-terapeuten. De opplever at ting blir forklart for dem på en skikkelig måte, og omtaler terapeuten som en støtteperson de har fått tillit til, og som de kan samarbeide med.

Intervjupersonenes beskrivelser av tillit og relasjon til Marte Meo-terapeuten kan dermed inndeles i disse underkategoriene, selv om de i noen tilfeller er overlappende:

- Terapeuten ga gode forklaringer
 - Foreldrene opplevde god støtte
 - Terapeuten var lett å samarbeide med
-
- Terapeuten ga gode forklaringer:

”Det er en veldig koselig, veldig hyggelig dame. Hun forklarer ting ordentlig og ikke bare babler i vei.”

-Mor 3

- Foreldrene opplevde god støtte:

”Det er relasjonen det handlet om, og ikke bare Marte Meo`n i seg selv. Men å være støttepersonen der også liksom, for hun har vært mye mer enn bare den filminga og den Marte Meo-prosessen.”

-Mor 2

”Nå har jeg jo opparbeidet et tillitsforhold til Marte Meo-terapeuten.”

-Mor 2

”Hun var fantastisk. Hun var nesten som en engel som var sendt til meg.”

-Mor 4

- Terapeuten var lett å samarbeide med:

”Første gangen er det jo vanskelig med tanke på at hun kommer fra barnevernet, men etter hvert som du får pratet med henne (...). Vi hadde en time først hvor hun fortalte hva hun gjør, så da ble det å lytte. Jeg var skeptisk, men det gikk veldig fort over. Hun var veldig ok. Jeg var storfornøyd etterpå.”

-Far 1

”Det er liksom slik: Hva skjer når vi en gang skal avslutte? For hun blir jo en del av familien her. Samarbeidet har vært veldig bra. Så jeg synes at det er kjempeskummelt at det noen gang skal ta slutt. ”

-Mor 2

”Jeg har jo gledet meg til hver gang hun kommer fordi at da blir jeg tvunget til å gjøre noe som gleder ungene, og som vi har utbytte av. Nå er det snart sommerferie, og da blir hun lenge borte, og (...), nei, skulle ønske det kunne være litt oftere.”

-Mor 2

Ble møtt med støtte og med fokus på det positive

Når intervjupersonene videre skal beskrive sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten er det fokuset på det positive som trekkes frem. Intervjupersonene opplever at det er det de får til som vektlegges. De opplever å få mye ros, og at kritikk og dømmende tilbakemeldinger er fraværende. Flere sier at det er godt, endelig, å bli sett og møtt på denne måten.

”Hun var en fantastisk person, og det beste med Marte Meo er at terapeuten ikke dømmer. Så når hun så på filmen så hun etter det positive, så endelig kunne noen si: se hva du gjorde her, det var bra! Du er en bra mamma! Jeg tror det var bra for meg at noen fortalte meg det. Så det var veldig godt å ikke bli dømt. Og hun lyttet til meg, og hun veiledet meg. Det var en fantastisk opplevelse.”

-Mor 4

”Første gangen satt jo Marte Meo-terapeuten bare og skrøt av oss (...)”

-Mor 1

”Selv om jeg tidligere brukte å slå barna mine, og jeg fortalte om min bakgrunn, var hun ikke opptatt av å dømme meg eller bruke tid på å snakke om det, men å umiddelbart gå i gang med å veilede meg. Og det jeg tror jeg likte godt med prosessen var at det handlet veldig mye om det positive, og det handlet ikke om kritikk.”

-Mor 4

”Marte Meo-terapeuten har sett stor fremgang hos meg også da. At jeg gjør alt rett og sånn.”

-Mor 3

”Marte Meo-terapeuten er jo kjempehyggelig. Hun har vært tydelig på at hun skal se på samspillet som er her og nå, og ikke det som har vært tidligere. Så det har gått kjempe greit.”

-Far 1

Marte Meo-terapeuten var fleksibel og tilgjengelig

Det som intervjupersonene også tillegger stor vekt, er at Marte Meo-terapeuten ikke bare holder seg til Marte Meo-opplegget, men er fleksibel dersom familien har behov for andre former for samtaler, råd og veiledning i tillegg. Det oppgis også positive erfaringer med at Marte Meo-terapeuten er tilgjengelig for dem utover den tiden de treffes til avtalene i hjemmet, også på kveldstid. Intervjupersonenes opplevelser med hensyn til terapeutens fleksibilitet og tilgjengelighet kan inndeles i følgende 2 underkategorier:

- Terapeuten var fleksibel i fht veiledningsmetode og tilnærming
 - Terapeuten var tilgjengelig og fleksibel på tid
-
- Terapeuten var fleksibel i fht veiledningsmetode og tilnærming:

”Jeg synes det har vært veldig positivt, og Marte Meo-terapeuten har vært helt fantastisk. Noen ganger har det ikke vært filming, for vi har noen ganger heller brukt henne litt som en familieterapeut da,(...) og så vi har satt av tid til hva vi skal filme, og hvis vi ikke skal filme noe, har hun heller gitt oss litt veiledning i fht ting vi har lurt litt på både når det gjelder han minste, og i fht de store ungene.”

-Mor 1

”I tillegg var det til stor hjelp alle samtalene vi hadde. Jeg orket ikke å tenke på fremtiden, men bare leve i øyeblikket. Hun fikk meg til å snakke om hva slags mor jeg ønsket å være, hvilke egenskaper jeg ønsket at barnet mitt skulle utvikle, hvilke bekymringer jeg hadde for ham. Det ga meg et perspektiv på noe jeg aldri ville ønsket å reflektere over ellers. Og ved å tvinge meg til å se fremover, gjennom frykten, i stedet for bare hold fast i øyeblikket og lukke øynene for fremtiden, oppdaget jeg at jeg har drømmer for sønnen min. Det var en fantastisk opplevelse og en fantastisk følelse.”

-Mor 4

”Men bortsett fra skryt, så føler jeg ikke at vi har fått så mye ut av det, for det var ikke så mye vi trengte hjelp med da, på en måte. Men vi har hatt veldig nytte av at vi har brukt henne som en familieterapeut (...). Så det er heller det at jeg har hatt noen å spørre hvis jeg lurere på noe både i fht den minste og i fht de større. Og at jeg fikk bekreftelser på at jeg gjorde det riktig. Det er veldig deilig å få den bekreftelsen!”

-Mor 1

- Terapeuten var tilgjengelig og fleksibel på tid:

”Er det noe jeg lurere på kan jeg ringe og sende melding. Hun er veldig tilgjengelig. Hun er tilgjengelig hele tiden så lenge hun ikke sitter i møter eller har noen andre hun skal filme, men hun bruker alltid å ringe opp igjen. Så hun har vært veldig OK å samarbeide med.”

-Mor 3

”Marte Meo-terapeuten har jo også gått langt utenfor akkurat det vi avtalte ved oppstart. Hun har stilt opp på alle fellesmøter vi har hatt, og alle samarbeidsmøter vi har hatt og (...) nå har jeg jo alle etater inne da, (...) så alt glir inn i hverandre, så jeg er bare SÅ fornøyd med alt det alle gjør SAMMEN!”

-Mor 2

”Marte Meo-terapeuten satt her på kvelden og hjalp til med at jeg kunne stå imot den skrikingen i leggetiden (...).”

-Mor 2

Hvilken betydning angir foreldrene at Marte Meo-veiledningen har hatt?

Når intervjupersonene blir bedt om å angi hvilken betydning Marte Meo-veiledningen har hatt, er det først og fremst hva det har betydd for egne mestringsopplevelser som oppgis. Intervjupersonene beskriver videre hvordan og i hvilken grad de opplever at det har vært av betydning for barna deres. Det angis også hvilken betydning Marte Meo-veiledningen har hatt for familien som helhet. Flere sier også avslutningsvis hva de tenker tidsperspektivet har å si for Marte Meo-veiledningen.

Mestringsopplevelser ga foreldrene ny selvtillit og økt selvfølelse

Intervjupersonene er nesten samstemte når det gjelder Marte Meo-veiledningens betydning for opplevelse av mestring. Det beskrives endring fra ikke å oppleve å mestre foreldrerollen, til å få mange positive mestringsopplevelser, med bedre selvtillit som resultat. Mestringsopplevelsene angis å være positive tilbakemeldinger i veiledningssamtalene, samt opplevelse av å mestre situasjoner med barna sine som de tidligere opplevde utfordrende. Flere forteller at de har fått et nytt syn på seg selv som forelder.

”Dette er noe som ALLE nybakte førstegangsforeldre burde prøve! (...) du lærer mye. Selv om du får mye skryt, så lærer du mye likevel.”

-Mor 1

”Det var så mange som sa: ”Hvordan skal DU klare å være mor?” og sånn. Og da gikk det litt til hodet. Men jeg har lært meg til å ikke la det gå til hodet nå. Når man blir fortalt mange nok ganger at man ikke duger så tror man det til slutt selv. Det blir sånn vet du. Men jeg har lært meg å kople det ut nå.”

-Mor 1

”Da levde jeg i en liten sånn rus en uke! Sånn mestringsrus! ”WOW! Jeg er mamma! Det her fikser jeg! Jeg har kontroll på barna mine!” (...).”

-Mor 2

”Jeg har liksom vært en god mor hele tiden, men jeg føler at nå har jeg blitt mye bedre da. Særlig nå som jeg har lært det å kunne sette ord på ting, og å være bestemt, og vise at det er jeg som er sjefen, det er jeg som bestemmer.”

-Mor 3

”Det var veldig slitsomt sånn som vi hadde det før(...). Det var mange ganger jeg bare la meg ned på sofaen for å gråte selv. Jeg ble veldig deprimert og sliten når hun bare hylte og skrek store deler av dagen. Så Marte Meo har hjulpet fryktelig mye.”

- Mor 3

”Jeg pleide å ha liten selvtillit som mamma, men jeg lærte at jeg er en god nok mamma, og at jeg får til dette. Jeg er nok ikke perfekt, men hun fikk meg til å forstå at jeg må ikke være en supermamma, men det holder å være en god nok mamma. Og jeg gjør det beste jeg kan, og hun har lært meg å være en god person mot barna mine. Og jeg lytter til dem, og de lytter til meg.”

-Mor 4

”Det hun har filmet er jo hvordan vi er til vanlig. Men det har vært kjempefint at noen kan se hvordan vi egentlig har det, og det er kjempefint og hjelper litt at noen kan bekrefte det som er bra. For inntrykket jeg satt igjen med etter tidligere erfaringer er at jeg var elendig, og følte meg dømt. Så å få det på papir, svart på hvitt, i tillegg er bra. Det er veldig ok. Det blir fint etter hvert, når jeg har klart å la det kverne litt og latt det synke inn litt.”

-Far 1

”Men jeg lærte jo mer av det enn jeg trodde jeg skulle lære. (...) og det var veldig moro, for jeg trodde ikke jeg skulle få noe ut av å ligge på teppet på gulvet og få filmet leking og sånn. Men da så jeg hvilke måter jeg kunne stimulere han litt ekstra på og sånn (...).”

-Mor 1

”Det var hele opplegget! Jeg visste jo at hun skulle komme tilbake og at vi skulle gå igjennom filmen sammen, men det var liksom (...) når man da satt der(...) og hvordan det føltes, og hvordan det var. Noe av det kan virke litt svada liksom. Først filme, og så skal vi lære noe av det etterpå. ”Jada!” Men det stemte jo! Det var ikke tull, liksom! Og jeg har fått så mange overraskelser!”

-Mor 2

”Jeg lærte selv små ting som at babyer på et stadium oppdager at de har hender, for eksempel, noe som var overraskende for meg. Jeg begynte å studere ham, og plutselig en dag så jeg at han lå på teppet sitt og kikket på fingrene sine! Jeg var vant til å tenke at en baby som ammer er så liten at han ikke forstår at han er en egen person, men at han tror han er en del av deg, og at det er derfor han gråter når du legger han fra deg. Så jeg begynte å legge merke til de minste ting som jeg aldri ville oppdaget hos de største barna fordi jeg ikke viet det oppmerksomhet.”

-Mor 4

”Det er en ting som Marte Meo-terapeuten påpekte: Noen ganger som man er opptatt av å gjøre praktiske ting, faller man litt ut. Da kan man være så konsentrert at man ikke legger merke til hva barnet sier og gjør. Det er jo ikke så ofte det skjer, men nå skal jeg være mer obs på det, om jeg detter ut. Ellers synes jeg det går i det samme.”

-Far 1

”Men jeg har blitt mye bedre på det nå etter at vi har hatt noen samtaler med Marte Meo-terapeuten om det da, og fått litt tips fra henne om hvordan jeg kan løse ting liksom.”

-Mor 1

”Jeg er bare veldig, veldig fornøyd jeg! Jeg ett sånt suksessstille, jeg!”

- Mor 2

”Er det sånn jeg oppfører meg liksom? Så jeg har blitt mer bevisst på hvordan man er.”

-Mor 2

”Og jeg leser ham, selv om han ikke snakker så vet jeg hva han vil. Jeg forstår behovene hans og hva han føler. Og det er en fantastisk følelse å føle at man kjenner og forstår sitt barn. Det er totalt forandret”.

-Mor 4

Endrede samspillsmønstre

Foreldrene oppgir at Marte Meo-veiledningen har vært av ulik betydning for barna deres. Enkelte opplever ikke at det har vært av nevneverdig betydning for barna, mens flere sier at de merker stor forskjell. De beskriver det gjennom praktiske eksempler og observasjoner fra hverdagen.

”Men bortsett fra skryt, så føler jeg ikke at vi har fått så mye ut av det.”

-Mor 1

"Hittil har det gått ganske greit, nå skriker ikke 5-åringen når hun legger seg lenger. Før skrek hun i ca 1,5 time hver kveld."

-Mor 3

"Jeg ser jo det nå som vi har begynt å sitte spise middag sammen, så sitter hun og skravler med meg, liksom, og forteller om ting fra skolen, og sånn (...)."

-Mor 2

"Hun våknet av seg selv på morgenen, og hun var mye blidere, og så ville hun spise. Hun ble en helt annen unge liksom (...). Hun ble tryggere i barnehagen, og var ikke mer sånn sutrete. Det var så totalt forandret så jeg tenkte: "WOW, så lite som skal til!" Da fikk jeg mestringsfølelse, humøret ble bedre, og jeg sov jo litt mer også. Det forandret ALT liksom. "

-Mor 2

"Det har forandret mye, spesielt for minstemann. Han har det som plommen i egget, hehe. Før bar jeg aldri rundt på barna mine, men nå sovner minstemann i armene mine til og med. Og han er så rolig, sammenliknet med de andre. Han gråter ikke på langt nær så mye som det de gjorde. Selv om han er liten så fortalte jeg ham for eksempel at du skulle komme, så han skulle være forberedt på det. Og han er så rolig og fin."

-Mor 4

"Før nektet hun jo å sitte ved matbordet sammen med oss å spise maten sin ordentlig, men nå sitter hun som alle vi andre her i sofaen og vi kan kose oss med mat og kan kose oss sammen."

-Mor 3

”Det å høre mer på meg, forstå det jeg mener, og det å forstå at hun ikke bestemmer, men at det er mamma som bestemmer. Og så har hun blitt mye flinkere til å spørre om lov, for før så var det sånn at hun gikk og tok uten å spørre. Så det har skjedd ganske mye endringer, blitt overraskende bra, egentlig. Det er veldig godt. Før måtte jeg ha hengelås på kjøleskapet. Fordi hun bare gikk og tok.”

-Mor 3

”Og for eksempel var han så redd hver gang vi skulle bade og vaske håret, og han skvatt så mye, så jeg begynte å si: Nå tar jeg snart litt vann i håret ditt, så nå må du lukke øynene, og nå kommer vannet. Det var en ting jeg lærte av Marte Meo-terapeuten da. At jeg kunne sette ord på ting for å forberede ham. Det hadde jeg ikke tenkt på. Badingen går bedre nå.”

-Mor 3

”Babyer føler jo din energi og hvor du er følelsesmessig. Jeg tenkte aldri på det før, så at det skulle skade barna mine at jeg var deprimert var aldri i mine tanker før. Jeg tenkte bare at så lenge de er små forstår de ikke noe av det. Så minstemann, som jeg egentlig ville adoptere bort, han har fått det beste av det beste. Bedre enn alle de andre. Når jeg ser på ham, føler jeg sorg med tanke på de andre, for jeg skulle ønske de hadde fått det samme som jeg har gitt ham. Og jeg skulle ønske at jeg visste hvordan jeg skulle gjøre det tidligere. Jeg ser at han er annerledes enn de andre. Han virker mye gladere og tryggere i mange situasjoner. De andre er mer gråtete og klengete.”

-Mor 4

”Og fra å være på et punkt i livet hvor jeg ønsket å adoptere ham bort, til å se meg selv nå, det er en enorm forandring. Fra å knapt akseptere ham, til å elske ham så mye (...).”

-Mor 4

Positive ringvirkninger

Intervjupersonene beskriver på hvilke ulike måter Marte Meo-veiledningen har fått ringvirkninger, og hvordan det har påvirket samspillet i familien som helhet. Både tilsktede og uventede endringer oppgis.

”Nå er vi en familie på 3 i stedet for to pluss en, liksom. Ja, nå er det samspill mellom oss. Akkurat den biten merker jeg veldig.”

-Mor 2

”Nå skrur vi av tv og alt, og rydder bort alle leker, også setter vi mat på bordet. Så setter jeg meg ytterst sånn at de ikke kommer seg så lett fra bordet. Sjefen sitter på enden, hehe. Så nå sitter de helt stille ved matbordet og spiser det de orker, før de spør pent om de kan få gå fra bordet.”

-Mor 3

”Etter å ha hatt noen samtaler med Marte Meo-terapeuten, så har det hjulpet meg veldig. Og jeg kunne på en måte trekke dem inn i familien igjen. For jeg vil ikke at det skal være dine, mine, våre barn (...). Jeg vil at alle skal være våre.”

-Mor 1

”Vi har sånne lekestunder inne på rommet, og lesestunder alle tre i senga før de legger seg. Og så spiser vi jo frokost sammen igjen om morgenen. Sånt var det jo ikke så mye av før.”

-Mor 3

”Når vi snakker sammen har vi blikkontakt, og for å forsikre meg om at jeg har forstått dem riktig, gjentar jeg det de sier med egne ord, og spør om jeg har forstått dem riktig. Og barna er veldig nøye på å si fra om det var det ene eller det andre de mente, hehe. Det er noe jeg aldri brydde meg om eller vektla tidligere.”

-Mor 4

"(...) det får jo ringvirkninger, det er jo en sånn sirkel (...)."

-Mor 2

"Det som har skjedd er jo at jeg og moren til barna har fått en litt bedre tone etter at vi fikk veiledning fra barnevernet. Kanskje er det fordi vi anstrenger oss fordi vi føler at vi er litt under overvåkning, men kommunikasjonen har faktisk kommet et steg videre. Jeg merker at jeg reflekterer når vi snakker sammen, og jeg spør meg selv: Var det nødvendig å ta DEN tonen nå? osv. Hvor lenge det varer det vet jeg ikke, hehe, men jeg tror nok det har hjulpet litt. Jeg opplever at moren deres også er positiv til ting nå som hun ikke har vært positiv til tidligere."

-Far 1

"Og så er vi flinkere til å finne på aktiviteter med dem i helgene. For ukedagene går jo til treninger og lekser og sånne ting, og da er det veldig koselig å finne på litt i helgene, og være sammen som en familie."

-Mor 1

Endring tar tid

Avslutningsvis sa de fleste intervjupersonene noe om hvordan de tenkte at endringen skulle opprettholdes etter at Marte Meo-veiledningen var avsluttet. Flere sa også noe om prosessen, og at endring tar tid. De oppgir at det oppleves som krevende å forandre seg. Noen av intervjupersonene hadde ønsket at Marte Meo-veiledningen ikke hadde blitt avsluttet på det tidspunktet det ble, men at de kunne deltatt en stund til.

"(...) men så kommer de periodene der ikke ting går sånn etter boka, og da (...). Men det har jo Marte Meo-terapeuten også sagt, at hverdagen treffer jo innimellom."

-Mor 2

”Ingen har noen gang sagt at de var glad i meg, at de brydde seg om meg eller at jeg var ønsket. Så jeg tror det var ekstra vanskelig for meg. Ja, man elsker barna sine, men hvis det ikke er i deg, hvis du ikke har det integrert, at foreldre elsker deg og gjør alt for deg, så faller det seg ikke naturlig. Da må man lære det.”

-Mor 4

”(...) og så hadde vi et lite avbrekk pga diverse ting, og da skled det veldig fort tilbake igjen. Så måtte vi på en måte begynne på nytt igjen (...). Prosessen er liksom (...), jeg ser for meg at den er veldig langsiktig, liksom. Selv om man har kjempestor suksess, så er det så mange skritt tilbake hver gang hvis ikke det blir ofte nok. Men det er jo noe med at ting blir ikke rutine på en, to, tre!”

-Mor 2

”Jeg har forandret meg mye etter at jeg kom til Norge, men det har vært mye arbeid. I tillegg til Marte Meo-veiledningen har jeg gått til samtaler og terapi over en lang periode. Og en stor grunn til at jeg har klart å forandre meg så mye er nok også at jeg ønsket det så sterkt. Jeg har alltid ønsket å bli annerledes enn min egen mor.”

-Mor 4

”Nei, jeg tror det er en lang prosess, men vi har jo ulike fokus hver gang også.”

-Mor 2

”Mange tror at det er så enkelt for meg å komme hit fordi jeg snakker engelsk, men det er ikke så enkelt som at det bare handler om språk. Den kulturen man vokser opp i setter så dype spor at det er veldig vanskelig å endre seg så mye. Her vektlegges det å snakke sammen i oppdragelsen, men der jeg vokste opp er det en vanlig del av oppdragelsen å bli slått. Selv ble jeg slått til jeg var nesten 20 år. Man blir slått på skolen, man blir slått hjemme.”

-Mor 4

”Egentlig skulle vi allerede ha avsluttet for noen dager siden, men vi har fått innvilget litt mer tid, så vi kan fortsette noen ganger til fram mot sommeren.”

-Mor 3

”Jeg skulle fått lenger oppfølging, men problemet var at jeg måtte flytte til en annen kommune, og da opphørte tiltaket umiddelbart. Men jeg lærte så mye, og jeg merker at det hjelper meg nå, selv med de større barna. Fordi hun filmet jo oss alle, og gav meg veiledning i fht de større barna også.”

-Mor 4

”Og nå korrigerer barna meg dersom jeg ikke gjør ting på rett måte: ”Mamma, du hører ikke på meg!” Men hvis jeg sier at, ”jo da, jeg hører på deg,” svarer de: ”Men du SER jo ikke på meg!” Så det opprettholdes av seg selv, hehe. Jeg lærte virkelig mye. Jeg skulle gjerne lært mer, men siden jeg har fortsatt på egenhånd, tror jeg at jeg klarer meg bra nå.”

-Mor 4

”Jeg føler at jeg ikke trenger noe mer oppfølging videre. For alt går på skinner. Vi har det bra. Men jeg synes noen burde snakket litt mer med barna. Alle i barnevernet snakker mest med foreldrene. Men jeg synes ingen bryr seg om å snakke med barna mine og spørre hvordan de har det, og hva de synes og føler. Hvis barn skal forstå at barnevernet er til for dem, burde de hatt mer samtaler med barna, og ikke bare med de voksne, ellers forstår ikke barn at barnevernet bryr seg.”

-Far 1

Foreldrenes opplevelser kort oppsummert

Funnene viser at de fleste intervjupersonene erfarte at Marte Meo-veiledningen var mer nyttig enn det de kunne forestille seg på forhånd. Samtidig opplevde de det som både praktisk og trygt at veiledningen foregikk i hjemmet, på deres egen arena. Intervjupersonene opplevde det som enklere enn forventet å bli filmet, og at veiledningen med tilbakevisning av film ga mange aha-opplevelser og nyttig læring. Flere sa at de så både seg selv og barna med nye øyne. De antar også at Marte Meo er nyttig for andre foreldre i samme situasjon som dem selv. Erfaringene med Marte Meo-terapeuten var gode, til tross for at flere i utgangspunktet hadde et ambivalent forhold til barnevernet. Relasjonen til Marte Meo-terapeuten blir tillagt stor vekt, og intervjupersonene opplevde at de fikk mange positive tilbakemeldinger. De forteller også at Marte Meo-terapeuten fravek Marte Meo-metoden dersom familien hadde andre behov for råd og veiledning eller liknende. Intervjupersonene har opplevd positiv endring hos barna sine i ulik grad, alt fra stor endring til ingen synlig endring. Det fremgår at Marte Meo-veiledningen har hatt stor betydning for opplevelsen av å mestre foreldrerollen, og å bli trygg på egne foreldreferdigheter. De har sett både seg selv og barna på nye måter. De fleste har gjort nye oppdagelser. Samtidig blir det påpekt at endring tar tid. Det savnes også veiledningssamtaler til barna. All veiledningen har vært til foreldrene.

I dette kapitlet har funnene blitt presentert knyttet til de tre forskningsspørsmålene: Hvordan foreldrene opplever Marte Meo-veiledningen, hvordan de beskriver sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten, og hvilken betydning de angir at Marte Meo-veiledningen har hatt. I neste kapittel drøftes funnene i lys av teoretiske tilnærminger og perspektiver.

KAPITTEL 5. DRØFTING

Undersøkelsen har bidratt til mange interessante funn. I dette kapittelet vil jeg drøfte noen av de sentrale funnene i lys av teoretiske perspektiver og aktuell forskning som ble presentert i kapittel 2. Drøftingen organiseres etter følgende 4 sentrale funn i studien:

- Relasjonen til Marte Meo-terapeuten har avgjørende betydning
- Ressursfokus ga mestringsfølelse, ny selvtillit og endret selvoppfattelse
- Film som hjelpemiddel i veiledningen var virkningsfullt
- Varierende endring i samspillet

Noen av sitatene til foreldrene fra presentasjonen av funn er hentet inn, og vises på nytt, for å belyse og klargjøre funnene underveis i drøftingen.

Relasjonen til Marte Meo-terapeuten har avgjørende betydning

Å motta hjelp fra barnevernet - fra negativ forventning til positiv erfaring

Samtlige foreldre som deltok i undersøkelsen beskrev at de i utgangspunktet var skeptiske til hjelpetiltak via barnevernet, om enn i ulik grad. Mor 1 og Far 1 hadde erfaring med barnevernet fra tidligere, og beskrev det slik:

”Og så ringer barnevernet og sier at de har fått en bekymringsmelding. Da fikk jo jeg helt panikk! Jeg bare tenkte: Nå mister vi han! Nå har jeg endelig tillatt meg selv å bli glad i han, og så skal vi miste han! Jeg var jo helt sikker på det (...).”

-Mor 1

”Jeg var i utgangspunktet skeptisk til barnevernet, og er sint på barnevernet pga tidligere opplevelser. Så vi hadde alle møtene her. Og alle kom hit. Og jeg er veldig glad for at man gjorde det, for jeg trenger bekreftelse på alle de tingene som jeg tidligere har fått negative tilbakemeldinger på. Så jeg trengte den støtten. Derfor var

jeg både negativ og positiv til at jeg skulle få Marte Meo, men mest negativ, fordi det var i regi av barnevernet. Så jeg var veldig skeptisk til å begynne med. Når hun kom hit så var jeg jo livredd for å gjøre feil, men det jeg gjorde var egentlig bare å være meg selv, sånn som jeg alltid har vært.”

-Far 1

Mor 1 og Far 1 sine opplevelse av kontakten med barnevernet deles av mange andre foreldre i Norge i samme situasjon, dersom man legger Studsrød, Willumsen og Ellingsens (2014) undersøkelse til grunn. Deres forskningsfunn viser at 40% av foreldrene er fornøyde med kontakten, samt at resten enten har delte eller dårlige opplevelser. Av undersøkelsen går det fram at frykten for barnevernet spiller en viss rolle for resultatet, men at det først og fremst er relasjonen til barnevernsarbeideren, og kvaliteter ved denne, som er avgjørende for hva slags opplevelser de sitter igjen med (Studsørød et al., 2014, s. 312-320). Mor 1 og Far 1 beskriver begge frykt for barnevernet og for konsekvensene av denne kontakten. Begge opplever at de tidligere har blitt møtt av barnevernet med mistillit og negativ kritikk. Samtidig går det fram av både deres og de andre foreldrenes beskrivelser at de negative forventningene de hadde til hjelp fra barnevernet forandret seg til positive erfaringer gjennom Marte Meo-veiledning. Foreldrene sier nesten unisont at den positive opplevelsen de etter hvert fikk av hjelpen fra barnevernet først og fremst handlet om relasjonen til Marte Meo-terapeuten og kvaliteter ved denne personens væremåte. Far 1 beskriver det slik:

”Første gangen er det jo vanskelig med tanke på at hun kommer fra barnevernet, men etter hvert som du får pratet med henne (...). Vi hadde en time først hvor hun fortalte hva hun gjør, så da ble det å lytte. Jeg var skeptisk, men det gikk veldig fort over. Hun var veldig ok. Jeg var storfornøyd etterpå.”

-Far 1

Skilbred (2008), som sammen med forskerne Christiansen og Moldestad gjennomførte en evalueringstudie av hjemmebaserte tiltak i barnevernet på vestlandet, beskriver også foreldrenes skepsis og motvilje mot barnevernet. At hjelpetiltakene kom fra barnevernet gjorde at de var lite motiverte for foreldreveiledning. Det som i følge denne studien ble et vendepunkt for foreldrene, var når de opplevde at de hadde innflytelse og fikk være delaktige i hvordan veiledningen skulle foregå. Også disse foreldrene beskrev i tillegg relasjonen til

terapeuten eller veilederen som avgjørende for hvordan de erfarte veiledningen (Skilbred, 2008, s. 117-137).

I Angarne-Lindberg og Wadsby (2013) sin studie av svenske spedbarnsmødre i risikozonen sine opplevelser, går det fram at mødrene oppga at relasjonen de fikk til foreldreveilederen var av så stor betydning at den til og med var viktigere for dem enn å få økt kunnskap om samspill med barna sine (Angarne-Lindberg & Wadsby, 2013, s. 49-60).

Relasjon og delaktighet synes i ovennevnte forskning å være to temaer som går igjen når foreldre skal beskrive sine opplevelser med familiearbeid. I denne undersøkelsen beskriver også foreldrene relasjonen til Marte Meo-terapeuten på en positiv måte som følger:

”Det er en veldig koselig, veldig hyggelig dame. Hun forklarer ting ordentlig og ikke bare babler i vei.”

-Mor 3

”Det er relasjonen det handlet om, og ikke bare Marte Meo`n i seg selv. Men å være støttepersonen der også liksom, for hun har vært mye mer enn bare den filminga og den Marte Meo-prosessen.”

-Mor 2

Anerkjennelse – psykologisk livsviktig

Å bli møtt med anerkjennelse og dialog i stedet for fordømmelse, er også noe de fleste foreldrene trekker fram når de skal beskrive sine opplevelser med Marte Meo og Marte Meo-terapeuten. Mor 4 beskriver det slik:

”Hun var en fantastisk person, og det beste med Marte Meo er at terapeuten ikke dømmer. Så når hun så på filmen så hun etter det positive, så endelig kunne noen si: se hva du gjorde her, det var bra! Du er en bra mamma! Jeg tror det var bra for meg

at noen fortalte meg det. Så det var veldig godt å ikke bli dømt. Og hun lyttet til meg, og hun veiledet meg. Det var en fantastisk opplevelse.”

-Mor 4

Bae (1992) hevder at anerkjennelse er av så stor betydning for oss at det handler om psykologisk liv eller død. I et slikt perspektiv ligger det et stort ansvar på hjelperen i relasjonen med den hjelpsøkende. Dette bør vekke en respekt for hva man våger med hverandre. Anerkjennende relasjoner legger til rette for det Bae (1992) kaller overskridende utvikling og positive holdninger til læring. I motsatt fall bringes man inn i gjensidig undertrykkende mønstre (Bae, 1992, s.34-38).

Jensen og Ulleberg (2011) og Ulleberg (2004) beskriver de kvalitetene som må ligge til grunn for anerkjennende relasjoner. De viktigste av disse er *forståelse, bekreftelse og åpenhet*. *Forståelse* handler om å lytte uten å omskrive, men å forsøke å forstå fortellingene ut i fra konteksten de har oppstått. Det kan også beskrives som en oppmerksomhet mot meta-kommunikasjonen. Å *bekreft*, handler om holdning og om å utvise likeverd gjennom å bekrefte den andres opplevelser. *Åpenhet* handler om å kunne motta det den andre kommer med uten å vurdere eller dømme (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 261-267; Ulleberg, 2004, s. 166-168). I familiesamarbeid, som Marte Meo, er disse kvalitetene avgjørende for å skape tillit i relasjonen med den hjelpsøkende. Mor 2 sier for eksempel:

”Nå har jeg jo opparbeidet et tillitsforhold til Marte Meo-terapeuten...”

-Mor 2

Alle foreldrene som deltok i undersøkelsen beskrev relasjonen til Marte Meo-terapeuten som tillitsvekkende.

Delaktighet

I postmoderne systemisk praksis er det i følge Anderson (2003; 2009), Jensen (2009) og Jensen og Ulleberg (2011) relasjonen og språket som vektlegges i familiearbeid.

Sosialkonstruksjonistene bytter også ut ekspert- og terapibegrepet og benytter heller *familiesamarbeid* som begrep for praksisen. I dette perspektivet er det modernistiske synet på

problemet, som noe som er inne i personen, forkastet. All kunnskap konstrueres gjennom samspill, i den betydningsfulle og avgjørende relasjonen (Anderson, 2003, s. 63-74, 2009, s. 300-313; Jensen, 2009, s. 102-110; Jensen & Ulleberg, 2011, s. 258-259).

Dette perspektivet på veiledning og familiearbeid nedtoner nødvendigvis familie-intervensjons-modellenes betydning til fordel for samspillet i seg selv med terapeuten eller veilederen. Terapeuten i seg selv, med de trekk som karakteriserer han eller henne, og relasjonen til denne personen, blir avgjørende for endringsarbeidet. Flere av foreldrene hadde en negativ forforståelse av barnevernet pga tidligere erfaringer. For mange som er hjelpsøkende føyer denne erfaringen seg inn i rekken av negative hendelser gjennom mange år. Mange opplever at de får det negative bildet de har av seg selv bekreftet i møtet med barnevernet.

Lundby (1998) beskriver det narrative som hvordan vi forstår oss selv og våre liv gjennom fortellingene vi selv og andre forteller om oss. Fortellingene konstrueres i samspill med våre omgivelser, og er viktige for å kunne forstå oss selv. En av fortellingene er oftest den dominerende (Lundby, 1998, s. 37). For foreldre som er hjelpsøkende har ofte den dominerende fortellingen blitt en elendighetsbeskrivelse. Far 1 sier det slik:

”Det hun har filmet er jo hvordan vi er til vanlig. Men det har vært kjempefint at noen kan se hvordan vi egentlig har det, og det er kjempefint og hjelper litt at noen kan bekrefte det som er bra. For inntrykket jeg satt igjen med etter tidligere erfaringer er at jeg var elendig, og følte meg dømt. Så å få det på papir, svart på hvitt, i tillegg er bra. Det er veldig ok. Det blir fint etter hvert, når jeg har klart å la det kverne litt og latt det synke inn litt.”

-Far 1

Far 1 beskriver også noe av kjernen i psykososialt arbeid; å bli sett og møtt slik man ”egentlig” har det. Psykososialt arbeid beskrives av både av Høgskolen i Østfold (2014), Nissen og Skærbæk (2014) og Hertz (2010) som en transdisiplin som innebærer en helhetlig, inkluderende tilnærming. Denne transdisiplinen innebærer også synet på kunnskap og hjelpearbeid som noe som oppstår i samspillet med den hjelpsøkende. Å bli sett og møtt i de sammenhenger vi inngår i er avgjørende. Det motsatte, å bli behandlet som et objekt, vil bidra

til en reduksjon og begrensning i fortellingene om oss selv, som igjen påvirker vår selvpoppfattelse. Videre gir dette begrensninger i våre utviklingsmuligheter (Høgskolen i Østfold, 2014; Nissen og Skærbæk, 2014, s. 13-22; Hertz, 2010, s. 78-92).

I tillegg til betydningen av å bli sett, møtt og forstått i sin egen kontekst, beskriver også Far 1 noe om medbestemmelse, deltakelse og forflytning av maktaspektet:

”Og jeg synes det er veldig bra at man har det her, for da er det hos meg, og det er mye tryggere. Det å for eksempel skulle kommet til barnevernet og hatt det der ville vært kjempevanskelig. For det første tenker jeg at det blir litt falskt. Er man hjemme så treffes man jo på litt mer naturlige steder hvor det er mye tryggere og friere. For meg er det av betydning at det er hos meg og ikke hos dem, for her er det jeg som bestemmer.”

-Far 1

Familiarbeid – et samarbeid

Innen postmoderne systemisk praksis er det, som Jensen og Ulleberg (2011) beskriver, to retninger innen familiarbeid som vekselvis benyttes i dag. Dette er konstruktivisme og sosialkonstruksjonisme. Sosialkonstruksjonistene vektlegger å skape mening sammen. Her er maktforholdet endret, og synliggjort ved at man går bort fra begreper som omhandler betegnelser som *terapi* og *ekspert*. I stedet benyttes begreper som *familie-samarbeid*. Terapeutens holdning som *ikke-vitende*, bidrar til nysgjerrighet og undring og samskaping (Jensen & Ulleberg, 2011, 258-259).

Tveiten (2012) og Andersen (1999) er også opptatt av synet på familiesamarbeid og veilederens rolle. Det synet på læring som de forfekter er nært knyttet opp mot *empowermenttanken*, eller *myndiggjøring*. Det innebærer at kunnskap konstrueres i fellesskap, og at veilederrollen handler om å være en samarbeidspartner. Andersen (1999) påpeker spesielt språkets og begrepenes betydning i veiledning, og hvordan det påvirker det ujevne maktaspektet ved tradisjonell veiledning, som henspeiler på at noen veileder, mens den andre blir ledet (Tveiten, 2012, s. 172-179; Andersen, 1999, s. 151).

Far 1 viste i sitatet over at det å møte barnevernet på egen hjemmebane, i en kontekst hvor han opplever at det er han som bestemmer, bidro til en tryggere og bedre opplevelse i møte med offentlige hjelpere.

Marte Meo-terapeutens fleksibilitet når det kommer til tid, tema og tilnærming

At Marte Meo-terapeuten var fleksibel både med tanke på tidspunkt å møte familien, de temaer som familien selv var opptatt av i øyeblikket og i fht veiledningsmåte, er noe de fleste foreldrene beskriver som viktig. De fleste beskriver det som godt og betryggende at terapeuten kunne være tilgjengelig for dem også utenom kontortid, på telefon og sms og utenom fastsatte avtaler. Mor 3 er en av dem som angir dette som betydningsfullt:

”Er det noe jeg lurer på kan jeg ringe og sende melding. Hun er veldig tilgjengelig. Hun er tilgjengelig hele tiden så lenge hun ikke sitter i møter eller har noen andre hun skal filme, men hun bruker alltid å ringe opp igjen. Så hun har vært veldig OK å samarbeide med.”

-Mor 3

Mor 2 beskriver også hvordan hun opplevde at Marte Meo-terapeuten kunne endre oppdragets innhold ved behov, dersom behovene ble annerledes enn det som i utgangspunktet var avtalt ved oppstart. Terapeuten kunne også tidvis fravike Marte Meo-metoden dersom familien hadde behov for andre former for råd og veiledning:

” Marte Meo-terapeuten har jo også gått langt utenfor akkurat det vi avtalte ved oppstart. Hun har stilt opp på alle fellesmøter vi har hatt, og alle samarbeidsmøter vi har hatt og (...) nå har jeg jo alle etater inne da, (...) så alt glir inn i hverandre, så jeg er bare SÅ fornøyd med alt det alle gjør SAMMEN!”

-Mor 2

Skilbred (2008) beskriver funn fra evalueringsstudien av hjemmebaserte barneverntiltak på vestlandet som samstemmer med foreldrenes beskrivelser i denne undersøkelsen. I evalueringsstudien beskrives det hvordan foreldrene i begynnelsen var lite motiverte for tiltak

gjennom barnevernet. Relasjonen til terapeuten, og terapeutens fleksibilitet, gjorde i følge studien at foreldrenes motivasjon ble positivt endret. De opplevde å få medbestemmelse i fht hvordan veiledningen skulle foregå, og at terapeuten var fleksibel i fht å bistå med hjelp som i utgangspunktet ikke inngikk i veiledningen eller det programmet foreldrene deltok i (Skilbred, 2008, s. 117-137). Mor 1 i denne undersøkelsen sier noe av det samme om Marte Meo-terapeutens fleksibilitet:

”Jeg synes det har vært veldig positivt, og Marte Meo-terapeuten har vært helt fantastisk. Noen ganger har det ikke vært filming, for vi har noen ganger heller brukt henne litt som en familieterapeut da, (...) og så vi har satt av tid til hva vi skal filme, og hvis vi ikke skal filme noe, har hun heller gitt oss litt veiledning i fht ting vi har lurt litt på både når det gjelder han minste, og i fht de store ungene.”

-Mor 1

Ressursfokus ga mestringsfølelse, ny selvtillit og endret selvoppfattelse

Marte Meo – ”ved egen kraft”

”Da levde jeg i en liten sånn rus en uke! Sånn mestringsrus! ”WOW! Jeg er mamma! Det her fikser jeg! Jeg har kontroll på barna mine!” (...).”

-Mor 2

Mor 2 beskriver i sitatet ovenfor hvordan hun opplevde å ha det etter en veiledningstime med tilbakevisning av film. Mor hadde på forhånd liten tro på egne ferdigheter, og mente hun hadde forsøkt alt uten å lykkes. Samtlige foreldre beskriver at de i veiledningstimene opplevde å få mye ros, og at Marte Meo-terapeuten hadde fokus på nåtid og ressurser i stedet for fortid eller å dømme.

Marte Meo innebærer, som beskrevet av Hedenbro og Wirtberg (2002) og Aarts (2005), å hjelpe foreldre til, ved egen kraft, å styrke det utviklingsstøttende samspillet med barna sine. Fokuset ved denne modellen er som tidligere beskrevet å ha fokus på de sidene som gjør

utvikling mulig. Fokuset er derfor på å finne og utvikle den enkeltes ressurser (Hedenbro & Wirtberg, 2002, s. 109; Aarts, 2005, s. 42). Samtlige foreldre beskriver at denne tilnærmingen, eller måten, å bli sett og møtt på, bidro til mestringsfølelse og etter hvert ny selvtillit og selvoppfattelse i foreldrerollen. Mor 2 beskriver hvordan hun opplevde det da hun på egenhånd mestret leggerutinene med barnet sitt for første gang på flere år, ved hjelp av Marte Meo-veiledning:

”Hun våknet av seg selv på morgenen, og hun var mye blidere, og så ville hun spise. Hun ble en helt annen unge liksom (...). Hun ble tryggere i barnehagen, og var ikke mer sånn sutrete. Det var så totalt forandret så jeg tenkte: ”WOW, så lite som skal til!” Da fikk jeg mestringsfølelse, humøret ble bedre, og jeg sov jo litt mer også. Det forandret ALT liksom. ”

-Mor 2

Salutogenese - friskhetsfokus og mestringsfølelse

Det er, som allerede beskrevet, et sentralt trekk ved Marte Meo å være nysgjerrig på de positive unntakene, og å ha fokus på ressursene. Dette *salutogene perspektivet*, friskhetsfokus, er et av perspektivene som Marte Meo er forankret i. Antonovsky (2012) og Dahl (2014) beskriver det salutogene perspektivet som oppmerksomhet mot de faktorene som bidrar til størst grad av helse, i motsetning til et patogent perspektiv som er sykdomsorientert. De beskriver at *OAS, opplevelse av sammenheng*, er av stor betydning for hvordan mennesker takler for eksempel utfordrende livssituasjoner og kriser. Begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet er de komponentene som OAS består av. Jo høyere oppnåelse av hver av dem, jo høyere OAS. Dess høyere OAS, dess større sannsynlighet for at man beveger seg mot helseenden av det Antonovsky beskriver som et kontinuum. Dette kontinuumet består av stor grad av helse i den ene enden, og det motsatte i den andre enden (Antonovsky, 2012, s. 38-54; Dahl, 2014, s. 115-120).

Liten OAS vil innebære manglende opplevelse av kontroll, og fremmedgjøring i situasjonen man er i, mangel på ressurser til å håndtere det som skjer, og lite motivasjon til handling. Å være hjelpsøkende i kontakt med hjelpeapparatet, for eksempel barnevernet, kan være en situasjon hvor OAS vil være av stor betydning. Dersom kontakten med barnevernet er uønsket

vil høy grad av OAS være til stor hjelp for den det angår. Dette er nært knyttet opp mot myndiggjøring eller delaktighet, som er beskrevet i forrige underkapittel. Høy grad av OAS vil gjøre det lettere å være motiver til å motta for eksempel hjelpetiltak fra barnevernet. Marte Meo-veiledningen vektlegger nettopp at foreldre er myndiggjort og skaper endring i samspillet med barna sine via egne ressurser. Mor 3 beskriver hvordan hun ved å mestre grensesetting for barna sine opplever å endelig ha hovedrollen i eget liv som forelder:

”Jeg har liksom vært en god mor hele tiden, men jeg føler at nå har jeg blitt mye bedre da. Særlig nå som jeg har lært det å kunne sette ord på ting, og å være bestemt, og vise at det er jeg som er sjefen, det er jeg som bestemmer.”

-Mor 3

Samtlige foreldre i undersøkelsen beskriver at de opplevde at de fikk mye ros, og at terapeuten hadde fokus på ressursene i samspillet. I følge foreldrene bidro dette til mestringsfølelse, og ny selvtillit i foreldrerollen. Mor 2 og Mor 1 forteller hvordan de opplever mestring i samspillet med barna:

”Nå er vi en familie på 3 i stedet for to pluss en, liksom. Ja, nå er det samspill mellom oss. Akkurat den biten merker jeg veldig.”

-Mor 2

”Men jeg lærte jo mer av det enn jeg trodde jeg skulle lære. (...) og det var veldig moro, for jeg trodde ikke jeg skulle få noe ut av å ligge på teppet på gulvet og få filmet leking og sånn. Men da så jeg hvilke måter jeg kunne stimulere han litt ekstra på og sånn (...).”

-Mor 1

Rekonstruert identitet og selvoppfattelse

”Jeg pleide å ha liten selvtillit som mamma, men jeg lærte at jeg er en god nok mamma, og at jeg får til dette. Jeg er nok ikke perfekt, men hun fikk meg til å forstå at jeg må ikke være en supermamma, men det holder å være en god nok mamma. Og jeg

gjør det beste jeg kan, og hun har lært meg å være en god person mot barna mine. Og jeg lytter til dem, og de lytter til meg.”

-Mor 4

Mor 4 beskriver ovenfor hvordan hun via ressursfokus og mestringsopplevelser fikk ny selvtillit i foreldrerollen, og ny selvoppfattelse i løpet av Marte Meo-prosessen. Fra å ikke ha tro på seg selv ved oppstart, betegner hun seg på intervjuet som en mamma som er bra nok. Dette er også noe som går fram av de andre foreldrenes beskrivelser av hvordan de opplevde Marte Meo.

Det er sentralt i Marte Meo-veiledning å ikke gi direkte råd, men heller stille spørsmål og å være nysgjerrig på mulighetene sammen med foreldrene. *LØFT-spørsmål*, som beskrevet av Jensen og Ulleberg (2011) og Langslet (2000), er en av tilnærmingene som kan benyttes i Marte Meo-veiledning. *LØFT*, eller *løsningsfokusert tilnærming*, er en strategi bestående av ulike kategorier spørsmål som *mirakelspørsmål*, *unntaksspørsmål*, *skalaspørsmål* og *mestringsspørsmål*. Spørsmålskategoriene er mer utfyllende beskrevet i teorikapittelet (Jensen & Ulleberg, 2011, s.283-285; Langslet, 2000, s.48).

For de foreldrene som har levd med store og komplekse belastninger gjennom mange år, kan det være utfordrende på egen hånd å motivere seg for endring. Spesielt hvis man opplever lite mestring, har lav selvtillit og selvfølelse og lav OAS, vil det være en utfordring å forandre noe. Å ha kontakt med barnevernet kan oppleves som en bekreftelse på dette negative bildet av seg selv. Det er derfor viktig å fokusere både på de *positive unntakene*, men også på *mestringsspørsmålene*, dvs. hva det er som gjør at foreldrene har klart det de har klart, til tross for massive utfordringer i livssituasjonen. Å bistå foreldre med å finne deres styrker, og å ha oppmerksomhet mot *mestringsressursene*, er sentralt i Marte Meo.

Lundby (1998) beskriver *narrativer* som de fortellingene vi og andre forteller om oss selv. *Den dominerende fortellingen* til foreldre i kontakt med barnevernet er ofte, som beskrevet med andre ord ovenfor, en elendighetsbeskrivelse. Fortellingene om oss selv konstrueres i samspill med andre. For mange av foreldrene har elendighetsbeskrivelsene blitt bekreftet av andre, også i møte med offentlige hjelpere og av barnevernet. At de ikke strekker til på et eller flere områder i fht barna sine er ofte selve bakgrunnen for denne kontakten. At fortellingene vi har om oss selv gjennom hele livet konstrueres og rekonstrueres i samspill med andre, gir

også mulighet for å *gjøre de tynne fortellingene tykkere*. Da må vi imidlertid få hjelp til å *punktuere* annerledes, å være opptatt av avvik og unntak, og bygge videre på disse (Lundby, 1998, s. 28-37). Når Marte Meo-terapeuten fokuserer på positive avvik og unntak sammen med foreldrene, vil de kunne få et mer nyansert og endret syn på samspillet og seg selv og egen foreldreidentitet. Mor 1 forteller hvordan hennes selvtillit, selvfølelse og identitet ble konstruert og rekonstruert i samspill med omgivelsene, og etter hvert gjennom Marte Meo-veiledning:

”Det var så mange som sa: ”Hvordan skal DU klare å være mor?” og sånn. Og da gikk det litt til hodet. Men jeg har lært meg til å ikke la det gå til hodet nå. Når man blir fortalt mange nok ganger at man ikke duger så tror man det til slutt selv. Det blir sånn vet du. Men jeg har lært meg å kople det ut nå.”

-Mor 1

Narrativer og selvopplevelse eller identitet, er nært knyttet sammen. I følge Torsteinsson (2000) og Anderson (2003), kan oppfattelsen av *selvet* og *identiteten* forstås på flere måter. Torsteinsson (2000) viser til Daniel Stern og hans beskrivelse av et *kjerneselv* som eksisterer i mennesket fra livets begynnelse. Dette kjerneselvet, eller fornemmelsen av *selv*, utvikles og formes videre under stor påvirkning av språk og relasjoner. Anderson (2003), forstår *selvet* eller *identitet* ut i fra et postmoderne narrativt perspektiv, hvor et kjerneselv forkastes. Identiteten eller selvet forstås ikke som noe konstant eller varig, men beskrives som en *igangværende selv-biografi* som kontinuerlig omskrives i den ustoppelige strømmen av narrativer. Vi konstruerer og rekonstruerer oss selv gjennom møter, samtaler og relasjoner for å forstå oss selv og verden på en måte som gir mening. På tross av ulike forståelser av hvordan *selvet* eller *identitet* oppstår, er det en felles oppfattelse av betydningen samspill og relasjoner har for utviklingen av selvoppfatning og identitet (Torsteinsson, 2000, s. 36-54; Anderson, 2003, s. 263-290).

Hart og Schwartz (2009), som beskriver teorier om *tilknytning*, vektlegger også betydningen relasjoner og samspill har for personlighetsutvikling, og for hvordan vi oppfatter oss selv i fht omverdenen (Hart & Schwartz, 2009, s. 9-17).

Når fortellingene om hvem vi er rekonstrueres, rekonstrueres også identiteten i seg selv. Slik kan Marte Meo-veiledningen bidra til at foreldre gjennom mestringsopplevelser ikke bare får ny *selvtillit*, men også ny *selvoppfattelse*. Dette vil igjen bringe familien inn i mer positive sirkler, hvor foreldrene gis økte muligheter til å gjøre positive endringer i det utviklingsstøttende samspillet med barna sine. Mor 4 gir en sterk beskrivelse av dette:

”I tillegg var det til stor hjelp alle samtalene vi hadde. Jeg orket ikke å tenke på fremtiden, men bare leve i øyeblikket. Hun fikk meg til å snakke om hva slags mor jeg ønsket å være, hvilke egenskaper jeg ønsket at barnet mitt skulle utvikle, hvilke bekymringer jeg hadde for ham. Det ga meg et perspektiv på noe jeg aldri ville ønsket å reflektere over ellers. Og ved å tvinge meg til å se fremover, gjennom frykten, i stedet for bare hold fast i øyeblikket og lukke øynene for fremtiden, oppdaget jeg at jeg har drømmer for sønnen min. Det var en fantastisk opplevelse og en fantastisk følelse.”

-Mor 4

Film som hjelpemiddel i veiledningen var virkningsfullt

Samtlige foreldre beskriver at de ble positivt overrasket over hvor stor nytte de hadde av å benytte filmopptak i veiledningsprosessen. De fleste hadde vært litt spent på hvordan Marte Meo-filmingen ville være. Mor 4 sier det slik:

”Tidligere har jeg fått forskjellig veiledning fra barnevernet, og det virker, men det virker ikke så bra, fordi man kun snakker.”

-Mor 4

Kan et bilde si mer enn 1000 ord?

Høivik et al. (2015) har nylig gjennomført en kontrollert, randomisert effektstudie for å undersøke om det er forskjell på videobasert veiledning og tradisjonell veiledning til småbarnsforeldre. Undersøkelsen viser at Marte Meo-veiledning har positive korttidseffekter bl.a. for deprimerte foreldre og foreldre med utfordrende samspill. På lang sikt viser studien at

Marte Meo har positiv effekt i fht sosial og emosjonell utvikling. Foreldre med depressive symptomer har også en positiv langtidseffekt av deltakelse i Marte Meo-veiledning (Høivik et al., 2015, s.1-20). Mor 4 beskriver sine opplevelser av videofilming i veiledning slik:

”Men det er veiledning med videofilmingen som er det fabelaktige. Fordi da ser du deg selv. Og du får se deg fra en side som du ikke ser deg selv fra ellers. Det var en nyttig erfaring. For folk har kanskje fortalt meg hvordan jeg er tidligere, men da har jeg bare vært opptatt av å forsvare meg og å benekte måten de beskriver meg på. Men når man ser seg selv på film; ”WOW, er dette meg?” Jeg synes dette er en fantastisk ide de har kommet på med å filme, for det lærer man av på en helt annen måte. Det forandret kort og godt livet mitt. Det er den eneste måten jeg kan beskrive det på.”

-Mor 4

Alle foreldrene som deltok i undersøkelsen beskriver at videofilmingen hadde betydning for læringsutbyttet. Flere oppgir at de opplever filmen som en ekstra dimensjon i veiledningsprosessen, som gir dem en innsikt de ikke ville fått gjennom ord og samtaler alene. De beskriver at de ser både seg selv og barna med nye øyne. Eller som Mor 2 sier det:

”Er det sånn jeg oppfører meg liksom? Så jeg har blitt mer bevisst på hvordan man er.”

-Mor 2

Film av barna berører

Å se barna sine på film kan berøre følelsesmessig på en annen måte enn samtaler. Dette er i følge i følge Høivik et al. (2015) en viktig årsak til at veiledning med bruk av film er nyttig for deprimerte foreldre, som ikke er så følelsesmessig tilgjengelige at tradisjonell veiledning har god nok effekt (Høivik et al., 2015, s.1-20). Flere oppgir også at de synes at filmene av barna og seg selv i samspill var et morsomt og hyggelig aspekt ved veiledningen. Mor 3 sin uttalelse underbygger dette:

”Det har vært veldig morsomt og veldig lærerikt. Jeg føler liksom (...) når vi har sittet og snakket sammen mens vi har sett på film og sånn, har jeg lært så mye mer jeg kan

gjøre: Huske å sette ord på, og å gjenta og sånn forskjellig ting da, så det har vært (...) veldig moro å se på. Klart det, å se filmer av sine egne barn, det er kjempemoro, hehe.”

-Mor 3

I følge Fukkinks (2008) meta-analyse av 29 andre studier av videobasert foreldreveiledning, går det fram at bruk av film har god effekt i veiledning, spesielt i korttidsintervensjoner. Funnene viser også større glede over å være sammen med barna sine, i tillegg til økte foreldre-ferdigheter og positiv utvikling hos barna for å nevne noe (Fukkink, 2008, s. 904-916). Mor 4 beskriver hvordan veiledning med hjelp av film har vært nyttig for henne og barna:

”Og jeg leser ham, selv om han ikke snakker så vet jeg hva han vil. Jeg forstår behovene hans og hva han føler. Og det er en fantastisk følelse å føle at man kjenner og forstår sitt barn. Det er totalt forandret”.

-Mor 4

Variierende endring i samspillet

Hensikten med at foreldre deltar i Marte Meo-veiledning gjennom barnevernet er, som Hedenbro og Wirtberg (2002) og Aarts (2005) beskriver, å styrke det utviklingsstøttende samspillet mellom foreldre og barn. På denne måten kan kvaliteten på foreldreferdighetene økes, og barnet sikres den betydningsfulle tidlige tilknytningen til primæromsorgsgiveren (Hedenbro & Wirtberg, 2002, s. 109; Aarts, 2005, s. 42).

Det betydningsfulle tidlige samspillet

De siste årene har det, som Hart og Schwartz (2009) beskriver, vært ny oppmerksomhet rundt den tidlige tilknytningen og betydningen dette har for personlighetsutviklingen. Nye måter å måle hjerneaktivitet på har, som tidligere nevnt, gitt ny forståelse av hvor plastisk hjernen og nervesystemet er de første leveårene. Personlighetsutviklingen er, som dette viser, mer

kompleks enn først antatt. De tidlige tilknytningserfaringene bidrar til hvordan hjernen struktureres, ikke bare i fht. mentale indre arbeidsmodeller, men også på et neurologisk plan. Hvordan det tidlige samspillet og den tidlige tilknytningen utspiller seg, gir omfattende konsekvenser for barnets psykiske helse i livsløpsperspektiv (Hart & Schwarts, 2009, s. 9-17).

Med denne kunnskapen om tidlige tilknytningserfaringer og samspillet betydning i barneårene, blir det avgjørende for barnet at familien får hjelp til å endre mangler eller forstyrrelser i dette samspillet. En canadisk kvantitativ, kontrollert, randomisert studie, utført av Moss et al. (2011), har sett på effekten av en korttids tilknytningsbasert intervensjon for å endre risikofølgene for barn i 1-5-årsalderen i familier anmeldt for barnemishandling. Familiene deltok i foreldreveiledning med bruk av videofilmning i 8 uker. Fokuset var å endre foreldrenes sensitivitet og barns behov for tilknytning og regulering. Resultatene viser økt tilknytning og reduksjon av desorganisert tilknytning hos de minste barna. Blant eldre barn ble selvdestruktiv og utagerende atferd redusert (Moss et al., 2011, s. 195-210).

Foreldrene som har deltatt i denne undersøkelsen beskriver, som tidligere nevnt, stor endring i egen mestringsfølelse og selvtillit i foreldrerollen. Imidlertid oppgir foreldrene at Marte Meo-veiledningen har vært av ulik betydning for barna. Alt fra stor endring til ingen nevneverdig endring angis. Mor 1 og Mor 4 sine sitater viser hvor ulik betydning foreldrene opplever at Marte Meo-veiledningen har hatt:

”Men bortsett fra skryt, så føler jeg ikke at vi har fått så mye ut av det.”

-Mor 1

”Og fra å være på et punkt i livet hvor jeg ønsket å adoptere ham bort, til å se meg selv nå, det er en enorm forandring. Fra å knapt akseptere ham, til å elske ham så mye (...).”

-Mor 4

Foreldrene opplever endring – men hva med barna?

Funnene i denne undersøkelsen er langt på veg i tråd med forskningsresultater fra flere andre studier både nasjonalt og i utlandet. Evalueringsstudien av hjemmebaserte tiltak på vestlandet,

som vist i teorikapittelet, er, i følge Christiansen, Moldestad og Havik (2008), Christiansen og Moldestad (2008) og Skilbred (2008), en av dem. En av tendensene i denne studien viser at foreldrene opplever større endring i hjemme-situasjonen enn det både terapeutene og barnevernsskuratoren gjør. Samtidig ser det ut til at samhandlingen mellom foreldre og barn i stor grad er endret i positiv retning etter endt veiledningsprosess. Til tross for at samspillet er vesentlig endret, ser det likevel ikke ut til at familiens totale situasjon er blitt nevneverdig endret. Det kan også se ut til at tiltakene har hatt større effekt for foreldrene enn for barna. Det er derfor viktig å stille spørsmål om hva slags betydning veiledningen egentlig har hatt for barna (Christiansen, Moldestad & Havik, 2008, s. 14-25; Christiansen & Moldestad, 2008, s.138-142; Skilbred, 2008, s. 117-137).

De fleste foreldrene i denne undersøkelsen oppgir flere eksempler på positive endringer i samspillet med barna sine, både når det gjelder struktur og rutiner og i fht å mentalisere barna sine. Noen av eksemplene er som følger:

”Jeg ser jo det nå som vi har begynt å sitte spise middag sammen, så sitter hun og skravler med meg, liksom, og forteller om ting fra skolen, og sånn (...).”

-Mor 2

”Og for eksempel var han så redd hver gang vi skulle bade og vaske håret, og han skvatt så mye, så jeg begynte å si: Nå tar jeg snart litt vann i håret ditt, så nå må du lukke øynene, og nå kommer vannet. Det var en ting jeg lærte av Marte Meo-terapeuten da. At jeg kunne sette ord på ting for å forberede ham. Det hadde jeg ikke tenkt på. Badingen går bedre nå.”

-Mor 3

”Det har forandret mye, spesielt for minstemann. Han har det som plommen i egget, hehe. Før bar jeg aldri rundt på barna mine, men nå sovner minstemann i armene mine til og med. Og han er så rolig, sammenliknet med de andre. Han gråter ikke på langt nær så mye som det de gjorde. Selv om han er liten så fortalte jeg ham for eksempel at du skulle komme, så han skulle være forberedt på det. Og han er så rolig og fin.”

-Mor 4

Fukkinks (2008) meta-analyse av videobaserte foreldreveiledninger viser at den formen for foreldreveiledning som hadde størst effekt, var de korttidsbaserte intervensjonene (Fukkink, 2008, s. 904-916). Flere av foreldrene i denne undersøkelsen sier derimot at de opplever at endring tar lang tid:

”Proessen er liksom (...), jeg ser for meg at den er veldig langsiktig, liksom. Selv om man har kjempestor suksess, så er det så mange skritt tilbake hver gang hvis ikke det blir ofte nok. Men det er jo noe med at ting blir ikke rutine på en, to, tre!”

-Mor 2

”Jeg har forandret meg mye etter at jeg kom til Norge, men det har vært mye arbeid. I tillegg til Marte Meo-veiledningen har jeg gått til samtaler og terapi over en lang periode. Og en stor grunn til at jeg har klart å forandre meg så mye er nok også at jeg ønsket det så sterkt. Jeg har alltid ønsket å bli annerledes enn min egen mor.”

-Mor 4

For flere har det vært nyttig at andre hjelpeinstanser i tillegg til barnevernet har vært involvert. Mor 4 beskriver hvor utfordrende og tidkrevende det kan være å foreta endringer i samspillet med barna sine når man i tillegg kommer fra en helt annen kultur når det gjelder barneoppdragelse. Hun beskriver det slik:

”Mange tror at det er så enkelt for meg å komme hit fordi jeg snakker engelsk, men det er ikke så enkelt som at det bare handler om språk. Den kulturen man vokser opp i setter så dype spor at det er veldig vanskelig å endre seg så mye. Her vektlegges det å snakke sammen i oppdragelsen, men der jeg vokste opp er det en vanlig del av oppdragelsen å bli slått. Selv ble jeg slått til jeg var nesten 20 år. Man blir slått på skolen, man blir slått hjemme.”

-Mor 4

Til tross for det kulturelle perspektivet, skiller ikke Mor 4 sine opplevelser med Marte Meo-veiledning seg nevneverdig fra de andre. De fleste beskriver endring som en krevende prosess, og at det også tar tid. På dette området skiller foreldrenes opplevelser i denne undersøkelsen seg fra analyseresultatene i Fukkinks meta-analyse. Samtidig viser jo ikke

meta-analysen at foreldreveiledning over et lengre tidsperspektiv ikke har noen effekt, men kun at det er korttidsintervensjonene som er av størst betydning for endring. De andre sentrale funnene i undersøkelsen støttes langt på veg av annen aktuell forskning som vist til i flere sammenhenger tidligere i oppgaven.

Hva studien kan vise og hva den ikke viser

Kvalitativ forskning med fenomenologisk hermeneutisk perspektiv, som i denne undersøkelsen, gir i følge bl.a. Kvale og Brinkmann (2009), Malterud (2011) og Thagaard (2013) dybdeforståelse av enkeltmenneskers opplevelser, og gir verdifull kunnskap for å kunne utvikle tjenestetilbudet på en nyttig måte i helse- og sosialfaglig sektor (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 45; Malterud, 2011, s. 49; Thagaard, 2013, s. 40). I dette tilfellet barneverntjenesten. Samtidig vil forskning i dybden med et lite utvalg intervjupersoner ikke nødvendigvis gi kunnskap eller forståelser som kan allmenngjøres for alle andre i tilsvarende situasjon. Funnene er av den grunn ikke mindre interessante. Opplevelser som blir beskrevet av enkeltmennesker, i denne studien av foreldre i kontakt med barnevernet, er det stor sjanse for at også andre mennesker deler. Nyansene som fremkommer, og som kan være helt avgjørende, er det ikke mulig å få kunnskap om gjennom for eksempel kvantitative spørreskjemaundersøkelser.

KAPITTEL 6. AVSLUTNING

Refleksjon ved studiens ende

Formålet med dette masterprosjektet har vært å få økt kunnskap om hvordan foreldre i kontakt med barnevernet opplever Marte Meo-veiledning. Det har vært en spennende og lærerik prosess.

Studiens betydning for barnevernsarbeid

Som nevnt i innledningen har godt og vel 44000 barn og unge i Norge, i følge Statistisk Sentralbyrå (2014), hvert år de siste årene mottatt frivillige hjelpetiltak fra barnevernet (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Vi hører sjelden stemmene til disse familiene. Å motta hjelp fra barnevernet er som Killén (2013) sier tabuisert, og kanskje kan det i tillegg oppleves for risikofylt å snakke høyt ærlig om de erfaringene man har gjort seg med barnevernet i frykt for konsekvensene (Killén, 2013, s. 117). Både denne studien, og annen aktuell forskning som er presentert i oppgaven, viser at en stor andel foreldre i utgangspunktet er skeptiske og har frykt for barnevernet. Undersøkelser som denne kan bidra til at vi som jobber i barnevernet får kunnskap om familiers egne opplevelser som vi kanskje ikke får ta del i på samme måte i noen annen sammenheng.

Konklusjon

Relasjonen avgjør

Denne studien kaster lys over *relasjonens* betydning i endringsorientert foreldresamarbeid i barnevernet. Foreldrene oppgir relasjonen til terapeuten som avgjørende for hvordan de beskriver sine opplevelser med Marte Meo-veiledning gjennom barnevernet. *Anerkjennelse, delaktighet, ressursfokus og fleksibilitet* hos terapeuten beskrives av foreldrene som viktige kvaliteter ved denne relasjonen. Det *salutogene* perspektivet, friskhetsfokuset, har vært viktig for foreldres opplevelse av mestring. Videofilmingen beskrives som en nyttig støtte i veiledningen til å se seg selv og barna med nytt blikk. Nye, tykkere fortellinger om seg selv

bidrar til økt selvfølelse og ny selvtillit i foreldrerollen. Foreldrene oppga at dette hadde positive ringvirkninger. De fleste oppga positive endringer hos barna eller i samspillet med dem. Endringene ble beskrevet fra store til ubetydelige. Andre studier, som vist i teorikapittelet, har forskningsfunn som langt på veg samsvarer med funnene i denne undersøkelsen. Foreldrenes beskrivelser av sine opplevelser gir nyttig kunnskap for hjelpere i barnevernet.

Undersøkelsen som grunnlag for videre studier

Det som funnene i undersøkelsen ikke viser, og som kan være aktuelt for andre studier å se nærmere på, er barnas egne opplevelser av samspillet i familien etter Marte Meo-veiledning gjennom barnevernet. Til tross for at foreldrene stort sett beskriver positive opplevelser med Marte Meo-veiledning og angir at de har blitt tryggere i foreldrerollen, er ikke dette synonymt med at barnets situasjon er nevneverdig endret. Funnene i undersøkelsen viser nettopp dette ved at foreldrene angir at veiledningen har hatt varierende betydning for barna. Andre norske og utenlandske studier av familiearbeid, bl.a. Christiansen og Moldestad (2008), Fukkink (2008) og Moss et al. (2011) viser at foreldreveiledningsprogrammer gir større effekt for barna enn andre former for veiledning. Samtidig viser studiene at det for barn i høyrisikogrupper blir mindre eller ingen endring i situasjonen i det hele tatt (Christiansen & Moldestad, 2008, s. 138-142; Fukkink, 2008, s. 904-916; Moss et al., 2011, s. 195-210). En måte å tolke dette på er at foreldreveilednings-programmer, noen av dem videobaserte, ikke alene er tilstrekkelig til å endre barns situasjon i familier med komplekse utfordringer. Dette til tross for at foreldrene selv opplever stor endring i hvordan de fyller foreldrerollen. Det er viktig å fremheve at situasjonen for mange barn er blitt endret til det bedre ved hjelp av foreldreveiledning, slik som denne undersøkelsen og annen forskning viser. Med tanke på nyere tids kunnskap bl.a. om det tidlige samspillet betydning for personlighetsutvikling, blir det likevel viktig å ha fokus de barna hvor hjelpetiltakene ikke bidrar til nevneverdig endring. I barnevernssammenheng må barneperspektivet alltid være det viktigste aspektet. Dette kan kanskje være grunnlag for nye studier med nye vinklinger på familiesamarbeid i barnevernet.

Psykososialt arbeid – kunsten i endringsorientert familiesamarbeid i barnevernet

I psykososialt arbeid i helse og sosialfaglig praksis skal den hjelpsøkende, som beskrevet av Høgskolen i Østfold (2014) og Nissen og Skærbæk (2014), møtes i den kontekst og den sammenheng man inngår i, med de forståelser han eller hun selv har av dette (Høgskolen i Østfold, 2014; Nissen & Skærbæk, 2014, s. 11-28). I postmoderne systemisk praksis og endringsorientert familiesamarbeid forstås endring og kunnskap som noe som konstrueres i samspillet mellom hjelper og den hjelpsøkende, i følge bl.a. Anderson (2003), Jensen (2009) og Jensen og Ulleberg (2011). Hjelperen må legge ekspertfokuset vekk til fordel for ekte nysgjerrighet og åpenhet (Anderson, 2003, s. 53; Jensen, 2009, s. 102-110; Jensen & Ulleberg, 2011, s. 258-259). Salutogenese, anerkjennende relasjoner og dialogen er, som beskrevet av Antonovsky (2012), Bae (1992), Jensen og Ulleberg (2011) og Ulleberg (2004), ingredienser i en slik form for familiesamarbeid (Antonovsky, 2012, s. 26-37; Bae, 1992, s. 37-38; Jensen & Ulleberg, 2011, s. 261-267; Ulleberg, 2004, s. 166-168). Foreldrene som har deltatt i denne undersøkelsen har gjennom å beskrive sine opplevelser vist oss hvor viktig dette er i praksis. Hvis vi som hjelpere strekker oss mot disse idealene vil vi, som Hertz (2010) sier, i samspill med den hjelpsøkende kunne åpne for uante muligheter og minimere begrensninger (Hertz, 2010, s. 78-92). Det er en kunst, men bør være et mål i alt hjelpearbeid, også i barnevernet.

Røtter

Arbeid med mennesker
handler alltid
om røtter
dine røtter
mine røtter
våre røtter
Et møte uten
røtter
blir borte
med vinden(...)

Arbeid med mennesker
handler alltid
om
røtter.

Greta Marie Skau
(Greta Marie Skau, 1996, s. 125)

REFERANSER

- Aarts, M. (2005). *Marte Meo. Grundbog. 2. udgave*. Eindhoven: Aarts Productions.
- Andersen, T. (1999). Et samarbeid – av noen kalt veiledning. I: M. H. Rønnestad & S. Reichelt (Red.), *Psykoterapi-veiledning* (s. 151-162). Otta: Tano Aschehoug AS.
- Anderson, H. (2009). Collaborative Practice: Relationships and Conversations that Make a Difference. I: J. H. Bray & M. Stanton (Red.), *The Wiley-Blackwell Handbook of Family Psychology* (s. 300-313). Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Anderson, H. (2003). *Samtale, sprog og terapi – et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andrews, T. & Vassenden, A. (2007). Snøballen som ikke ruller. Utvalgsproblemer i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*. Nr. 02 2007.
- Angarne-Lindberg, T. & Wadsby, M. (2013). Psychosocial Risk-mothers and their Babies: Opinions about Interaction Treatment. *Child Care in Practice*, 19(1), 49-60. doi: 10.1080/13575279.2012.732558
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bae, B. (1992). Relasjon som vågestykke – læring om seg selv og andre. I: B. Bae & J. E. Waastad (Red.), *Erkjennelse og anerkjennelse. Perspektiv på relasjoner* (s. 33-59). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bateson, G. (1978). *Mind and Nature: A Necessary Unity*. New York: E.P. Dutton.

- Christiansen, Ø., Moldestad, B. & Havik, T. (2008). Evaluering av hjemmebaserte tiltak i barnevernet -prosjektets bakgrunn og målsettinger. I: Ø. Christiansen & B. Moldestad (Red.), *Evaluering av hjemmebaserte tiltak i barnevernet -med Årstad familiesenter som case* (s. 14-25). Bergen: UNIFOB Helse.
- Christiansen, Ø. & Moldestad, B. (2008). Oppsummering av funn fra evalueringsstudien av Årstad familiesenter. I: Ø. Christiansen & B. Moldestad (Red.), *Evaluering av hjemmebaserte tiltak i barnevernet -med Årstad familiesenter som case* (s. 138-142). Bergen: UNIFOB Helse.
- Dahl, U. (2014). Et salutogent perspektiv. I: E. Skærbæk & M. Nissen (Red.), *Psykososialt arbeid. Fortellinger, medvirkning og fellesskap* (s. 115-133). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Freire, P. (1972). *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummessons.
- Fukkink, R. G. (2008). Video feedback in widescreen: A meta-analysis of family programs. *Clinical Psychology Review*, 28(6), 904-916. doi: 10.1016/j.cpr.2008.01.003
- Hart, S. & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hedenbro, M. & Wirtberg, I. (2002). *Samspillet kraft. Marte Meo – mulighet til utvikling*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Hertz, S. (2010). "There is a crack in everything – that`s how the light gets in". I: S. Brinkmann (Red.), *Det diagnostiserte liv – sykdom uden grenser* (s. 75-93). Aarhus: Klim.

- Høgskolen i Østfold. (2014). *Masterstudium i psykososialt arbeid - helse- og sosialfaglig yrkespraksis*. Hentet 19.02.2015, fra <http://www.hiof.no/studieinformasjon/studieplaner/?&function=dumpBeskrivelse&module=studieinfo&type=studieme&key=2032>
- Høivik, M. Singstad, Lydersen, S., Drugli, M. B., Onsjøien, R., Hansen, M. Bergum & Berg-Nielsen, T. S. (2015). Video feedback compared to treatment as usual in families with parent-child interactions problems: a randomized controlled trial. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 9(3), 1-20. doi:10.1186/s13034-015-0036-9
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Killén, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. 3. utgave. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Langslet, G. Johnsrud. (2000). *LØFT. Løsningsfokusert tilnærming til organisasjonsutvikling, ledelsesutvikling og konfliktløsning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Lichtwarck, W. & Clifford, G. (2010). Kap. 1: Innledning + Kap. 2: Ideologi, tiltak og barneverns klienter. I: W. Lichtwarck & G. Clifford (Red.), *Modernisering i barnevernet. Ideologi, kontekst og kompetanse* (s. 11-55). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Lindgren, T. (1984). *Bat Seba*. Stockholm: Norstedts.

- Lovdata. (1992). Lov om barneverntjenester (barnevernloven). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_3?q=barnevernloven#KAPITTEL_3
- Lundby, G. (1998). *Historier og terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Otta: Tano Aschehoug AS.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Moss, E., Dubois-Comtois, K., Cyr, C., Tarabulsy, G. M., St-Laurent, D. & Bernier, A. (2011). Efficacy of a home-visiting intervention aimed at improving maternal sensitivity, child attachment, and behavioral outcomes for maltreated children: A randomized control trial. *Development and Psychopathology*, 23(1), 195-210. doi: 10/1017/S0954579410000738
- Møllehave, J. (1985). *H.C. Andersens salt: Om H.C. Andersens eventyr*. København: Lindhardt og Ringhof.
- NESH. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Nissen, M. & Skærbæk, E. (2014). Hva er psykososialt arbeid? I: E. Skærbæk & M. Nissen (Red.), *Psykososialt arbeid. Fortellinger, medvirkning og fellesskap* (s. 11-28). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Nortvedt, P. & Grimen, H. (2004). *Sensibilitet og refleksjon*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Skau, G. M. (1996). *Mellom makt og hjelp. En samfunnsvitenskapelig tilnærming til forholdet mellom klient og hjelper*. Oslo: Tano Aschehoug AS.

- Skilbred, D. (2008). Hva sier foreldrene? I: Ø. Christiansen & B. Moldestad (Red.), *Evaluering av hjemmebaserte tiltak i barnevernet -med Årstad familiesenter som case* (s. 117-137). Bergen: UNIFOB Helse.
- Skærbæk, E. (2012). Ansvar, anonymitet och kunskapsanspråk. I: H. Kalman & V. Løvgren (Red.), *Etiske dillemmen. Forskningsdeltagende, samtykke och utsatthet* (s. 131-144). Malmø: Gleerups Utbildning AB.
- Statistisk Sentralbyrå. (2014). Barnevern, 2013. Hentet fra <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2014-12-15>
- Studsrød, I., Willumsen, E. & Ellingsen, I. T. (2014). Parents' perceptions of contact with the Norwegian Child Welfare Services. *Child and Family Social Work*, 19, 312-320. doi: 10.1111/cfs.12004
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 4. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Torsteinsson, V. Wie. (2000). Perspektiver på selvbegrepet. I: A. Johnsen, R. Sundet & V. Wie Torsteinsson (Red.), *Samspill og selvopplevelse – nye veier i relasjonsorienterte terapier*. 2. opplag (s. 36-54). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tveiten, S. (2012). Empowerment og veiledning - sykepleierens pedagogiske funksjon i helsefremmende arbeid. I: Å. Gammersvik og T. Larsen (Red.), *Helsefremmende sykepleie i teori og praksis* (s. 173-193). Bergen: Fagbokforlaget.
- Ulleberg, I. (2004). *Kommunikasjon og veiledning*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Young Couple with Two Children (8-12) Walking on the Beach. [Bilde] (s.a.). Hentet fra <http://www.fotosearch.com>
- Aadland, E. (1994). *Kultur i helse-, sosial- og utdanningsorganisasjonar*. Drammen: Det Norske Samlaget.

VEDLEGG

Vedlegg 1. Godkjenning fra NSD.

Vedlegg 2. Infoskriv med samtykkeskjema (norsk versjon).

Vedlegg 3. Infoskriv med samtykkeskjema (engelsk versjon).

Vedlegg 4. Intervjuguide (norsk versjon).

Vedlegg 5. Intervjuguide (engelsk versjon).

Vedlegg 1

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Statens informasjonssenter
P.O. Box 1047 Blindern
N-0316 Oslo
Tlf: +47 22 85 12 11
Fax: +47 22 85 12 12
www.nsd.uib.no
nsd@nsd.uib.no
Org.no: 980 221 884

Kari Lislerud Smebye
Avdeling for helse- og sosialfag Høgskolen i Østfold
Remmen
1757 HALDEN

Vår dato: 11.03.2014 Vår ref: 37955 / 2 / LT Deres dato: Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.03.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>37955</i>	<i>Fortellingenes kraft</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Kari Lislerud Smebye</i>
<i>Student</i>	<i>Lene Vestby</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.11.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Lene Vestby lenevestby@stadion.no

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSD's rutiner for elektronisk godkjenning.

Askleipgata 105, 0365, Østfold

NSD AS, Universitetsgt. 1, Postboks 1047 Blindern, 0316 Oslo. Tlf: +47 22 85 12 11, nsd@nsd.uib.no
NSD AS, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7001 Torshovm. Tlf: +47 48 20 18 10, kari.saravested@nhu.no
NSD AS, Universitetet i Tromsø, 9001 Tromsø. Tlf: +47 77 91 40 00, nsd@akademika.uib.no

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?”

Du spørres om å delta fordi du har mottatt Marte Meo-veiledning gjennom barnevernet i løpet av 2012 – 2013 - 2014.

Bakgrunn og formål

Bakgrunn for studien er et masterprosjekt ved Høgskolen i Østfold (HIØ), Master i psykososialt arbeid.

Formålet med studien er å få innblikk i hvordan du/dere som foreldre i barnevernet opplever at Marte Meo-veiledningen har påvirket deg/dere i foreldrerollen, og i forhold til hvordan dere har det sammen i familien:

1. Hvordan opplever foreldrene Marte Meo-veiledningen?
2. Hvordan beskriver foreldrene sine erfaringer med Marte Meo-terapeuten?
3. Hvilken betydning angir foreldrene at Marte Meo-veiledningen har hatt?

Til prosjektet søkes 5 personer som fyller følgende kriterier:

- Deltakeren skal være hovedomsorgspersonen i familien.
- Familien skal ha vært i kontakt med kommunal barneverntjeneste (1.-linje) og mottatt Marte Meo-veiledning som frivillig hjelpetiltak(jfr. BVL§ 4-4) i løpet av 2012/ 2013/ 2014.
- Prosessen må være fullført / familiene skal ha hatt minst 6 treff med Marte Meo-terapeuten.

Deltakerne rekrutteres via Marte Meo-terapeuter som kjenner familiene.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelsen innebærer ett intervju à ca 1,5 times varighet.

Spørsmålene vil omhandle din opplevelse av Marte Meo-veiledningen, og hvordan det har påvirket samspillet i familien.

Det vil benyttes lydopptaker under intervjuet for å registrere svarene.

Vedlegg 2

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og oppbevart innelåst. Kun student og veileder vil ha tilgang til personopplysninger. For å ivareta konfidensialitet lagres personopplysninger kodet, slik at navn osv. er atskilt fra øvrige data.

Deltakerne vil *ikke* kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.11.2014. Personopplysninger/opptak vil slettes innen utgangen av 2014.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dette vil ikke få noen konsekvenser for deg. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta, eller har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Lene Vestby, Student v/HIØ, Master i psykososialt arbeid,
tlf : 95159797
e-post: lenevestby@stadion.no

eller

Kari Lislerud Smebye, Høgskolelektor og veileder v/HIØ,
e-post: kari.l.smebye@hiof.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Dersom du ønsker å delta: Legg utfylt samtykkeskjema i vedlagte frankerte konvolutt og postlegg, og jeg vil snarest ta kontakt med deg pr. tlf. for å avtale tidspunkt og sted.

På forhånd tusen takk for hjelpen!
Din deltakelse vil være til stor nytte for prosjektet!

Mvh
Lene Vestby

Vedlegg: Samtykkeskjema.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien

”Hvordan beskriver foreldre i kontakt med barnevernet sine opplevelser med Marte Meo-veiledning?”

og er villig til å delta i ett intervju.

Jeg kan nås på **tlf nr:** _____

evt. på **e-post adr:** _____

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

English version.

Request for participation in the research project

"How does parents in the children's services describe their experiences with Marte Meo-counselling?"

You are asked to participate because you have received Marte Meo-counselling through the children's services during the period of 2012-2013-2014.

Background and purpose.

The background for the study is a master project at Østfold University College (HIØ), Master in psychosocial work.

The purpose of the study is to gain an insight into how you/you as parents in the children's services experience that Marte Meo-counselling has influenced you/you in the parental role, and in terms of how you have it together in the family:

1. How does the parents experience the Marte Meo-counselling?
2. How does the parents describe their experience with the Marte Meo-therapist?
3. What kind of influence does the parents say that the Marte Meo-counselling has had?

To the project it is searching for 5 people who fill the following criteria:

- The participant is the main person for the daily care for the children in the family.
- The family must have been in contact with the children's services and Marte Meo-counselling received as a voluntary remedial (REF. BVL § 4-4) in the period of 2012 and/or 2013 and/or 2014.
- Process must be completed or families must have had at least 6 meetings with a Marte Meo-therapist.

The participants are recruited through Marte Meo-therapists who know the families.

What involves participation in the study?

Participation involves one interview which takes ca. 1.5 hour.

The questions will deal with your experience of the Marte Meo-counselling, and how it has affected the interaction within the family.

It will be used an audio recorder during the interview in order to record the answers.

What happens to the information about you?

All personal data will be treated confidentially, and kept locked up. Only the student and the supervisor will have access to personal information. To ensure the confidentiality the personal data is stored encrypted, so that the name, etc. is separate from the rest of the data.

The participants will *not* be able to be recognized in the publication.

The project are scheduled to finish 15.11.2014. Personal information/record will be deleted by the end of 2014.

Volunteer participation.

It is volunteered to take part in the study, and you may at any time withdraw your consent without giving a reason. This will not have any consequences for you. If you drop out, all the information about you will be deleted.

If you would like to participate, or have questions about the study, please contact:

Lene Vestby, Student v/HIØ, Master in psychosocial work,
Tel: 95159797
email: lenevestby@stadion.no

or

Kari Lislerud Smebye, college lecturer and supervisor v/HIØ,
email: kari.l.smebye@hiof.no

The study is reported to the Data Protection Official for Research, the Norwegian social science data service AS.

If you would like to attend: place the completed consent form in the attached stamped envelope and send it by post, and I will as soon as possible contact you by phone to arrange time and place.

Thank you very much for your help!
Your participation will be of great benefit to the project!

Lene Vestby.

Attachment: Consent Form.

Consent to participation in the study.

I have received information about the study

" How does parents in the children's services describe their experiences with Marte Meo-counselling?"

and is willing to participate in one interview.

I can be reached on **tel. no:** _____

or at **e-mail adr:** _____

(Signed by participant, date)

Vedlegg 4

Master i psykososialt arbeid. Lene Vestby.

Intervjuguide

Tematisert intervjuguide med 4 temaer.

1. Bakgrunn for deltakelse i Marte Meo-veiledning / aktuell situasjon

- fortelle litt om deg og familien din
- bakgrunnen for deltakelsen

2. Opplevelse av Marte Meo-veiledningen

- rammer (avtaler, hjemmebesøk, antall ganger)
- prosess (situasjoner, filmingen, veiledningen, evaluering)
- oppfølging, avslutning
- annet

3. Opplevelse av relasjonen til Marte Meo-terapeuten

- personen, væremåte, kommunikasjon, egenskaper
- relasjon og samarbeid

4. Opplevd betydning av Marte Meo-veiledningen

- kunnskap, forståelse, ferdigheter (samspelet i familien, egen væremåte og reaksjonsmønstre, nye handlingsmuligheter)
- opplevelse av utfordringer, endringer (egen opplevelse av event. mestring og selvfølelse)
- annet som har blitt påvirket av Marte Meo-veiledningen

Vedlegg 5

English version.

Master in psychosocial work. Lene Vestby.

Interview guide

Thematic interview guide with 4 themes.

1. Background for participation in the Marte Meo-counselling / current situation

- tell a little bit about you and your family
- background for participation

2. Experience of the Marte Meo-counselling

- frames (appointments, home visits, number of times)
- process (situations, the filming, the counselling, evaluation)
- follow up, the finish
- other

3. Experience of the relationship to the Marte Meo-therapist

- character, behaviour, communication, properties
- relation og cooperation

4. Experienced influence by the Marte Meo-counselling

- knowledge, understanding, skills (interaction within the family, own behaviour and reaction patterns, new action opportunities)
- experience of challenges, changes (own experience of event. mastery and self-esteem)
- other that is influenced by the Marte Meo-counselling

